

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Paulius STEPONAITIS

**PASLAUGŲ ĮMONĖS FINANSŲ ANALIZĖS ASPEKTAI IR VEIKLOS
PERSPEKTYVOS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2007

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

**PASLAUGŲ ĮMONĖS FINANSŲ ANALIZĖS ASPEKTAI IR VEIKLOS
PERSPEKTYVOS**

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)

Magistro darbo autorius: Paulius STEPONAITIS.....

Darbo vadovė: doc. dr. Angelė LILEIKIENĖ.....

Recenzentas:.....

Šiauliai, 2007

SANTRAUKA

Paulius STEPONAITIS. Paslaugų įmonės finansų analizės aspektai ir veiklos perspektyvos
Magistro darbas

Magistro darbe nagrinėti ir susisteminti naujausi Lietuvos autorių ir užsienio autorių teoriniai bei praktiniai tyrimai finansinės analizės, rizikos vertinimo, bankroto bei prognozavimo klausimais. Darbe pirmą kartą buvo atlikta sisteminė UAB SPAR Baltic finansinės būklės analizė ir identifikuotos pagrindinės problemos, tarp kurių galima paminėti per didelį įmonės įsiskolinimą, neefektyvų atsargų valdymą, lėšų įšaldymą. Atlikus išsamų bankroto diagnozavimą, vertinant atskirų straipsnių pokyčius ir naudojant įvairias santykinų rodiklių sistemas, nustatyta, kad bankroto grėsmė yra maža. Konstruktyviojoje dalyje įvertintos įmonės perspektyvos. Apskaičiuotos UAB SPAR Baltic pardavimų prognozinės reikšmės 2007 ir 2008 metams, naudojant antrojo tipo hiperbolės funkciją. Atsižvelgiant į įmonės veiklos specifiką, įvertinta pardavimų priklausomybė nuo potencialių klientų rinkoje skaičiaus, naudojant koreliacinę ir regresinę analizę. Nustatyta, kad šie du rodikliai glaudžiai susiję. Todėl atlikus potencialių klientų skaičiaus prognozavimą, įvertintos įmonės pardavimų kitimo perspektyvos. Patvirtinama autoriaus suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad esant rinkoje daugiau potencialių klientų, įmonės pardavimai auga.

SUMMARY

Paulius STEPONAITIS. Financial Analysis Aspects of Service Company and its activity outlook. Master's work

This master's final paper analyzes and structures the newest Lithuanian and foreign country's scientists theoretical and practical researches of these subjects: financial analysis, evaluation of throw, bankrupt and prognostication. For the first time the present paper makes systematic financial statement analysis of JSC SPAR Baltic and identifies the main problems, among them are to be mentioned to high indebtedness of the company, ineffective management of reserves, freeze of means. Upon comprehensive diagnosing of bankruptcy, assessing changes of separate articles and using various systems of comparative indicators, there was detected that the possibility of bankruptcy is very low. In the constructive part, there were evaluated perspectives of the company. Calculated prognosticated values of sales of JSC SPAR Baltic for the years 2007 and 2008, using the faction of hyperbola of the second type. Considering specifics of the activities of the company, there was evaluated dependence of sales on potential clients at the market, using correlative and regressive analysis. It was determined, that these indicators are closely coherent. Therefore, upon completion of prognostication of quantity of potential clients, there were evaluated perspectives of changes of sales of the company. Hypothesis were proved that growing of sales depends on quantity of potential clients.

TURINYS

ĮVADAS	4
1. FINANSŲ ANALIZĖS TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1 FINANSŲ ANALIZĖS VERTINIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI	9
1.2 FINANSINĖS ANALIZĖS RŪŠYS	13
1.3. SANTYKINIAI RODIKLIAI IR JŲ INTERPRETAVIMAS	15
1.3.1 Trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo (likvidumo) rodikliai	16
1.3.2 Veiklos efektyvumo ir turto apyvartumo rodikliai bei jų vertinimas	21
1.3.3. Pelningumo rodikliai ir jų vertinimas	22
1.4 RIZIKA IR JOS ĮTAKA FINANSINIAM STABILUMUI	27
1.5. BANKROTO DIAGNOSTIKA	32
1.6. PROGNOZAVIMO ESMĖ IR PAGRINDINIAI METODAI	36
2. UAB SPAR BALTIC FINANSINĖS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS	42
2.1. UAB SPAR BALTIC VEIKLA	42
2.2. UAB SPAR BALTIC FINANSINIŲ ATASKAITŲ STRAIPSNIŲ APIMTIES DINAMIKOS ANALIZĖ	42
2.2.1. Turto dinamikos analizė.....	42
2.2.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų dinamikos analizė.....	45
2.2.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamikos analizė	47
2.3. UAB SPAR BALTIC FINANSINIŲ ATASKAITŲ STRAIPSNIŲ STRUKTŪROS IR JOS POKYČIŲ ANALIZĖ.....	48
2.3.1. Turto struktūros analizė	48
2.3.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų struktūros analizė.....	50
2.3.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos struktūros analizė	51
2.4. SANTYKINIŲ RODIKLIŲ ANALIZĖ	52
2.4.1. Pelningumo rodiklių analizė.....	52
2.4.2. Mokumo rodiklių analizė	58
2.4.3. Turto panaudojimo efektyvumo rodikliai	62
2.5. UAB SPAR BALTIC FINANSINĖS BŪKLĖS PROGNOZAVIMAS	69
2.5.1. Finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtakos finansiniam stabilumui vertinimas	69
2.5.2. Bankroto tikimybės įvertinimas, naudojant santykinų rodiklių sistemas	71
3. UAB SPAR BALTIC PERSPEKTYVŲ VERTINIMAS	76
IŠVADOS	82
REKOMENDACIJOS	86
LITERATŪRA	87
SĄVOKOS	91
PRIEDAI	95

LENTELĖS

1 lentelė. Trumpalaikio mokumo (likvidumo) rodikliai.....	17
2 lentelė. Svarbiausi turto finansavimo šaltinių skirtumai.....	18
3 lentelė. Finansinio svėro rodiklio skaičiavimo metodikos.....	20
4 lentelė. Pelno analizės kryptys.....	23
5 lentelė. Pelningumo rodikliai pagal skirtingas pelno rūšis.....	24
6 lentelė. Finansinės padėties įvertinimo kriterijai.....	31
7 lentelė. Blanko sunkiai realizuotinių aktyvų modelis.....	34
8 lentelė. Springate modelis.....	35
9 lentelė. Rodikliai, parodantys gresiantį bankrotą.....	36
10 lentelė. UAB SPAR Baltic bendrojo pelningumo rodikliai.....	52
11 lentelė. UAB SPAR Baltic bendrojo pelningumo rodiklių dinamika.....	53
12 lentelė. UAB SPAR Baltic santykiniai turto pelningumo rodikliai.....	54
13 lentelė. UAB SPAR Baltic santykinių turto panaudojimo efektyvumo rodiklių dinamika.....	54
14 lentelė. UAB SPAR Baltic turto pelningumas 2003-2006 metais.....	55
15 lentelė. UAB SPAR Baltic kapitalo pelningumo rodikliai 2003-2006 metais.....	56
16 lentelė. UAB SPAR Baltic santykinių kapitalo pelningumo rodiklių dinamika.....	56
17 lentelė. UAB SPAR Baltic nuosavo kapitalo pelningumas 2003 -2006 metais.....	57
18 lentelė. UAB SPAR Baltic likvidumo santykiniai rodikliai.....	58
19 lentelė. Santykinių likvidumo rodiklių dinamika.....	59
20 lentelė. UAB SPAR Baltic ilgalaikio mokumo rodikliai.....	60
21 lentelė. UAB SPAR Baltic ilgalaikio mokumo rodiklių dinamika 2003-2006 m.....	61
22 lentelė. UAB SPAR Baltic išlaidų lygio apyvartumo analizės.....	62
23 lentelė. UAB SPAR Baltic išlaidų lygio apyvartumo rodiklių dinamika.....	63
24 lentelė. UAB SPAR Baltic viso turto apyvartumo rodikliai (kartais).....	63
25 lentelė. UAB SPAR Baltic viso turto apyvartumo rodiklių dinamika.....	64
26 lentelė. UAB SPAR Baltic trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai.....	65
27 lentelė. UAB SPAR Baltic trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika.....	65
28 lentelė. UAB SPAR Baltic atsargų apyvartumo rodikliai.....	65
29 lentelė. UAB SPAR Baltic atsargų apyvartumo rodiklių dinamika.....	66
30 lentelė. UAB SPAR Baltic debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumo rodikliai.....	66
31 lentelė. UAB SPAR Baltic debitorinio įsiskolinimo rodiklių dinamika.....	67
32 lentelė. UAB SPAR Baltic kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo rodikliai.....	67
33 lentelė. UAB SPAR Baltic kreditorinio įsiskolinimo rodiklių dinamika.....	68
34 lentelė. UAB SPAR Baltic ilgalaikio turto apyvartumo rodikliai.....	68
35 lentelė. UAB SPAR Baltic ilgalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika.....	69
36 lentelė. UAB SPAR Baltic kreditingumo indekso, apskaičiuoto pagal Altman modelį, dinamika 2003-2006 metais.....	71
37 lentelė. UAB SPAR Baltic bankroto diagnozavimas pagal Blanco modelį 2003-2006 metais.....	72
38 lentelė. UAB SPAR Baltic Z koeficiento apskaičiavimas pagal R.Taffler ir H.Tisshaw modelį.....	73
39 lentelė. UAB SPAR Baltic Z koeficiento pagal Springate modelį apskaičiavimas.....	73
40 lentelė. UAB SPAR Baltic Z koeficientas pagal R.Lis modelį 2003-2006m.....	74
41 lentelė. UAB SPAR Baltic bankroto grėsmės pagal įvairius modelius suvestinė.....	74
42 lentelė. Įmonės vertinimas pagal pelningumo ir mokumo rodiklius.....	75
43 lentelė. UAB SPAR Baltic pardavimai 2001-2006 metais ir pagal pirmojo tipo hiperbolės trendo funkciją apskaičiuotos reikšmės.....	77
44 lentelė. UAB SPAR Baltic potencialių klientų 2002-2006 metais skaičius bei jų aproksimuotos reikšmės, naudojant skirtingas trendo funkcijas.....	79
45 lentelė. UAB SPAR Baltic potencialių klientų skaičiaus kitimo trendo funkcijų patikimumo vertinimas.....	80

ILIUSTRACIJOS

1 pav. Finansų analizės vieta ir funkcijos	11
2 pav. UAB SPAR Baltic turto apimtys 2003 - 2006 metais	43
3 pav. UAB SPAR Baltic ilgalaikis ir trumpalaikis turtas 2003 - 2006 metais	44
4 pav. Trumpalaikių įsiskolinimų dinamika 2003-2006 metais	46
5 pav. UAB SPAR Baltic pardavimai ir parduotų prekių ar paslaugų savikaina 2003-2006 metais	47
6 pav. UAB SPAR Baltic turto struktūra 2003-2006 metais	49
7 pav. Pardavimų pirmojo tipo hiperbolės trendas	76
8 pav. Pardavimų logaritminis trendas	77
9 pav. UAB SPAR Baltic potencialių klientų skaičiaus ir pardavimų priklausomybė	78
10 pav. Potencialių klientų skaičiaus prognozavimas naudojant S pavidalo kreivės funkciją	81

IVADAS

Temos aktualumas. Subalansuota įmonės finansinė būklė yra sėkmingos veiklos rezultatas ir pagrindinė sėkmingos veiklos sąlyga. Nepakankamas dėmesys verslo rizikai ar netinkamas jos valdymas gali pabloginti finansinę būklę ir finansinius rodiklius. Gali pritrūkti apyvartinių lėšų, sutrikti sutarčių sąlygų vykdymas, o taip pat su tuo susijusi neigiama tiekėjų ir verslo partnerių reakcija, iškilti grėsmė veiklos tęstinumui. Dėl to įmonės finansinės būklės vertinimo ir bankroto tikimybės prognozavimo tema yra aktuali visiems rinkos dalyviams, nes kiekvienos įmonės tikslas yra kuo geresni veiklos rezultatai ir kuo labiau patenkinti savininkų lūkesčiai. Siekiant užtikrinti sėkmingą įmonės gyvavimą, reikia nuolat kokybiškai ir sistemiškai analizuoti jos finansinę būklę, priimti šia analize pagrįstus investicinius ir finansinius sprendimus, įvertinti įmonėje esančius išteklius, išaiškinti jų naudojimo efektyvumą. Finansinė analizė padeda kuo anksčiau pastebėti įvairius neigiamus reiškinius įmonės veikloje, o analizės išvados leidžia imtis priemonių, kad būtų išvengta krizės ir sumažėtų pavojų grėsmė. Finansinė analizė yra plačiai nagrinėjama ir aprašoma tiek užsienio, tiek ir Lietuvos finansinės analizės specialistų. Tačiau susiduriama su pagrindine problema, kad finansinės būklės vertinimas vis dar nepakankamai naudojamas realioje įmonės veikloje, nors jis ir yra labai naudingas ekonominės ir finansinės informacijos šaltinis. Lietuvoje, ypač smulkaus ir vidutinio verslo įmonėse, vis dar nepakankamai įvertinama finansinės būklės analizės praktinė reikšmė ir tik nedaugelis periodiškai atlieka išsamų finansinį vertinimą. Finansinės analizės aktualumą bei įvairius jos metodus išsamiai nagrinėjo J. Mackevičius, D. Poškaitė, D. Šlekienė, I. Klimavičienė, E. Buškevičiūtė, I. Mačerniskienė, L. Rees, B. Ковалёв, Т.Савицкая, G.J. White, M. Fridson ir kiti. Galimų rizikų, bankroto skaičiavimo bei prognozavimo metodus daugiausia nagrinėjo R. Norvaišienė, J. Mackevičius, D. Šlekienė, L.Šeškutė, A. Pabedinskaitė, J. Butkutė, H.D. Platt, C.E. Mossman, J.S. Holmen ir kiti.

Problema. Tinkamai panaudojus finansų atskaitomybės teikiamą informaciją, galima daryti objektyvias įmonės veiklos išvadas bei ieškoti gerinimo būdų. Finansinės analizės suteikta informacija naudinga, numatant ateityje paskolų gavimą, pelno paskirstymą, nepanaudotų rezervų finansinei įmonės būklei gerinti nustatymą. Informacija apie įmonės finansinės būklės pasikeitimus naudinga, įvertinant investicijas, finansavimą ir veiklos aktyvumą per ataskaitinį laikotarpį. Finansinės analizės informacija padeda patikrinti, ar praeityje priimti sprendimai teisingi, taip pat pagrįsti esamus bei būsimus įmonės valdymo sprendimus. Įmonės veiklos sėkmingumas bei efektyvumas tiesiogiai priklauso nuo vadovybės, kurios darbo kokybei turi įtakos gaunamos informacijos išsamumas. Kaip žinoma, neįmanoma sėkmingai valdyti įmonės, nežinant pagrindinių veiklos rodiklių. Tik turėdama

objektyvią ir įvairiapusišką informaciją, įmonės vadovybė gali tinkamai įvertinti situaciją ir priimti geriausią sprendimą. Sprendžiant įmonių finansines problemas, dažnai naudojamosi išsivysčiusių užsienio šalių teorine bei praktine finansų analizės patirtimi, tinkančia tos šalies vietos sąlygoms. Šiuo metu Lietuvoje nėra vieningos sisteminės finansinės analizės sistemos supratimo. Finansų analitikai taiko atskirus finansinės analizės elementus, todėl ir nagrinėta literatūra finansinės analizės klausimais yra orientuota į atskirų finansinės sistemos elementų nagrinėjimą. Analizuojant literatūrą pastebėta, kad vieni autoriai akcentuoja trumpalaikio turto apyvartumo analizę, kiti – įmonės ūkinės veiklos efektyvumo nagrinėjimą, treči – įmonių finansinio stabilumo problemą ar vertina perspektyvinę, o ne retrospektyvinę analizę. Dažnai finansinės veiklos analizė taikoma ne kaip sistema, bet pasirenkant atskirus jos rodiklius. Reikia sukurti tokią finansinių rodiklių sistemą, kuri leistų greitai ir objektyviai įvertinti paslaugų įmonės finansinę būklę, bei, panaudojant šią sistemą, būtų galima teikti padėti gerinančius pasiūlymus ir numatyti įmonės perspektyvas. Sukūrus patogią finansinių rodiklių sistemą, galima greičiau pastebėti įmonę ištikusius sunkumus ir rasti objektyvesnių veiklos tobulinimo krypčių.

Mokslinio tyrimo objektas – UAB SPAR Baltic 2003-2006 m. finansiniai veiklos rezultatai.

Darbo tikslas – naudojantis konceptualiojoje mokslinio darbo dalyje aptariamais finansinės analizės metodais ir rodikliais bei įmonės finansinių ataskaitų duomenimis, atlikti UAB SPAR Baltic finansinės būklės analizę ir įmonės finansinių rodiklių prognozavimą.

Tiksliui pasiekti išskelti šie **uždaviniai**:

- Išanalizuoti finansų analizės tikslus ir uždavinius, santykinus rodiklius, riziką, bankroto ir prognozavimo metodus teoriniu aspektu.
- Atlikti įmonės finansinių ataskaitų straipsnių dinamikos ir struktūros analizę.
- Įvertinti įmonės finansinę būklę pagal pelningumo, likvidumo, veiklos efektyvumo dinaminus rodiklius.
- Naudojant Altmano, Blanko, Springeito, Lis modelius apskaičiuoti bankroto tikimybę.
- Atlikti įmonės pardavimų prognozavimą, naudojant pagrindinės tendencijos nustatymo metodą.
- Įvertinti įmonės pardavimų priklausomybės nuo potencialių klientų, kurie galėtų pirkti prekių priežiūros paslaugą, skaičiaus analizę ir jos rezultatus panaudoti pardavimų apimties prognozavimui.

Hipotezė. Esant rinkoje daugiau potencialių įmonės klientų, įmonės pardavimai auga sparčiau.
Atliekant darbą naudoti šie **metodai**:

- mokslinės literatūros analizė, sintezė, sisteminimas, lyginimas, klasifikavimas ir grupavimas;
- finansinių ataskaitų horizontalioji ir vertikalioji analizė;
- santykinių rodiklių analizė;
- bankroto diagnozavimo metodai;
- pagrindinės tendencijos (trendo) nustatymas;
- rodiklių prognozavimas;
- koreliacinė ir regresinė analizė.

Tyrimo rezultatai. Konceptualiojoje darbo dalyje atlikta išsami finansinės analizės teoriniu aspektu analizė. Išnagrinėti finansų analizės sampratos įvairių autorių darbuose skirtumai, aptarti pagrindiniai finansinės būklės analizės būdai. Taip pat pateikta bankroto diagnozavimo metodų apžvalga, apimanti tiek dažniausiai naudojamą Altmano metodą, tiek ir keletą rečiau naudojamų modelių. Aptartos rodiklių kitimo tendencijos apibūdinimui naudojamos trendo funkcijos, nurodyti pagrindiniai jų patikimumo vertinimui naudojami rodikliai.

Analitinėje darbo dalyje atlikta išsami įmonės finansinės būklės analizė, naudojant visas tris pagrindines analizės rūšis – struktūros, pokyčių ir santykinių rodiklių analizę. Identifikuotos pagrindinės problemos, tarp kurių galima paminėti per didelį įmonės įsiskolinimą, neefektyvų atsargų valdymą, lėšų įšaldymą. Tačiau nustatyta, kad įmonės pelningumo rodikliai yra geri ir jie toliau gerėja. Atlikus išsamų bankroto diagnozavimą, vertinant atskirų straipsnių pokyčius ir naudojant įvairias santykinių rodiklių sistemas, nustatyta, kad bankroto grėsmė yra maža.

Konstruktyviojoje dalyje įvertintos įmonės perspektyvos. Buvo apskaičiuotos UAB SPAR Baltic pardavimų prognozinės reikšmės 2007 ir 2008 metams, naudojant pirmojo tipo hiperbolės funkciją. Atsižvelgiant į įmonės veiklos specifiką, buvo įvertinta pardavimų priklausomybė nuo potencialių klientų skaičiaus, naudojant koreliacinę ir regresinę analizę. Nustatyta, kad šie du rodikliai glaudžiai susiję. Todėl atlikus potencialių klientų skaičiaus prognozavimą, įvertintos įmonės pardavimų kitimo perspektyvos.

Rezultatų praktinis reikšmingumas. Kadangi iki šiol UAB SPAR Baltic nebuvo atliekama išsami finansinės būklės analizė, šio tyrimo rezultatai turi didelę praktinę reikšmę. Remiantis nustatytais probleminėmis sritimis, įmonės vadovybė galės atlikti tam tikras korekcijas siekdama didesnio veiklos efektyvumo.

1. FINANSŲ ANALIZĖS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1 Finansų analizės vertinimo tikslai ir uždaviniai

Finansai (prancūziškai finances – pinigų sistema) – tai įmonei priklausančių lėšų visuma, jų gavimo ir panaudojimo sistema (Bagdžiūnienė, 2005). Analizė – tai daiktų, procesų bei reiškinių skirstymas į jų sudedamąsias dalis, jų pagrindinių požymių bei savybių išskyrimas (Mackevičius, Poškaitė, 1998). Finansinė analizė užima labai svarbią vietą, nes ji tiria veiklos ekonomines finansines pasekmes ir jų priežastis, taip pat gali prognozuoti įmonės veiklos rezultatus kelių metų laikotarpiui, kartais užkerta kelius neigiamiems padariniams, padeda racionaliau naudoti įmonės resursus. Visa tai labai svarbu šiuolaikiniam verslui. Finansinė analizė yra neatsiejama finansų valdymo dalis. Praktiškai visi finansinės atskaitomybės vartotojai, norėdami priimti optimalius sprendimus, naudojami analizės metodais. Įvairūs autoriai pateikia skirtingus finansinės analizės apibrėžimus. Pavyzdžiui, anot Mackevičiaus ir Poškaitės (1998), finansinė analizė yra viena iš aktyviausių įmonės valdymo sistemos funkcijų, padedanti įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus. Kvedaraitės (1997) teigimu, finansinė analizė padeda įvertinti įmonės finansų padėtį ir finansinę galią. Juozaitienė (2000) nurodo, kad finansų analizė yra dalis ekonominės analizės, kuri atliekama remiantis įstatymais bei faktiniais ūkinės veiklos rodikliais ir kuri tiria ekonominius procesus įmonėje, jų tarpusavio ryšius bei veiklos rezultatus. Kancerevyčiaus (2004) teigimu, finansų analizė yra duomenų pavertimas naudinga informacija. Garškaitė (1999) nurodo, kad finansinė analizė yra įmonės veiklos rizikos mažinimo veiksnys, leidžiantis laiku pastebėti įmonės ūkinį nepajėgumą ir bankroto tikimybę, nustatantis labiausiai pažeidžiamas vietas įmonės ekonomikoje. Finansinės analizės svarbą bankroto diagnozavimui pabrėžia ir Švelienė (1996), teigdama, kad jos dėka galima greitai pastebėti bankroto simptomus ir surasti pagrindines jų atsiradimo priežastis. Cyril Pat Obi (1999) teigimu, finansų analizė yra susijusi su tam tikros veiklos prognozavimu, planavimu, apskaita ir kontrole. Finansų analizė yra dalis ekonominės analizės, kuri atliekama remiantis įstatymais bei faktiniais ūkinės veiklos rodikliais ir kuri tiria ekonominius procesus įmonėje, jų tarpusavio ryšius bei veiklos rezultatus.

Įmonių finansai, anot V. Aleknavičienės (2005) tai ekonominiai piniginiai santykiai, atsirandantys turto kūrimo, produkcijos kūrimo, produkcijos gamybos ir realizavimo, paslaugų teikimo, vidutinių ir išorinių finansavimo šaltinių sudarymo, jų paskirstymo ir naudojimo procese.

E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2002) finansinės analizės tyrimo objektu vadina - įmonių finansinę veiklą, jos rezultatus, kurie parodomi alternatyviuose projektuose, apskaitos atskaitomybės medžiagoje ir kituose informaciniuose šaltiniuose. Apibūdinti finansinės analizės

esmę geriausiai padeda jos tikslas ir uždaviniai. Finansinės analizės tikslas - teikti vartotojams objektyvią informaciją, padėti įmonių vadovams daryti veiklą efektyvesnę. Anot A.V. Rutkausko (2001) finansinės analizės tikslas - išnagrinėti istorinius ir aptariamojo laikotarpio bei perspektyvos rodiklius, siekiant įvertinti įmonės veiksnumą, finansus bei numatyto potencialias raidos ir rizikos galimybes.

Finansų analizė yra dalis ekonominės analizės, kuri atliekama remiantis įstatymais bei faktiniais ūkinės veiklos rodikliais ir kuri tiria ekonominius procesus įmonėje, jų tarpusavio ryšius bei veiklos rezultatus. Ekonominė analizė atliekama tokiomis kryptimis:

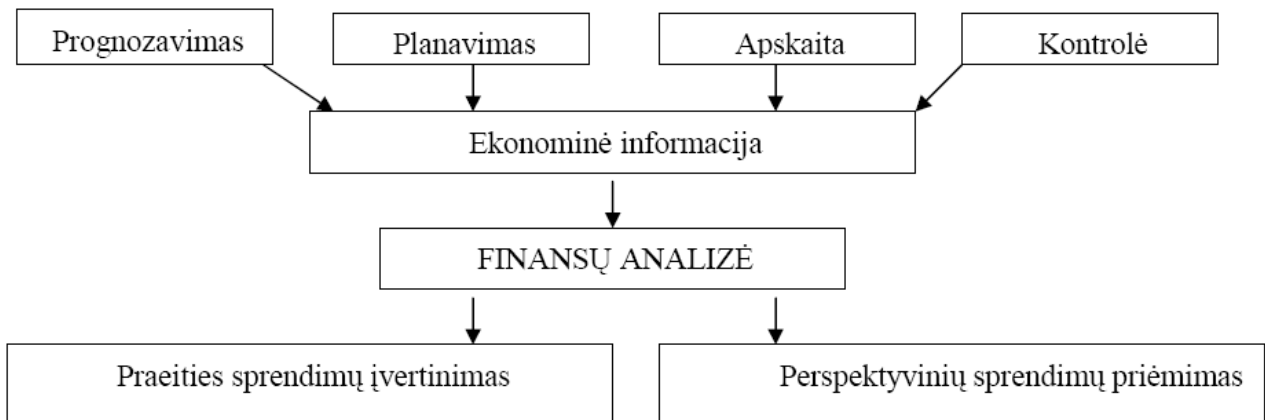
- pardavimų analizė;
- išteklių sudarymo ir naudojimo analizė;
- veiklos sąnaudų analizė;
- finansinės veiklos bei finansų būklės analizė.

Apibendrinus galima pasakyti, kad finansinė analizė – tai įmonės finansų būklės įvertinimas, kuris atliekamas remiantis apskaitos duomenimis. Ji leidžia geriau suvokti įmonėje vykstančius reiškinius ir procesus. Ji padeda įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus, padeda laiku atskleisti įvairių veiklos sričių ir įmonės padalinių darbo trūkumus, numatyti jų šalinimo ir veiklos efektyvumo didinimo priemones. Analizuojant atskleidžiami vidiniai rezervai ir galimybės geriau dirbti, racionaliau naudoti materialinius, darbo ir finansinius išteklius.

Finansų analizė yra susijusi su tam tikros veiklos prognozavimu, planavimu, apskaita ir kontrole gavus ekonominę informaciją iš tyrimo subjekto funkcinų padalinių (atsakingų asmenų) ir pasitelkus finansų analizės metodus bei būdus, siekdama objektyviai įvertinti tyrimo subjekto finansinę veiklą ir būklę, kad galima būtų įvertinti anksčiau priimtus sprendimus bei priimti perspektyvinius valdymo sprendimus. Tai vaizduojama 1 paveiksle.

Vakarų autorių (Rees B., 1995; Fridson M., Alvazer F., 2002) literatūroje finansinės analizės uždaviniams skiriamas didelis dėmesys (socialinės įmonių veiklos analizės uždaviniams nagrinėti buvo skiriama nedaug dėmesio). Pažymėtini tokie uždaviniai:

1. Sukurti finansinę informacijos sistemą, atitinkančią įmonės strategiją.
2. Faktinę padėtį palyginti su kitais rodikliais.
3. Padėti kurti finansų valdymo ir apskaitos politiką.

1 pav. Finansų analizės vieta ir funkcijos

Šaltinis: Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I. 2004, p.10

Tuo tarpu E. Buškevičiūtė ir I. Mačerinskienė (2004) suformulavo šiuos septynis svarbiausius bendruosius finansinės analizės uždavinius:

1. objektyviai įvertinti ūkio subjektų finansinės veiklos rezultatus;
2. įvertinti ūkio subjektų priimtų alternatyvų ir vykdomų projektų kokybę, jų realumą;
3. išsiaiškinti ūkio subjektų projektinių užduočių įvykdymo rezultatus;
4. išsiaiškinti ekonominių bei socialinių rodiklių pasikeitimo veiksnius ir apskaičiuoti finansinės būklės gerinimo galimybes;
5. susisteminti analitinę medžiagą, pateikti išvadas ir alternatyvius pasiūlymus objekto finansinei veiklai gerinti;
6. teikti informaciją įmonės vadovams ir išoriniams interesantams, neišduodant komercinių paslapčių;
7. apibendrinti finansinės analizės patyrimą bei metodikas ir skleisti jį komerciniais pagrindais.

Anot D. Ruchovienės (1998), pagrindinis finansinės analizės uždavinys - paieška nepanaudotų įmonės veiklos rezervų - sąnaudų mažinimo galimybių, gamybos būdų pakeitimų ir pan.

Vertinant autorių nuomonę finansinės analizės uždaviniams išskirti, būtų galima teigti, kad svarbiausia yra nustatyti daugiausiai pelno duodančias sritis, teikti kuo informatyvesnę informaciją vartotojams (vadovams, kredito įstaigoms ir pan.), numatyti ateities perspektyvas, užkirsti kelią galimiems sunkumams, bankrotui išvengti bei numatyti prevencinius veiksmus. Finansinė analizė teikia gana daug išsamios informacijos, kurią vartotojai gali naudoti įvairiems tikslams. Analizuojant įmonių finansinę veiklą, išsiaiškinamas projektinių užduočių įvykdymas,

lyginant faktinius rodiklius su planiniais, taip pat jų pasikeitimo priežastys, įvertinamos bei apskaičiuojamos finansinių rezultatų gerinimo galimybės ir numatomos konkrečios, realios bei pagrįstos alternatyvios organizacinės, techninės, socialinės, ekonominės jų panaudojimo galimybės. Finansinės analizės skaidymas padeda nustatyti vienokių ar kitokių reiškinių priežastis, padeda įmonei optimaliai aktyvinti savo veiklą. Finansinė analizė padeda nustatyti įmonės veiklos finansinius aspektus, įvertinti esamą padėtį ir ateities perspektyvas. Jos informacija padeda patikrinti ar praeityje priimti sprendimai tikslūs, padeda pagrįsti esamus ir būsimus valdymo sprendimus. Vertinant įmonių finansines ataskaitas jas rekomenduojama nagrinėti keliais aspektais:

- **Veiklos tęstinumo.** Tai reiškia, kad įmonė bus pajėgi tęsti savo veiklą. Jeigu įmonė turi nutraukti savo veiklą ir per trumpą laiką realizuoti turtą, tai darys didelę įtaką vertinant jos balansinę ataskaitą, ypač turto (galbūt įmonėje buvo naudojami specifiniai įrenginiai). Jeigu numatoma, kad įmonė nesugebės tęsti veiklos, tai turėtų būti pažymėta auditoriaus ataskaitoje. Jeigu įmonės nepatikrino išorinio audito firma, sunku numatyti jos smukimą.

- **Pastovumo.** Vertinimo metodai, taikomi atskirais finansiniais metais, neturi būti keičiami. Jeigu buvo pakeitimų, tai turi būti pažymima pastabose ir nurodoma, kaip tai veikia pelną (nuostolį), turtą ir įsipareigojimus bei finansinę padėtį.

- **Sukauptų pajamų ir būsimų laikotarpių išlaidų atskleidimo.** Neatsižvelgiant į mokėjimo laiką, pajamos ir išlaidos turi būti parodytos tais metais, kuriems priklauso.

Kasmet finansinės analizės teikiamos informacijos poreikis nuolat didėja, jos reikia vis naujiems vartotojams ar jų grupėms. Žymus finansinės analizės specialistas B. Rees (1995) nurodo keturias finansinės informacijos vartotojų grupes:

1. Įmonės akcininkai.
2. Verslo partneriai.
3. Analitikai ir konsultantai.
4. Kiti vartotojai:
 - vyriausybė (dėl pajamų apmokestinimo);
 - centrinė valdžia (dėl vadovavimo politikos);
 - vietinė valdžia;
 - visuomeninio sektoriaus kontrolės agentūros;
 - konkurentai;
 - visuomenė.

D. Ruchovienė (1998) išskiria šešias finansinės informacijos vartotojų grupes. Kaip ir B. Rees (1995), ji taip pat nurodo tas pačias keturias grupes ir dar papildomai išskiria įmonės vadovus, kurie turėdami atitinkamą informaciją, gali priimti reikiamus sprendimus. Taip pat įmonės darbuotojus, kurie turėdami pakankamai informacijos apie įmonės veiklą gali numatyti perspektyvas konkrečiai susijusias su jų funkcijomis. Kaip dar viena grupė vartotojų - kreditoriai, kurie vertindami įsiskolinimų už prekes ir paslaugas mokėjimo terminus, nustato kompanijos sugebėjimą grąžinti paskolas.

1.2 Finansinės analizės rūšys

Įvairūs finansinių ataskaitų rodikliai, atsižvelgiant į jų turinį, struktūrą ir skaičiavimo metodiką, analizuojami įvairiais būdais, atskleidžiančiais kokį nors įmonės veiklos aspektą, ypatybę arba dėsningumą. Vakarų šalyse susiformavo vertikali, horizontali ir Trendo (dinamikos) analizės rūšys.

Vertikalioji analizė - tai įmonės finansinės būklės įvertinimas, naudojant įvairius santykinius rodiklius leidžiantis operatyviai pastebėti neigiamus įmonės veiklos pokyčius, atlikti finansinės būklės įvertinimą lyginamosios analizės būdu. Dažniausiai lyginama su etaloniniais, vidutiniais šakos ar analogiškos įmonės rodikliais. Jeigu tokių palyginamųjų nėra arba nepavyksta gauti, lyginti galima su teorinėmis reikšmėmis arba praėjusių laikotarpių duomenimis. (D. Šlekienė, I. Klimavičienė, 2000). Vertikaliosios analizės esmę sudaro tai, kad atitinkamas finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendru baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas bazinio dydžio procentais. Anot J. Mackevičiaus ir D. Poškaitės (1998), vertikaliąją analizę galima vadinti rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimu. Ji leidžia pastebėti neigiamus įmonės veiklos pokyčius ir atlikti finansinės būklės įvertinimą lyginamosios analizės būdu, atsiranda galimybė stebėti atskirų elementų tarpusavio ryšį ir jų įtaką bendram rezultatui, todėl galima daryti išvadas apie rodiklių pasikeitimus ir jų priežastinius ryšius, nes bet koks vieno sistemos elemento būklės pasikeitimas veikia kitus.

Horizontalioji analizė - tai dvejų ar daugiau metų finansinių ataskaitų duomenų palyginimas. Ši analizė padeda nustatyti atitinkamų rodiklių dinamiką, numatyti bendras vystymosi tendencijas. Dažniausiai išėties tašku pasirenkamas tam tikras ataskaitinis laikotarpis, vadinamas baziniu laikotarpiu ir visi po jo einantys metai analizuojami apskaičiuojant augimo tempą arba prieaugio koeficientus (D. Šlekienė, I. Klimavičienė, 2000). Rodiklių dinamika apskaičiuojama absoliučiais dydžiais ir procentais, t. y. nustatomi nukrypimai nuo bazinių rodiklių. Anot D. Ruchovienės (1998), šios analizės trūkumas yra tai, kad kaip bazinių rodiklių negalima naudoti neigiamų

dydžių arba lygių nuliui, taip pat ši analizė nepadedą nustatyti kitimo priežasčių. Taip pat ji mano, kad atliekant horizontalią analizę galima įvertinti įmonės ilgalaikio turto padėtį, įsitikinti ar pakanka įmonės turto, kad galima būtų jį pateikti kaip užstatą kreditui gauti; nustatyti ilgalaikio turto nusidėvėjimo atskaitymus; apskaičiuoti apyvartinio kapitalo dydį, grynujų pinigų likučio tendencijas; atskleisti įmonės skolų būklę, pajamų ir sąnaudų lygio kitimą.

Tam tikra horizontalios analizės atmaina yra trendo analizė. Kai kurie autoriai ją laiko savarankiška finansinės analizės rūšimi. Jos pagrindinis tikslas - analizuojant kelių ar keliolikos periodų duomenis, nustatyti ilgesnio laikotarpio rodiklių kitimo pagrindines tendencijas, dėsningumus ir atlikti prognozes ateinantiems metams.

Populiariausia finansinės analizės rūšis Lietuvoje - santykinė analizė, kuri dažnai vadinama koeficientų analize. Jos pagrindas yra skirtingų finansinės ataskaitos rodiklių lyginimas tarpusavyje. Lyginant santykius dydžius laiko atžvilgiu gaunama tikslesnė informacija apie įmonės ūkinės finansinės raidos tendencijas.

Segmentinė analizė yra tam tikro įmonės padalinio, veiklos srities, reiškinių ar produkto pelno analizė. Vakarų pasaulyje yra paplitusi vadinamoji segmentinė analizė, kurios metodika yra nesudėtinga. Ją atliekant reikia atitinkamos apskaitos informacijos, gerai tvarkomos išlaidų apskaitos. Segmentinės analizės metodika daug priklauso nuo to, kaip įmonėje organizuoti planavimo ir apskaitos procesai. Jeigu marketingo, pardavimų ir gamybos išlaidų apskaita organizuotos įmonės padalinių ar gamybos linijų, gaminių ar veiklos sričių lygiu, tada įmanoma atlikti ir segmentinę pelno analizę. Vakarų šalyse, kaip rašo R. Wilson ir G. McHugh (1993), didelės korporacijos atlieka segmentinę analizę pagal teritorinius, gamybinius padalinius, ūkinės - gamybinės veiklos sritis ir gaminius. Ji suteikia nemažai informacijos būsimų laikotarpių planams ir prognozėms sudaryti bei garantuoja pelningą įmonės veiklą. Tai ypač aktualu tada, kada daugelis kompanijų nežino, kiek marketingo išlaidų tenka kiekvienam gaminiui, pardavimo sferai ar pirkėjų grupei, kai dalis marketingo išlaidų „pradingsta” gamybos išlaidų ar administracinių valdymo išlaidų sudėtyje ir pan. Kaip teigia minėti autoriai, tik labai nedidelė dalis įmonių rūpinasi gamybos išlaidas ir pelną įvertinti segmentiniu pjūviu priklausomai nuo pardavimų apimties kitimo, ir dar mažesnė įmonių dalis sugeba prognozuoti produkcijos apimties ir pelno kitimą, priklausomai nuo rinkos pajėgumo kitimo. (J. Mackevičius, D. Poškaitė, 1998; B. Rees, 1995).

Pelno segmentinei analizei keliami tokie uždaviniai:

- išanalizuoti gaminių pardavimo ir paskirstymo išlaidas, ypač tas, kurios neišskirtos iš bendrųjų produkcijos savikainos išlaidų;
- išanalizuoti konkrečių gaminių pardavimo išlaidas siekiant nustatyti jų pelningumą;

- išanalizuoti išlaidas, susijusias su konkrečių teritorijų bei klientų grupių aptarnavimu, siekiant nustatyti jų pelningumą;
- apskaičiuoti tokius rodiklius: vieno užsakymo, naujo kliento įregistravimo, apskaitos tvarkymo, vieno pardavimo, atsargų laikymo ir kitas išlaidas;
- įvertinti vadovus atsižvelgiant į jų atsakomybę kontroliuojant išlaidas;
- įvertinti alternatyvią strategiją ar planus bei su jais susijusias išlaidas.

Turint kiekvieno įmonės padalinio, produkto, rinkos srities, kliento ir pan. pajamų ir išlaidų rodiklius, galima nustatyti jų pelningumą ir analizuoti pelno susidarymo teigiamus ir neigiamus veiksnius.

1.3. Santykiniai rodikliai ir jų interpretavimas

Atliekant vertikalią analizę galima įvertinti ar optimaliai ir racionaliai panaudojami gryniesi pinigai įmonėje, nustatyti nuosavybės rodiklių finansinę struktūrą ir jų kitimo priežastis, atskleisti įmonės pajamų ir sąnaudų struktūrą ir jų kitimo priežastis. Finansiniai koeficientai, naudojami finansinių ataskaitų analizėje, yra geras pagrindas įmonės finansiniam stabilumui įvertinti. Finansiniai koeficientai gali suteikti informacijos apie dvi įmonės valdymo sritis:

- pajamas, gaunamas iš investicijų;
- finansinę įmonės padėtį.

Finansinių rodiklių svarba priklauso nuo to, kas juos naudoja. Kreditoriui svarbiausi mokumo ir finansinio stabilumo rodikliai, investuotojui - ūkinės veiklos efektyvumo ir įmonės ekonominio potencialo rodikliai.

Atskiri rodikliai atspindi realią naudą, gaunamą investavus kapitalą, įmonės galimybes vykdyti finansinius įsipareigojimus; jie parodo, ar ne per daug eikvojama nuosavo kapitalo, ar skolinamo ir nuosavo kapitalo proporcijos bendroje struktūroje yra pagrįstos, ar efektyviai naudojamas trumpalaikis turtas.

Atsižvelgiant į priskaičiuotų balų kiekį, įmonė priskiriama tam tikrai klasei. Įmonės klasifikuojamos taip (D. Šlekienė, I. Klimavičienė, 1999):

- įmonės, kurių finansinis stabilumas yra absoliutus;
- įmonės, kurių finansinė padėtis iš esmės stabili, bet kai kurie rodikliai šiek tiek nukrypę;
- įmonės, kuriose jaučiama finansinė įtampa;
- padidintos rizikos įmonės;
- įmonės, kurių finansinės padėtis nepatenkinama ir nematyti perspektyvos ją stabilizuoti.

Vartojant finansinius rodiklius, galima palyginti skirtingų įmonių finansines ataskaitas bei jų veiklos rezultatyvumą įvairiais požiūriais, taip pat vienos įmonės skirtingų laikotarpių finansinius rodiklius, nustatyti jų kitimo tendencijas.

Nacionalinės vertybinių popierių biržos parengtoje rodiklių skaičiavimo metodikoje akcinių bendrovių rodiklių skaičiavimui siūloma taikyti šių penkių grupių finansinius koeficientus:

1. Likvidumo.
2. Pelningumo.
3. Finansų struktūros.
4. Turto panaudojimo efektyvumo.
5. Rinkos vertės.

Dažniausiai literatūros šaltiniuose įmonės veiklai apibūdinti naudojamos keturios santykinų rodiklių grupės:

1. įmonės **mokumo** rodikliai, kurie atskleidžia sugebėjimą greitai padengti trumpalaikius įsipareigojimus;
2. įmonės **finansinio stabilumo** rodikliai, kurie apibūdina įmonės finansinį stabilumą;
3. įmonės ūkinės veiklos **efektyvumo** rodikliai, apibūdinantys ekonominį efektyvumą;
4. įmonės **ekonominio potencialo** rodikliai, atskleidžiantys ekonominio potencialą šakos specifikos atžvilgiu.

Rodiklių grupės išvardintos atsižvelgiant į finansinį dviejų vartotojų vertinimą:

- kreditoriaus, suteikiančio paskolą tam tikram laikui;
- investuotojo, norinčio įdėti kapitalą arba įsigyti kitos įmonės akcijų.

Norint įvertinti finansinę įmonės veiklą, apskaičiuojami žemiau pateikiami rodikliai.

1.3.1 Trumpalaikio ir ilgalaikio mokumo (likvidumo) rodikliai

Kiekvienai įmonei yra labai svarbu sugebėti padengti savo įsipareigojimus laiku, kitu atveju ji prarastų autoritetą, gebėjimą konkuruoti rinkoje. Anot. J. Mackevičiaus (2005) mokumas svarbus tuo, kad nuo mokumo priklauso įmonės finansinė būklė, jos veiklos rezultatai, tolesnė veikla, perspektyvos, taktika, strategija, investiciniai sprendimai ir kita. Mokumo arba likvidumo rodikliai apibūdina firmos finansinį patikimumą, parodo kaip operatyviai įmonė sugebės reaguoti į susiklosčiusias nenumatytas aplinkybes (D. Šlekienė, I. Klimavičienė, 1999). Likvidumo rodikliai parodo, ar įmonė pajėgs apmokėti savo įsipareigojimus, pasibaigus terminui; jos gebėjimą turimą

turtą paversti grynaisiais pinigais (A, Rutkauskas, V. Damašienė, 2002). Trumpalaikiam likvidumui įvertinti naudojami 1 lentelėje pateikti rodikliai.

Bendrojo trumpalaikio mokumo rodiklis padeda nustatyti, kiek trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus, koku laipsniu trumpalaikių kreditorių teisės yra padengtos turtu, kurį lengva paversti pinigais, t. y., parodo įmonės sugebėjimą trumpalaikėmis mokėjimo priemonėmis likviduoti trumpalaikius įsipareigojimus. Kuo jis didesnis, tuo artimiausiu metu saugesnė situacija. Pasaulinėje praktikoje pageidaujama, kad šio koeficiento ribos svyruotų tarp 1,2 - 2,0, nors Europoje priimtinas 1,0-1,5 rodiklis. Žemas šio rodiklio lygis rodo tai, kad įmonei sunku įvykdyti įsipareigojimus; didelis (daugiau kaip 2,5) - įmonė nepajėgia naudoti apyvartinių lėšų. Koeficientą gali iškreipti sezoniniai svyravimai ir nenormalus mokėtinų sumų mokėjimas prieš balanso sudarymą.

1 lentelė

Trumpalaikio mokumo (likvidumo) rodikliai

Rodiklis	Formulė
Bendrojo trumpalaikio mokumo (bendras likvidumo) koeficientas	Trumpalaikis turtas / trumpalaikiai įsipareigojimai
Greitojo trumpalaikio mokumo (greito likvidumo) koeficientas	(Trumpalaikis turtas – atsargos) / trumpalaikiai įsipareigojimai
Absolūtus trumpalaikio mokumo (kritinio likvidumo) koeficientas	Pinigai / trumpalaikiai įsipareigojimai
Trumpalaikio išskolinimo koeficientas	Trumpalaikiai įsipareigojimai / turtas

Šaltiniai: J. Mackevičius (2005, p. 146-149); D. Šlekienė I. Klimavičienė (1999, - p. 27); A. Rutkauskas, V. Damašienė 2002, - p. 40, C. P. Obi, 1998, - p. 38 - 39)

Greitojo trumpalaikio mokumo rodiklis padeda įvertinti trumpalaikį mokumą, skaičiuojant daroma prielaida, kad atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys negali būti greitai paverstos pinigais. Šis rodiklis parodo, kokia einamųjų įsipareigojimų dalis gali būti padengta ne tik grynaisiais pinigais, bet ir laukiamomis įplaukomis. Priimtina šio rodiklio reikšmė, statistikos departamento duomenimis - 1,00, ji neturėtų labai skirtis nuo einamojo likvidumo rodiklio. Skirtumas tarp greitojo ir bendro mokumo koeficientų, pasak J. Mackevičiaus (2005) turėtų būti nedidelis, bet jei skirtumas nemažas, tai rodo, kad įmonė turi daug atsargų, kurios gali būti pasenę, nekokybiškos, o jas paversti pinigais nėra galimybių. Absolūtus mokumo koeficientas taip pat gali būti vertinamas analizuojant įmonės veiklą,

bet jo per didelė reikšmė gali būti interpretuojama ne tik kaip teigiamas rodiklis, bet kaip ir įmonės nesugebėjimas pinigų įtraukti į apyvartą.

Prie trumpalaikio mokumo rodiklių taip pat priskiriamas trumpalaikio išskolinimo koeficientas, kuris rodo, kokia įmonės turto dalis finansuojama trumpalaikėmis skolomis. Statistikos departamento duomenimis, jis turėtų būti mažesnis nei 5 %, gerai - jei mažesnis 30 %, nepatenkinamai - 60 %.

Trumpalaikio mokumo rodiklių analizė svarbi įmonei tuo, kad padeda nustatyti įmonės išsipareigojimų dydį, numatyti veiklos plėtojimo strategiją. Todėl juos būtina analizuoti nuolat, kad nebūtų praleista ir nepasiruošta galimiems sunkumams.

Kita rodiklių rūšis yra ilgalaikio mokumo koeficientai, kurie parodo ar įmonė bus moki po 2-3 ar daugiau metų, kada reikės gražinti skolas bei palūkanas. Įmonės sugebėjimą gražinti ilgalaikius išsipareigojimus Vakarų šalių autoriai (J. M. Samuels, f. M. Wilkes, R. E. Brayshaw, J. 1993; D. Bazely, 1988; C. P. Sticney, 1993) vadina finansinio sverto, finansinio stabilumo, rizikos vertinimo rodikliais, tuo tarpu Lietuvos autoriai šiuos rodiklius vadina išsipareigojimų, finansų struktūros, finansinio pastovumo, padengimo ir pan. rodikliais (J. Mackevičius, 2005).

Įmonės veiklos finansavimo šaltiniai yra du: savininkų nuosavybė ir skolintas kapitalas. Kuo didesnė skolos, palyginti su nuosavu kapitalu dalis, tuo rizikingesnėmis sąlygomis įmonė dirba. Anot J. Mackevičiaus ir D. Poškaitės (2003), finansavimo šaltinių racionali struktūra, parodo įmonės finansinės veiklos pusiausvyrą (finansinį svertą). Kaip įmonėje bus paskirstyti finansavimo šaltiniai, priklausys ir įmonės finansinis stabilumas ir veiklos rizikos lygis. Finansavimo šaltinių struktūrą ir jos įtaką finansiniam stabilumui nulemia nuosavo ir skolinto kapitalo skirtumai (2 lentelė).

2 lentelė

Svarbiausi turto finansavimo šaltinių skirtumai

Požymiai	Kapitalas	
	Nuosavas	Skolintas
1. Įmonės valdymo teisė	Suteikia	Nesuteikia
2. Teisė į pelno ir turto dalį	Likutinio principo teisė	Pirmumo teisė
3. Kapitalo gražinimo terminai	Nenustatyti	Nustatomi pagal sutartį

Šaltinis: J. Mackevičius ir D. Poškaitė (2003, p.100)

Iš 2 lentelėje pateiktos informacijos, matyti, kad nuosavas kapitalas negarantuoja investuotojui pelningos veiklos ir nenumatomas investicijų gražinimo grafikas. Nuosavas kapitalas yra stabilus, nepriklauso nuo aplinkybių, nes nėra reikalavimų būtinai išmokėti dividendus. Tuo tarpu

skolintą kapitalą (ilgalaikes ir trumpalaikes skolas) reikia gražinti nurodytais sutartyse terminais, neatsižvelgiant į įmonės finansinę būklę. Vis dėlto įmonei naudotis skolintu kapitalu naudinga, nes išlaidos palūkanoms mokėti yra sąlygiškai pastovios, todėl kol jos yra mažesnės už pelną, kurį įmonė gali uždirbti skolintomis lėšomis, šis skirtumas sudaro įmonės pelną. Kita priežastis būtų - palūkanų skirtumas nuo dividendų, nes dividendai mokami savininkams paskirstant pelną, o palūkanos yra finansinės išlaidos, dėl šios priežasties mažėja pelnas.

Kuo finansinio svarto koeficientas didesnis už kitus tos pačios šakos įmonių analizuojamus rodiklius, tuo labiau galime įsitikinti įmonės veiklos didesne rizika. Vertinama labai gerai, jei šis rodiklis yra mažesnis arba lygus 30 procentų, gerai - jei ne didesnis kaip 70 procentų. Skolintų lėšų naudojimas plėtoti įmonės veiklą ir gauti pelną priimtinas kol netrikdo įmonės finansinės pusiausvyros. Vieni autoriai teigia, kad įvertinant finansinį svartą, pakanka skaičiuoti vieną finansinio svarto rodiklį, kiti pateikia kelis. Dažniausiai finansinis svartas išreiškiamas įsipareigojimų ir kapitalo santykiu. Priimtina šio rodiklio reikšmė 2; kuo šis rodiklis mažesnis, tuo daugiau įmonė įsiskolinusi. Jeigu rodiklio reikšmė lygi 1, vadinasi, įmonė yra labai įsiskolinusi ir jos įsipareigojimai lygūs nuosavam kapitalui. Lietuvos Respublikos statistikos departamento parengtoje įmonių finansinės būklės vertinimo metodikoje išskiriama savarankiška finansavimo svarto rodiklių grupė: 1) auksinės balanso taisyklės, 2) įsiskolinimo, 3) ilgalaikio įsiskolinimo, 3) trumpalaikio įsiskolinimo, 5) turto struktūros, 6) grynojo apyvartinio kapitalo, 7) skolos ir nuosavybės (svarto), 8) einamojo likvidumo, 9) kritinio likvidumo, 10) bendrojo likvidumo, 11) manevringumo, 12) prekių apyvartumo, 13) pirkėjų įsiskolinimo, 14) atsargų apyvartumo, 15) grynojo apyvartinio kapitalo apyvartumo, 16) turto apyvartumo, 17) gautinų sumų apyvartumo, 18) ilgalaikio turto apyvartumo, 19) grynasis apyvartinis kapitalas.

Anot Mackevičiaus J. ir D. Poškaitės (2003) šioje grupėje išskirta nemažai rodiklių, neturinčių tiesioginio ryšio su kapitalo struktūra. Šių autorių nuomone, prie finansinio svarto priskiriamas tik aštuntasis rodiklis - skolos ir nuosavybės svartas.

Nacionalinė vertybinių popierių birža išskiria tokias finansų rodiklių grupes: 1) skolos, 2) skolos ir nuosavybės, 3) finansinių įsipareigojimų, 4) ilgalaikių skolų ir palūkanų. Užsienio autorių literatūroje analizuojami finansinio svarto rodikliai pateikti 3 lentelėje.

Finansinio sverto rodiklio skaičiavimo metodikos

Autorius	Rodiklių pavadinimas	Skaičiavimo būdas
Įmonių finansinės būklės vertinimo rodikliai. Statistikos departamentas	Skolos ir nuosavybės (sverto) koeficientas	Įsipareigojimai / savininkų nuosavybė
Įmonių finansinė analizė. Rodiklių apskaičiavimo metodika	Skolos ir nuosavybės koeficientas	Įsipareigojimai / savininkų nuosavybė
	Ilgalaikių įsiskolinimų koeficientas	Ilgalaikiai įsipareigojimai / (ilgalaikiai įsipareigojimai + savininkų nuosavybė)
C. Sticney	Ilgalaikių įsipareigojimų koeficientas	Ilgalaikiai įsipareigojimai / (ilgalaikiai įsipareigojimai + savininkų nuosavybė)
	Ilgalaikių įsipareigojimų ir nuosavybės santykis	Ilgalaikiai įsipareigojimai / savininkų nuosavybė
L. Bernstein	Visų įsipareigojimų ir viso kapitalo (savo ir skolinto) santykis	Visi įsipareigojimai / (nuosavas kapitalas + visi įsipareigojimai)
Ch. Gibson	Skolos – nuosavybės koeficientas	Visi įsipareigojimai / savininkų nuosavybė
F. Palmer	Visų įsipareigojimų ir nuosavybės santykis	Visi įsipareigojimai / savininkų nuosavybė
	Ilgalaikių įsipareigojimų ir nuosavybės santykis	Ilgalaikiai įsipareigojimai / savininkų nuosavybė
	Trumpalaikių įsipareigojimų ir nuosavybės santykis	Trumpalaikiai įsipareigojimai / savininkų nuosavybė
Accounting and audit practice (Accounting), Study text.ACCA.	Kapitalo sverto rodiklis	Ilgalaikiai įsipareigojimai / (savininkų nuosavybė + ilgalaikiai įsipareigojimai)
	Finansinis svertas	Savininkų nuosavybė / (savininkų nuosavybė + ilgalaikiai įsipareigojimai)
V.V. Kovaliov	Nuosavo kapitalo koncentracijos koeficientas	Nuosavas kapitalas / (visi įsipareigojimai + nuosavas kapitalas)

Šaltinis: J. Mackevičius ir D. Poškaitė (2003, p.102)

Remiantis 3 lentelės duomenis, galima teigti, kad finansinį svertą, įvairių autorių nuomone, tikslingiausia skaičiuoti kaip ilgalaikių įsipareigojimų ir nuosavo kapitalo santykį. Kadangi ilgalaikiai įsipareigojimai kelia didesnę riziką nei trumpalaikiai, per tam tikrą laikotarpį gali atsirasti daug aplinkybių, dėl kurių įmonei bus sunkiau gražinti skolas.

1.3.2 Veiklos efektyvumo ir turto apyvartumo rodikliai bei jų vertinimas

Pasak J. Mackevičiaus (2005), turto apyvartumas daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Jis gali būti vertinamas tiek kartais, tiek dienomis. Turto apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus ar kitą analizuojamą laikotarpį turtas perėjo visus apytakos etapus. Apyvartumo rodikliai padeda išsiaiškinti, kaip yra valdomos įmonės nuosavos ir skolintos lėšos. Yra daug apyvartumo rodiklių, galima apskaičiuoti apie 20, tačiau populiariausi yra keli:

1. **Viso turto apyvartumas** parodo, kokia pardavimų apimtis tenka kiekvienam turto litui, t. y. kiek vienas turto litas sukuria pardavimų pajamų. Jis skaičiuojamas kaip pardavimų pajamų santykis su visu turtu. Statistikos departamento pateiktais duomenimis nurodyta, kad gamybos įmonių viso turto koeficientas vertinamas labai gerai, jeigu yra didesnis nei 2,0 prekybos - didesnis nei 5.

2. **Ilgalaikio turto apyvartumas** nustato, kokia pardavimų apimtis tenka kiekvienam ilgalaikių aktyvų litui. Šis rodiklis taip apskaičiuojamas kaip pardavimų pajamų santykis su ilgalaikiu turtu. Kuo jis didesnis, tuo geriau. Jeigu jis per mažas, tai reikia arba didinti pardavimus, arba parduoti dalį ilgalaikio turto. Statistikos departamento duomenimis gamybos įmonių ilgalaikio turto apyvartumo koeficientai: labai geras - didesnis negu 1,5, geras - didesnis negu 1, patenkinamas - 1, nepatenkinamas - mažesnis negu 1. Tuo tarpu prekybos įmonėse šie koeficientai kelis kartu didesni: labai geras - didesnis negu 10, geras - didesnis negu 3, patenkinamas - 3, nepatenkinamas - mažesnis negu 3 (J. Mackevičius, 2005).

3. **Trumpalaikio turto apyvartumas** parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant pajamų iš pardavimų, t. y. kiek pajamų tenka vienam trumpalaikio turto litui. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo efektyviau naudojamas trumpalaikis turtas. Jis apskaičiuojamas kaip pajamų ir trumpalaikio turto santykis. Neatskiriama nuo trumpalaikio turto apyvartumo skaičiuoti **atsargų apyvartumą**, juos reikia tarpusavyje lyginti. Šis rodiklis apskaičiuojamas kaip pardavimų savikainos ir atsargų santykis. Jis rodo prekių ir gamybos panaudojimą per metus. Kuo šis santykis didesnis, tuo daugiau turimos atsargos atliko apyvartų per metus. Tačiau didelis santykis gali rodyti mažas atsargas ir didelį pakartotinių užsakymų skaičių.

Taip pat būtina įvertinti **debitorinio įsiskolinimo apyvartumą kartais**. Jis parodo, kiek kartų per metus įmonė surenka savo lėšas atsiskaitymų procese, tampa svarbi laiko trukmė tarp pardavimo laiko ir apmokėjimo momento. Jis apskaičiuojamas pardavimų pajamas dalijant iš debitorinio įsiskolinimo.

Kaip atskirą rodiklių grupę galima išskirti sąnaudų lygio rodiklius, jie kaip ir turto apyvartumas daugelio autorių nuomone priskiriami veiklos efektyvumo rodikliams (J. Mackevičius, 2005). Be sąnaudų įmonė negalėtų uždirbti pajamų, tad vertinant sąnaudų lygio rodiklius nustatomos įmonės sąnaudų lygis arba kiek sąnaudų tenka vienam pardavimo litui. Pagrindiniu rodikliu laikomas pardavimo savikainos lygis, apskaičiuojamas kaip pardavimo savikainos ir pardavimo pajamų santykis. Taip pat skaičiuojami ir kiti sąnaudų lygiai iš pelno (nuostolio) ataskaitos straipsnių. Skaičiavimas prilygsta vertikaliajai pelno (nuostolio) ataskaitos analizei, tad plačiau nebus aptariama.

1.3.3. Pelningumo rodikliai ir jų vertinimas

Įmonės ūkinės-komercinės veiklos vertinimo kriterijus yra finansinis rezultatas (pelnas arba nuostolis). Praktikoje daug dėmesio skiriama pelnui įvertinti, jį veikiantiems veiksniams apskaičiuoti bei finansinių rodiklių analizei. Norint nustatyti ir objektyviai įvertinti įmonės pelną, būtina atlikti išsamią visų įmonės ūkinę-komercinę veiklą apibūdinančių rodiklių analizę. Atliekant finansinių rodiklių analizę, galima apskaičiuoti tik galutinių (rezultatinių) gamybos rodiklių įtaką pelnui. Analizuojant reikia ieškoti veiksnių, nulemiančių pelną, finansinę būklę, taip pat įvertinti jų veikimo kryptį bei priklausomybę nuo įmonės veiklos ir išorinių priežasčių.

Analizuojant pelną, keliami tokie uždaviniai: nustatyti pelno plano pagrįstumą ir jo ryšį su kitais finansinio plano rodikliais, įvertinti ataskaitinio laikotarpio pelno dinamiką ir sudėtį, įvertinti pelno kitimą nulėmusius veiksnius bei numatyti neigiamų veiksnių pašalinimo galimybes. Turint atsakymus į iškeltus pelno analizei uždavinius, galima prognozuoti įmonės pelno gavimo galimybes ateityje. Pelno analizė turi būti atliekama ne tik visos įmonės mastu, bet ir konkrečių jos padalinių. Kadangi pelno analizė yra labai svarbus įmonės veiklos įvertinimo rodiklis, remiantis jo pokyčiais, galima įvertinti įvairius valdymo sprendimus įvairiu ūkinės - gamybinės veiklos valdymo lygiu. Įmonės pelno rodiklis apskaičiuojamas pelno ir nuostolio ataskaitoje bei balanse, taigi, remiantis šių ataskaitų duomenimis, galima spręsti apie įmonės pelningumą. Norint pelną analizuoti įmonės padalinių lygiu, turi būti tvarkoma kiekvieno padalinio pajamų ir išlaidų apskaita, kad būtų galima gauti informaciją apie kiekvieno padalinio pelną.

4 lentelėje pateikiamos įvairios naudojamos pelno analizės metodikos. Kaip matome iš lentelės, rinkos ekonomikos sąlygomis daugiausia dėmesio skiriama pelno rodiklių prognozavimui, ir segmentinei pelno analizei. Tarybinio laikotarpio ekonominėje literatūroje didžiausia reikšmė buvo

teikiama retrospektyvinei analizei, veiksnių, priežasčių, turėjusių įtakos pelno pokyčiams, nustatymui, nepanaudotiems rezervams atskleisti (J. Mackevičius, D. Poškaitė, 1998).

4 lentelė

Pelno analizės kryptys

Pelno analizės kryptys išvystytos rinkos šalyse	Pelno analizės kryptys tarybinių autorių literatūroje
1. Pelno ataskaitos vertikalioji ir horizontalioji analizė	1. Pelno dinamikos ir struktūros analizė
2. Bendrojo pelno veiksnių analizė	2. Balansinio pelno sudėties analizė
3. Pelno segmentinė analizė:	3. Realizacinio pelno analizė:
a) pagal teritorinius padalinius	a) realizacinio pelno sudėties
b) pagal gamybos padalinius	b) realizacinio pelno veiksnių
c) pagal gaminius	
d) pagal ūkinės gamybinės veiklos sritis	
4. Pelno prognozavimas (arba prognozinio pelno analizė)	4. Pelno iš kitos realizacijos veiksnių analizė
5. Pridėtinės vertės analizė	5. Nerealizacinių finansinių rezultatų analizė
	6. Nerealizacinių nuostolių priežasčių analizė
	7. Balansinio pelno didinimo rezervų apibendrinimas

Šaltinis: J. Mackevičius ir D. Poškaitė (1998, p. 416)

Išvystytos rinkos ekonomikos sąlygomis būtina ne tik dirbti pelningai, bet ir sugebėti pateikti vartotojams tokį produktą, kuris duotų jiems didesnę vertę ir užtikrintų kokybę.

Svarbiausias ekonominis galutinio sėkmingos veiklos rezultato rodiklis yra pelnas ir su juo susieti pelningumo rodikliai. Pelningumas suprantamas kaip pelno marža, pardavimų pelningumas. Tai grynojo pelno ir pardavimų vertės santykis. Jis nustato, kiek pelno gaunama kiekvienam piniginiam pardavimų vienetui, parodo, ar pelninga yra parduoti prekes.

Pelno rodiklis rodo pelno masę, o pelningumo rodikliai yra santykiniai įmonės rezultatų įvertinimo rodikliai, apibendrinantys ir susisteminantys įmonės veiklos rezultatus, dažniausiai išreiškiami procentais. Jie nusako veiklos pelningumą ir grupuojami pagal atitinkamus ekonominio proceso dalyvių interesus, nes būtent jie parodo, kokį pelną uždirba akcininkų investuoti pinigai. Pelningumo rodiklių dydžiai svarbūs ir reikšmingi tiek įmonių vadovams, tiek išoriniams informacijos vartotojams bei kreditoriams. Jie nusako įmonės patikimumą ir padeda jai

siekti stabilumo rinkoje. Šių rodiklių dydžių mažėjimas yra signalas įmonių vadovams susirūpinti ir ieškoti galimybių padėčiai pagerinti.

Paprastai įmonės pelningumo rodikliai lyginami su ankstesniųjų metų rodikliais. Anot D. Šlekienės ir I. Klimavičienės (2000), išskiriamos tokios pagrindinės pelningumo rodiklių grupės:

- pelningumas pagal skirtingas pelno rūšis;
- pelningumas pagal skirtingas turto ir kapitalo dalis;
- pelningumas pagal grynąjį pinigų srautus.

Pirmajai pelningumo rodiklių grupei priskirtini visi pelno maržų rodikliai, t. y. bruto pelno marža, neto pelno marža, grynasis pelningumas. Bendrasis pardavimų pelningumo rodiklio (BPR) dydis parodo, kokia bendrojo pelno suma tenka vienam pardavimų pajamų piniginiam vienetui (5 lentelė). Tai bene plačiausiai vartojamas rodiklis. Kuo jis didesnis, tuo geresnis. Šis rodiklis dar vadinamas pardavimų pelningumu. Detalizuota analize galima nustatyti, kokią įtaką pardavimų pelningumui padarė produkcijos kainos bei savikainos pasikeitimai ir kiti veiksniai.

5 lentelė

Pelningumo rodikliai pagal skirtingas pelno rūšis

Rodikliai	Formulė
Bendrasis pardavimų pelningumas	Bendrasis pelnas / Pardavimų pajamos
Veiklos pelningumas	Veiklos pelningumas / Pardavimų pajamos
Įprastinės veiklos pelningumas	Įprastinės veiklos pelnas / Pardavimų pajamos
Grynasis pelningumas	Grynasis pelnas / Pardavimų pajamos

Šaltiniai: J. Mackevičius (2005, p. 181- 192); D. Šlekienė I. Klimavičienė (1999, - p. 25); A. Rutkauskas, V. Damašienė 2002, - p. 41)

Priežastys, dėl kurių sumažėja bendrasis pelningumas:

- prekių kainų kritimas;
- didesnės nuolaidos ir diskontai;
- žaliavų ir medžiagų kainų padidėjimas;
- padidinti atlyginimai darbininkams.

Bendrasis pardavimų pajamų pelningumas keičiasi dėl prekių asortimento keitimosi, gaminių gamybos savikainos bei prekių kainų svyravimų. Bendrasis pelningumas stabilizuojasi, kai yra tokios sąlygos: 1) dėl mažos konkurencijos įmonė neverčiama mažinti kainų; 2) dėl plataus prekių asortimento pasiekiamas įmonei reikalingas bendrojo pelningumo lygis, atskirai nevertinant individualaus kiekvienos prekės pelningumo.

Veiklos pelningumo rodiklis rodo įmonės vadovų gebėjimą kontroliuoti veiklos sąnaudų formavimąsi ir veiklos pelningumą. Svarbu palyginti savo įmonės veiklos sąnaudų lygį su konkurentų ir ieškoti rezervų joms mažinti. Įprastinės veiklos pelningumas apibūdina pardavimų pelningumą iki mokesčių išskaičiavimo.

Pardavimų grynas pelningumas apskaičiuojamas kaip grynojo pelno santykis su bendra pardavimų pajamų suma ir parodo, kokią dalį pelnas sudaro nuo įmonės pardavimų pajamų, parodo, kiek grynojo pelno tenka vienam pardavimų litui. Pelną, gautą pardavus produkciją, veikia tokie veiksniai: pardavimų apimtys pokytis, pardavimų struktūros pokytis. Prekių kainos ir produkcijos savikainos pasikeitimas, kuriam turi įtakos žaliavų, medžiagų, kuro energijos ir transporto kainos, medžiagų sunaudojimo lygis ir darbo imlumas. Žinant šiuos veiksnius, galima pasinaudoti faktorinės analizės metodika. Bazinių metų pelningumas R_0 , o ataskaitinių metų - R_1 . Jie apskaičiuojami pagal formules:

$$R_0 = \text{bendrasis pelnas baziniais metais} / \text{pardavimų pajamos baziniais metais},$$

$$R_1 = \text{bendrasis pelnas ataskaitiniais metais} / \text{pardavimų pajamos ataskaitiniais metais},$$

$R_0 = (\text{Pardavimų pajamos baziniais metais} - \text{savikaina baziniais metais}) / \text{pardavimų pajamos baziniais metais};$

$R_1 = (\text{Pardavimų pajamos ataskaitiniais metais} - \text{savikaina ataskaitiniais metais}) / \text{pardavimų pajamos ataskaitiniais metais};$

$$\text{Pelningumo pokytis per nagrinėjamą laikotarpį} = R_1 - R_0 \quad (1)$$

Pelningumo rodikliai yra pagrindiniai rodikliai, kuriais remiamasi atliekant finansinę analizę, nes:

- jie geriausiai apibendrina galutinius įmonės pasiekimus, ir
- pagal juos yra sprendžiama, kokią realią naudą gaus akcininkai ir investitoriai, rizikuodami investuoti savo kapitalą.

Antroji pelningumo rodiklių grupė pagal skirtingas turto ir kapitalo dalis formuojama pagal įmonės kapitalo lygius. Tokiu būdu skaičiuojant pelningumą, galima pamatyti, kurią pelno dalį uždirbo kiekvienas kapitalo elementas. Taip suskaičiuotų pelningumo rodiklių reikšmių skirtumas vadinamas finansinio sveto efektu. Pelnas gali būti didinamas, didinant gamybos ir realizavimo mastą, bendrąsias įplaukas arba mažinant gamybos ir realizavimo išlaidas. Tačiau pelno dydis neparodo įmonės darbo efektyvumo. Jis nustatomas tik palyginus pelno sumą su jam pasiekti išleista kapitalo suma, t. y. apskaičiavus pelno rentabilumą.

$$\text{grynas pelnas} / \text{visas kapitalas} \quad (2)$$

$$\text{grynas pelnas} / \text{investuotas kapitalas} \quad (3)$$

grynasis pelnas / nuosavas kapitalas (4)

(2) viso kapitalo pelningumo rodiklis parodo, kiek pelno uždirbo kapitalas, nepriklausomai nuo to, ar jis priklauso įmonei, ar kreditoriams. Investuoto kapitalo pelningumas (3) eliminuoja trumpalaikių išpareigojimų dalyvavimą uždirbant pelną ir parodo, kiek pelno įmonė gavo iš ilgalaikio kapitalo. Nuosavo kapitalo pelningumas (4) geriausiai tarnauja kapitalo savininkams, suteikia informaciją apie jų nuosavybės naudojimo efektyvumą. Nuosavo kapitalo pelningumas parodo grynojo pelno sumą tenkančią vienam akcinio kapitalo vertės vienetui, t. y. iš jo galima spręsti, ar pelningos yra akcininkų investicijos, ar įmonės vadovai geba pelningai naudoti jiems patikėtas lėšas.

Turto pelningumas, kuris Vakarų šalyse vadinamas Du Ponto (ROE), arba turto gražos rodikliu, rodo, ar įmonė efektyviai vartoja savo turtą ir yra apskaičiuojamas kaip grynojo pelno santykis su visu turtu (C. P. Obi, 1998).

Du Ponto modelyje lyginami ūkio subjektuose vykstantys finansiniai procesai tiek iš veiklos, tiek iš kapitalo pusės. Šis modelis gali būti panaudotas kaip efektyvi priemonė, padedanti valdyti firmos finansinius procesus, ir ypač kritinius veiksnius, taip pat atlikti produktų, rinkos, struktūrinių padalinių atitinkamų rodiklių analizę (E. Buškevičiūtė, I. Mačerinskienė, 2004).

Turto pelningumas tuo didesnis, kuo didesnis grynasis pardavimų pelningumas, kuo didesnė turto graža, kuo mažesnės išlaidos ir jų dalis, tenkanti vienam produkcijos litui. Turto graža parodo, ar įmonė efektyviai naudoja savo turtą. Iš šio rodiklio dydžio galime spręsti, kiek grynojo pelno tenka vienam turto litui arba kiek į šį turtą įdėtų pinigų grįžta per ataskaitinį laikotarpį grynojo pelno pavidalu (L. Juozaitienė, 2000).

Pasak Obi Cyril Pat (1998), Du Pont'o sistema - tai dažnai naudojamas metodas įvertinti firmos rentabilumui akcentuojant savininkų nuosavybės pelningumą (ROE). Metodas buvo sukurtas JAV E. I. Du Pont'o bendrovės užsakymu. Du Pont'o lygtį apibrėžia grynojo pelno ir paprastųjų akcijų vertės santykis. Toliau šis santykis apibūdinamas trijų svarbiausių veiklos veiksmingumo rodiklių - rentabilumo, vertybinių popierių su nustatytu ir nenustatytu pelningumu santykio ir kapitalo panaudojimo - funkcija. Šiems ryšiams parodyti reikia perrašyti savininkų nuosavybės pelningumo (ROE) lygtį. ROE yra lygus bendrojo kapitalo pelningumo (ROA) ir nuosavybės koeficiento / daugiklio (EM) sandaugai:

$$ROE = (\text{Grynasis pelnas} / \text{Bendras kapitalas}) \times (\text{Bendras kapitalas} / \text{Grynasis pelnas}) = ROA \times EM \quad (5)$$

Suskaldžius ROA dalimis, matoma, kad kapitalo pelningumas yra ribinio grynojo pelno (angl. net profit margin, NPM) – rentabilumo mato ir bendrojo kapitalo apyvartumo (angl. total asset turnover, TAT) – bendrojo turto panaudojimo mato – rezultatas:

$$\text{ROE} = (\text{Grynas pelnas} / \text{Pardavimai}) \times (\text{Pardavimai} / \text{Bendras kapitalas}) = \text{NPM} \times \text{TAT} \quad (6)$$

Derinant tarpusavyje abi lygtis gaunama išplėstinė Du Pont'o lygtis, ji rodo firmos savininkų nuosavybės pelningumą:

$$\text{ROE} = (\text{Grynas pelnas} / \text{Pardavimai}) \times (\text{Pardavimai} / \text{Bendras kapitalas}) \times (\text{Bendras kapitalas} / \text{Savininkų nuosavybė}) = \text{NPM} \times \text{TAT} \times \text{EM} \quad (7)$$

Žinodami ROE per tiriamąjį laikotarpį galima nustatyti ar tiriama firma gavo daugiau pelno vienam pardavimų litui; ar efektyviau naudojami aktyvai; ar intensyviau turtas buvo finansuojamas iš nuosavų lėšų šaltinių (E. Buškevičiūtė, I. Mačerinskienė, 2004).

Pelningumo siekimas yra natūralus verslo įmonės tikslas, dažnai lemiantis vadovų pasirinkimą, sprendžiant problemas. Todėl pelno informacija labai svarbi planavimui ir kontrolei. Pagrindinių veiklos rezultatų finansinės analizės tikslai:

- veiksmų, darančių įtaką pelnui, išskyrimas ir analizė;
- pelno rodiklių dinamikos įvertinimas;
- pelno susidarymo ir paskirstymo pagrįstumo analizė;
- pelno didinimo rezervų atskleidimas.

Dažnai įmonė nebendrauja tiesiogiai su galutiniais pirkėjais ar net nežino, kas jie yra. Analizė leidžia įvertinti pardavimo dinamiką kiekviename kanale; nustatyti įmonės paskirstymo kanalų efektyvumą; atkreipti dėmesį į atskirų paskirstymo kanalų pardavimo dalies sumažėjimą, išanalizuoti priežastis, imtis priemonių padėčiai pagerinti, priimti sprendimus dėl paskirstymo kanalų peržiūrėjimo ir naujų kanalų sudarymo.

Analizuojant įmonės pelną, reikia atkreipti dėmesį į:

- 1) produkcijos pardavimo lygį nagrinėjamu laikotarpiu;
- 2) pardavimo dinamiką esamu ir praėjusiu laikotarpiu,
- 3) prognozuoti pelno dydį ateičiai;
- 4) apibūdinti pelną veikiančius veiksnius bei numatyti, kurie veiksniai gali turėti įtakos ateityje.

1.4 Rizika ir jos įtaka finansiniam stabilumui

Įtakos įmonės finansinei būklei turi daugybė veiksnių, kuriuos atskleidus galima prognozuoti įmonės ateitį. Svarbu žinoti veiksnius, dėl kurių įtakos keičiasi įmonės stabilumas, reikia nustatyti jų poveikio kryptį ir stiprumą. Finansiniam stabilumui daro įtaką vidaus ir išorės veiksniai. Vidaus

veiksniai susiję su įmonės ūkiniais - gamybiniais planais, materialiniais ištekliais, kuriais įmonė disponavo nagrinėjamu laikotarpiu, jie kyla įmonės viduje.

Išorės veiksniai yra labiau makroekonominio pobūdžio, susiję su politiniais, teisiniais, visuomeniniais, kultūriniais, demografiniais, techniniais, ekonominiais procesais, kylantys už įmonės ribų ir kiekybiškai daro įtaką įmonės plėtotei (D. Šlekienė, I. Klimavičienė, 2000). Įmonės ūkinę veiklą, o kartu ir finansinį rezultatą veikia valstybės ūkinė politika, jos ekonominė sistema, vietinės veiklos sąlygos bei nagrinėjamos įmonės produkcijos paklausa. Apskritai visi šie veiksniai formuoja vienokį ar kitokį finansinį rezultatą (turi įtakos prekių kainoms, paklausai ir pasiūlai, produkcijos struktūrai ir pan.). Jie padidina arba sumažina efektyvią įmonės veiklą rinkos sąlygomis. Jie daro didelę įtaką įmonės konkurencingumui ir lemia išlaidas. Rinkos ekonomikos sąlygomis pajamų iš produkcijos pardavimo dinamiką formuoja pasiūlos ir paklausos veiksniai.

Pajamų iš pardavimų dydį lemia prekių paskirstymo būdas pasirinkus savo filialus, tarpininkus ar savarankiškas prekybos įmones. Pajamos iš pardavimų priklauso nuo sprendimų apie produktų išplatšinimą bei realizavimo taškų prisotinimą savo gamybos prekėmis (pagal paskirstymo laipsnį ir tankumą).

Vidaus veiksniai, darantys įtaką pelnui, yra susiję su visa įmonės ūkine - gamybine veikla. Nuo to, kaip įmonės vadovai sugeba nustatyti jų poveikį pelnui ir tinkamai jais naudotis valdydami gamybos ir realizavimo procesus, priklauso įmonės pelno dydis ir jo kitimo tendencijos.

Pasak R. Norvaišienės (1998), kiekvienos įmonės veikla susijusi su didesne ar mažesne rizika. Rizikingą veiklą sąlygoja noras gauti maksimalų rezultatą, t. y. didesnes pajamas ir pelną. Pastebėta, kad nenorinčios rizikuoti verslo įmonės dažnai neišlaiko konkurencinės kovos ar paprasčiausiai merdi.

Rizika - tai kintamumas, susijęs su laukiamomis pajamomis; tai pavojus, nuostolių ir netekimų galimybė (E. Buškevičiūtė, I. Mačerinskienė, 2004).

Rizika vienas iš faktorių kliudančių pasiekti stabilumą versle, kas šiandien yra stabilu, rytoj jau gali būti nebestabilu. Todėl įvertinant perspektyvas nelabai tikėtina, kad įmonės prognozuojami rezultatai ir bus pasiekti, subjektas yra priverstas susidurti ir priimti tam tikrus rizikingus sprendimus. Prieš kurį laiką į riziką buvo žiūrima kaip į kainą, kurią tenka sumokėti už gaunamą naudą, bet šio amžiaus II pusėje Vakarų šalys į riziką pradėjo žiūrėti kaip į valdymo objektą. Pasitelkiant matematinius metodus, pradėta konkrečiau vertinti rizikos lygį, nustatinėti, projektų rizikingumą, ieškoti tinkamo būdo sumažinti riziką. Rizikos valdymas tapo neatskiriama

finansų valymo dalimi. Norint tinkamai parinkti priemonės finansinei rizikai mažinti, reikia mokėti tinkamai ją išmatuoti bei įvertinti galimus nuostolius kuriuos ji gali sukelti.

Šiuolaikinių autorių nuomone (Mackevičius J., 1998) - rizika tai tam tikri nuostoliai, susidarę nepasiekus užsibrėžto tikslo. Kitoks yra Kovalev V. (1994) apibūdinimas - tai kad užsibrėžtas tikslas dažniausiai nepasiekiamas dėl prognozuojamo rezultato neapibrėžtumo ir subjektyvumo.

Dažniausiai yra skiriamos dvi rizikos rūšys: verslo ir finansinė (spekuliatyvinė) rizikos (Mackevičius J. 1998). Verslo rizika - tai įmonės nesugebėjimas finansuoti savo pajamomis savo ūkinės veiklos išlaidų, finansinė - tai nesugebėjimas finansuoti finansavimo išlaidų. Anot E. Buškevičiūtės ir I. Mačerinskienės (2004), ji yra tiesioginė įmonės finansavimo sprendimų rezultatas ir skirstoma į smulkesnes dalis:

- kreditinė - pavojus negauti pagrindinių sumų ir procentinių pinigų;
- procentinė rizika - ją dažniausiai patiria kreditinės institucijos;
- valiutinė rizika - pavojus netekti valiutos, keičiantis vienos valiutos santykio su kita valiuta kursui, taip pat patirti nuostolius nacionaline valiuta, atliekant užsienio prekybos ir kitas kreditines operacijas;
- prarastos finansinės naudos rizika - tai netiesioginiai finansiniai nuostoliai dėl nelaiku įvykdytų tinkamų sprendimų.
- Veiklos operacijų požiūriu, rizika gali būti skirstoma dar taip:
- gamybinė rizika - pavojus kompanijai, firmai neįvykdyti savo įsipareigojimų pagal užduotis, ji atsiranda pačiame prekių gamybos procese;
- investicinė rizika - pavojus nuvertėti investiciniam finansiniam portfeliui sudarytam iš nuosavų ir įsigytų vertybinių popierių.
- rinkos rizika - nepalanki rinkos procentinių normų bei santykių svyravimo nacionaline ir užsienio valiuta galimybė;
- finansinė rizika - pavojus nevykdyti finansinių įsipareigojimų.

Verslo ir finansinė rizika sudaro bendrą riziką, t. y. kai nesugebama finansuoti ūkinės ir finansinės veiklos išlaidų. Bendra rizika susijusi su pajojais, kad įmonė gali patirti nuostolių dėl papildomų materialinių, finansinių ar darbo sąnaudų arba dėl to, kad gaus mažiau pajamų nei buvo numatyta. Šie procesai įmonėje formuojasi veikiant vidiniams ir išoriniams veiksniams. Prie išorinių priskiriami - susiję su valstybės ekonomine politika, nepalankiais verslui įstatymais, ekonomine valstybės būkle, infliaciniais procesais, rinkos svyravimais, ribota informacija apie rinką ir t. t. Vidiniai rizikos veiksniai daugiausia susiję su neracionaliu išteklių naudojimu, vadovų klaidomis,

ilgalaikio turto fiziniu ir moraliniu nusidėvėjimu ir t. t. Bendra rizikos analizė grindžiama išteklių, pajamų bei pelno ir nuostolių analize ir prognozavimu.

Labai svarbus veiksnys tolimesnei įmonės sėkmingai veiklai užtikrinti yra rizikos prognozavimas, reikia išaiškinti jos priežastis, šaltinius, rūšis. Įvertinus jos laipsnį atsiranda galimybė prognozuoti rezultatus, sumažinti neigiamas pasekmes arba pasiekti geresnių rezultatų. Rizikos analizę, daugelio autorių nuomone, rekomenduojama pradėti nuo rizikos šaltinių ir priežasčių aiškinimo, svarbu nustatyti, kokie rizikos šaltiniai vyrauja tam tikrame versle ir sukaupti dėmesį šios rūšies rizikos analizei.

Dėl glaudžios ūkinės veiklos dalyvių sąveikos verslo rizika gali pasireiškianti vienose ūkinės veiklos sferose, gali persikelti į kitas ir viena rizikos rūšis peraugti į kitą. Verslo rizikai būdinga grandininė reakcija, kuri mažina ūkinės veiklos efektyvumą ir saugumą. Analizuojant bet kokią riziką taikomi kriterijai, kuriuos pasiūlė amerikiečių ekspertas B. Berlimeras:

- rizikos nuostoliai nepriklauso vienas nuo kito;
- vienos krypties „rizikos portfelis“ nuostoliai nebūtinai didina tikimybę kitų rizikos nuostolių;
- maksimalūs galimi nuostoliai neturi viršyti finansinių galimybių.

Analizuojant riziką išskiriama dvi viena kitą papildančios rizikos analizės rūšys: kokybinė ir kiekybinė rizikos analizė

Kokybinės rizikos analizės pagrindinis uždavinys - nustatyti rizikos veiksnius dėl kurių kyla rizika arba nustatyti potencialias rizikos sritis ir tuo pačiu nustatyti galimas rizikas.

Kiekybinė rizikos analizė - tai skaičiais išreikštų atskirų rizikos rūšių dydžių nustatymas ir bendros rizikos nustatymas.

Įmonės veiklos rizikos įvertinimas atliekamas tokiu nuoseklumu:

- vidinių ir išorinių veiksnių, turinčių įtakos konkrečiai rizikos rūšiai, nustatymas;
- nustatytų veiksnių įtakos analizė;
- konkrečios rizikos rūšies finansinio dydžio nustatymas;
- leistino rizikos lygio nustatymas;
- priemonių rizikai mažinti sudarymas.

Sudarytas ir siūlomas apibendrintas įmonės veiklos rizikos vertinimo modelis, kuriame pateiktos galimos rizikos sritys, jas sukeliančios pagrindinės priežastys, rizikos vertinimo kriterijai.

Finansinės padėties įvertinimo kriterijai

Rizikos	Analizė	Problemų sritys
Pelningumas	<ol style="list-style-type: none"> 1. įvertinti pelningumo santykinius rodiklius; 2. išanalizuoti pelno (nuostolio) ataskaitą; 3. apžvelgti kaštų struktūrą; 4. atlikti tendencijų analizę; 5. palyginti skaičius su kitų tos pačios srities kompanijų skaičiais; 6. įvertinti inventorių ir pagrindinių aktyvų kokybę; 7. nustatyti metinių įplaukų kokybę. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. mažėjančios pajamos; 2. didėjantys kaštai; darbo apmokėjimas; prekių kaina; nusidėvėjimas; 3. nepakankamas pelnas augimui palaikyti; 4. nepakankama skalė - pastoviųjų kaštų viršijimas; 5. negarantuotos gautinos skolos; 6. inventorius nepatenkina poreikių; 7. pasenusi gamyba.
Likvidumas	<ol style="list-style-type: none"> 1. įvertinti likvidumo santykinius koeficientus; 2. įvertinti turimo turto kokybę ir klientų išskolinimų senėjimą; 3. įvertinti investicijų pelningumą; 4. įvertinti kreditorių paramą; 5. įvertinti akcininkų paramą; 6. įvertinti kapitalo struktūrą; 7. išanalizuoti nuosavą kapitalą; 8. atlikti santykių patikimumo analizę pagal skirtingus santykių scenarijus. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nepatenkinama turto kokybė; 2. nepelningos investicijos; 3. kreditoriai neteikia paramos; 4. gryni pinigai naudojami skoloms padengti; 5. akcininkai neteikia paramos; 6. padidinta turto vertė; 7. didelės skolos; 8. dideli skolų kaštai; 9. jautrumas palūkanų normos svyravimams.

Šaltinis: R. Norvaišienė (1998, p.259)

Šio modelio pagalba siūloma vertinti įmonės veiklos riziką, kurią gali sukelti verslo aplinka, kompanijos pozicija sektoriuje, įmonės finansinė padėtis, vadovavimo kokybė. Vertinant verslo aplinką analizuojamas įmonės veiklos ciklas, įstatyminė aplinka, firmos konkurencinė pozicija ir pan. struktūrinės problemos verslo srityje gali sukelti riziką, pvz. mažos pajamos, dideli kaštai, didelė konkurencija. Neigiamą poveikį taip pat turi aplinkos pokyčiai: valiutų kursų svyravimai, prekybos apribojimų sumažinimas bei kiti valdžios politikos pasikeitimai. Įmonės padėtį konkurenciniu atžvilgiu gali smarkiai paveikti naujų kompanijų rinkoje atsiradimas, tiekėjų ir klientų susitarimų tvirtumas bei produkto pasikeitimo esmė.

Analizuojant firmos finansinę padėtį būtina atsižvelgti į įmonės pelningumą, likvidumą, svertinius rizikos rodiklius, finansinės padėties vertinimo kriterijai pateikti 6 lentelėje.

Riziką versle lydi tiek teigiami tiek neigiami rezultatai, kadangi ji įspėja ne tik apie galimus nuostolius, bet ir apie galimą naudą.

1.5. Bankroto diagnostika

Pirmosios bankroto studijos prasidėjo trečiojo dešimtmečio pabaigoje, kai žymiausi šios srities specialistai A.Winakor, P. Fittzpatrick, R. Smith, C. Merwin ir W. Hickman 1920 - 1930 m. siūlė skaičiuoti apie 1-2 rodiklius bankrotui diagnozuoti (J. Mackevičius, 2005). Tačiau tapo aišku, kad vieno rodiklio nepakanka bankrotui diagnozuoti, tad buvo tęsiamos studijos ieškant efektyvesnių metodikų.

Nemažą indėlį į tyrimus įdėjo W. Beaver (1991) išnagrinėjo bankrutavusių įmonių 29 koeficientų trendus ir palygino juos su tais koeficientų trendais, kurie galėtų būti naudojami bankrotui prognozuoti. Atlikęs koeficientų trendų analizę, savo prognozėmis nedaug apsiriko ir nuspėjo 76 % iki 100 % bankroto atvejų. Bankroto prognozavimui jis naudojo trumpalaikio mokumo (likvidumo), apyvartinio kapitalo bendrojo turto sumoje, pinigų srautų ir bendrojo įsiskolinimo santykio, turto pelningumo, turto, įsigyto iš skolinto kapitalo, koeficientus. Autoriaus nuomone, geriausiai bankroto prognozes atspindėjo pinigų srautų ir bendrojo įsiskolinimo santykinis rodiklis.

Įmonių bankroto prognozavimas remiantis finansinių ataskaitų straipsnių pokyčiais yra pats paprasčiausias ir lengviausias analizės būdas. Pirmiausia reikia susipažinti su finansinių ataskaitų svarbiausiais straipsniais ir jų pokyčiais. Rusijos autorius A. Kovaliov (2000) teigia, kad finansinėje atskaitomybėje yra keli straipsniai, tiesiogiai rodantys blogą įmonės finansinę padėtį. Jie skirstomi į dvi grupes:

- 1) Rodantys itin nepatenkinamą įmonės veiklą ataskaitiniu laikotarpiu ir prastą finansinę būklę;
- 2) Rodantys tam tikrus įmonės veiklos trūkumus.

Pirmai grupei priskiriami laiku neapmokėti kreditai ir paskolos, jie rodo, kad balanso sudarymo momentu įmonė nesugebėjo atsiskaityti už jai suteiktus kreditus. Šiuo atveju būtina išnagrinėti įmonės praėjusių metų balansus. Jei sumos pagal šiuos straipsnius buvo ir ankščiau, tai rodo nuolat nepatenkinamą įmonės veiklą. Jei ankstesniuose balansuose sumų pagal šiuos straipsnius nebuvo, reikia išsiaiškinti atsiradusių finansinių sunkumų priežastis ir įvertinti įmanomus jų padarinius.

Antrai grupei priskiriami straipsniai ir straipsnių dalys, kuriuos analizuojant reikia iššifruoti. Nepatenkinama antros grupės straipsnių būklė gali būti ne tik nuostolingos, bet ir pelningos įmonės balanse.

Didžiausią indėlį į bankroto prognozavimą įnešė E. Altman (1968), modifikavęs jau kitų ekonomistų sukurtą Z modelį. Plačiau apie Altmano modelį kalba D. Šlekienė (1998), kuri išskiria tris finansinės būklės prognozavimo metodus, kurie geriausiai padėtų atlikti finansinę veiklos analizę. Tai būtų:

1. kreditinio pajėgumo indeksavimo skaičiavimo;
2. formalizuotų ir neformalizuotų kriterijų panaudojimo;
3. mokumo prognozavimo.

Kreditinio pajėgumo skaičiavimo indeksas buvo pasiūlytas Edwardo I. Altmano. Teigiama, kad įmonės bankroto galimybę lemia du rodikliai: padengimo koeficientas (K_p = trumpalaikis turtas / trumpalaikiai įsipareigojimai) ir finansinės priklausomybės koeficientas (K_{fp} = skolintas kapitalas / aktyvai).

$$Z = a_0 + a_1 K_p + a_2 K_{fp} \quad (8)$$

Pirmasis koeficientas nusako likvidumą, o antrasis - finansinį stabilumą. Bankroto tikimybė tuo mažesnė, kuo didesnis yra padengimo koeficientas ir mažesnė finansinė priklausomybė. Ir atvirkščiai - įmonė gali bankrutuoti kai padengimo koeficientas mažėja, o finansinė priklausomybė didėja. Tokiu būdu E. I. Altmanas suskirstė šių koeficientų derinius į dvi dalis: kuriems esant įmonė bankrutuoja ir kuriems esant įmonei bankrotas negresia. Patobulintas Altmano modelis apibūdina įmonės ekonominį - finansinį potencialą bei jos veiklos rezultatus tam tikru periodu.

$$Z = 1,2 K_1 + 1,4 K_2 + 3,3 K_3 + 0,6 K_4 + K_5 \quad (9)$$

čia:

K_1 = Apyvartinis kapitalas / Turtas;

K_2 = Nepaskirstytas pelnas / Turtas;

K_3 = Pelnas iki apmokestinimo / Turtas;

K_4 = Nuosavo kapitalo rinkos vertė / Įsipareigojimai;

K_5 = Pardavimų pajamos / Turtas.

Priklausomai nuo Z reikšmės, bankroto tikimybė yra labai didelė, kai Z yra iki 1,8, didelė - nuo 1,81 iki 2,7, įmanoma nuo 2,8 iki 2,99 ir labai maža - 3 ir daugiau.

J. Mackevičius, D. Poškaitė ir A. Rakštelienė (2003) atlikę šios srities žymiausių autorių lyginamąją analizę taip pat rekomenduoja naudoti E. Altman modelį. Gana tiksliai galima

nustatyti bankroto tikimybę per vienerius metus - 90 proc., per dvejus - 70 proc., per trejus - 50 proc. tikslumu.

Visi autoriai daugiausia dėmesio skiria sukurtam Altmano modeliui įmonių, kurių akcijos kotiruojamos vertybinių popierių biržoje. Bet J. Mackevičius, A. Rakštelienė, (2005) aprašė ir kitus vėliau sukurtus Altmano modelius. Antrasis Altmano modelis (1983) buvo skirtas įmonėms, kurių akcijos nekotiruojamos vertybinių popierių biržoje, bankrotui prognozuoti. Siūloma tokia funkcija:

$$Z = 0,717 K_1 + 0,847 K_2 + 3,107 K_3 + 0,42 K_4 + 0,998 K_5 \quad (10)$$

Šioje funkcijoje K reikšmės išlieka tos pačios kaip ir anksčiau, tik keičiasi K₄ skaičiavimas, dabar vietoj akcinio kapitalo rinkos vertės santykio su įsipareigojimais, siūloma skaičiuoti nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų santykį.

Bankroto tikimybė labai didelė jei ši reikšmė yra mažesnė nei 1,23, o jei Z reikšmė svyruoja tarp 1,23 ir 2,90 bankrotas įmanomas, o jei ji yra daugiau nei 2,90 - labai maža.

Trečiasis Altmano modelis skirtas paslaugų ir individualių įmonių bankrotui prognozuoti (1983), siūlomas taikyti 4 rodiklių modelis (kintamieji tokie pat kaip antrajame modelyje):

$$Z = 6,56 K_1 + 3,26 K_2 + 6,72 K_3 + 1,05 K_4 \quad (11)$$

Jei Z reikšmė mažesnė nei 1,10 bankroto tikimybė labai didelė, jei svyruoja nuo 1,10 iki 2,59 - įmanoma, o jei daugiau nei 2,60 - labai maža.

Altman modelio patikimumas priklauso nuo įmonės gebėjimo rinkti ir kaupti informaciją apie savo veiklą, objektyviai ir laiku šią informaciją analizuoti ir panaudoti. Bankrotui diagnozuoti galima naudoti ir sunkiai realizuotinių aktyvų modelį, kuriame bankroto tikimybė nustatoma vertinant pagal šią lentelę.

7 lentelė

Blanko sunkiai realizuotinių aktyvų modelis

Sunkiai realizuotinių aktyvų finansavimo galimybė	Bankroto tikimybė
$NA+Am < K_n$	Labai maža
$NA+Am < K_n + B_i$	Tikėtina
$NA+Am < K_n + B_i + B_t$	Didelė
$NA+Am > K_n + B_i + B_t$	Labai maža

Šaltinis: Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия., 2003 m.

Čia:

NA - neapyvartinių aktyvų vidutinė metinė vertė;

Am - atsargų vidutinė metinė vertė;

Kn - nuosavo kapitalo vidutinė suma;

Bi - banko ilgalaikių kreditų vidutinė suma;

Bt - banko trumpalaikių kreditų vidutinė suma;

Šiame modelyje atvaizduojama įmonės naudojama finansavimo strategija. Atvaizduojama bendra įmonės piniginių aktyvų, trumpalaikių finansinių indėlių ir debitorinių įsiskolinimų suma ar jos pakanka padengti kreditorinius įsiskolinimus.

8 lentelė

Springate modelis

Priskirta raidė	Formulė
A	Apyvartinis kapitalas / Viso aktyvų
B	Pelnas prieš mokesčius / Viso aktyvų
C	Pelnas prieš mokesčius / Trumpalaikiai įsipareigojimai
D	Pardavimų pajamos / Viso aktyvų

Šaltinis: Sands, E.G, Springate, G. L. V. and Turgut Var (1983). Predicting Business Failures, CGA Magazine, May, p. 24 — 27

Dar vienas bankroto diagnozavimo modelis yra parengtas kanadiečių mokslininko ekonomisto G. Springate sukurtas 1978 m. (Sands E. G, Springate, G. L. V. ir Turgut Var, 1983). Šis modelis apskaičiuotas remiantis multiplikacine - diskriminantine analize, atrinkus 4 iš 19 reikšmingiausių finansinių rodiklių. Buvo išvesta tokia formulė :

$$Z = 1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D \quad (12)$$

Daugelis ekonomistų mano, kad įmonės bankrotui prognozuoti tinka finansinių ataskaitų pokyčių tyrimas. Pagal įvairių finansinės analizės rodiklių įvertinimą yra paremta sistema. Šio modelio skaičiavimui paimami finansiniai įmonės rodikliai ir yra vertinami, lyginami su vidutinių įmonių toje pačioje šakoje rodikliais.

Įmonės vadovybė turi nuolat atsižvelgti į galimus rizikos veiksnius, kurie susiję su galimybe patirti bankrotą. Svarbiausia apsaugojimo nuo bankroto priemonė - finansinė analizė, kurią reikia atlikti nuolat. Bankroto nustatymą padeda įvertinti D. Britanijos autorių nustatyti rodikliai.

Pirmos grupės signalizatoriai parodo įmonės finansinius sunkumus ar net gresiantį bankrotą. Nepalankios antros grupės rodiklių reikšmės parodo, kad būklė nėra kritiška, bet susiklosčius tam tikroms sąlygoms, situacija įmonėje gali blogėti.

Rodikliai, parodantys gresiantį bankrotą

Rodikliai, parodantys bankroto tikimybę	Rodikliai, parodantys galimą situaciją
Pasikartojantys nuostoliai iš pagrindinės veiklos	Pagrindinis darbuotojų netekimas
Viršijama kreditorinio išskolinimo trukmė	Priverstinės prastovos
Prasti likvidumo rodikliai	Gamybinio proceso ritmingumo sutrikimai
Ilgalaikės investicijos finansuojamos trumpalaikiais išskolinimais	Pernelyg didelė įmonės priklausomybė nuo tam tikro projekto, įrangos
Nuolatinis apyvartinio kapitalo trūkumas	Pagrindinių tiekėjų netekimas
Didėjantys išpareigojimai balanse	Įmonės bylinėjimasis
Ilgai neatsiskaitoma su kreditoriais	Per didelis pasitikėjimas naujo produkto sėkme ir pelningumu
Didelis debitorinio išskolinimo lyginamasis svoris	Nepakankamas techninio atnaujinimo būtinybės įvertinimas
Neefektyvi reinvestavimo politika	Neefektyvios ilgalaikės sutartys
Dideli atsargų kiekiai	Politinė rizika
Blogėjantys santykiai su finansinėmis institucijomis	
Pasenusių ir nusidėvėjusių įrengimų naudojimas	
Ilgalaikių potencialių kontraktų netekimas	
Nepalankūs užsakymų pasikeitimai	

Šaltinis: Трифонов Ю. Шаманин А. (1998) p. 162

Tuo tarpu J. Mackevičius ir D. Poškaitė (2003) atlikę tyrimus pastebėjo, kad įmonės stabilumui didelę įtaką turi žymūs svarbiausių straipsnių pokyčiai, todėl prognozuojant siūlo remtis šiais pokyčiais.

1.6. Prognozavimo esmė ir pagrindiniai metodai

Geriausiai prognozavimą apibūdino J. Mackevičius ir D. Poškaitė (1998) kaip aiškaus tikimybinio pobūdžio sprendimą apie ateitį tam tikrais duomenimis pagrindžiant numatymą, kokia bus reiškinių eiga. Panašiai apie prognozavimą kalbėjo ir G. Gipienė (1999), kad tai tarsi numatoma galima įmonės vystymosi rodiklių kryptis.

Prognozavimas, įmonių atžvilgiu, užsienio literatūroje yra traktuojamas kaip vienas iš svarbiausių efektyvios įmonės veiklos kriterijų kurio reikšmė itin padidėja nestabilios ekonomikos sąlygomis (Kvainauskaitė V., 2000). Dažniausiai prognozavimas atliekamas

remiantis pardavimų dinamikos duomenimis, tikimasi, kad ir ateityje išliks panašios tendencijos. Dažnai prognozuojant pasitelkiama į pagalbą ir subjektyvesnius metodus, tokius kaip darbuotojų apklausa, atsižvelgiama į jų nuomonę. Šis metodas dažnai pasiteisina, nes darbuotojai daugiau žino apie įmonės perspektyvas ir kliūtis, kurios gali trukdyti ateityje pasiekti geresnių rezultatų. Tad ne visada galima pasitelkti objektyviais matematiniais skaičiais ir praeitimi, būtina įvertinti ir darbuotojų pasisakymus.

Įmonės turi planuoti savo ateitį, kadangi veiklos sėkmė priklauso ne tik nuo sugebėjimo analizuoti ir vertinti praeities rodiklius, bet ir nuo gebėjimo prognozuoti. B.J. Das (2000) teigia, kad prognozių teikiama informacija reikšminga beveik kiekvienai firmai, sudarant trumpalaikius ar ilgalaikius planus. Šečkutė L. ir Pabedinskaitė A. (2002) suskirsto prognozavimo metodus pagal šiuos požymius:

1. pagal prognozuojamą laikotarpį išskiriamos trumpalaikės (iki metų), vidutinio laikotarpio (1-3 metų) ir ilgalaikės prognozės (3 - 10 metų).
2. pagal prognozavimo objektą prognozės skirstomos į bendras ir dalines. Bendra prognozė sudaroma siekiant įvertinti, pavyzdžiui, būsimą ekonominę vystymąsi. Dalinė prognozė apima tik ekonominės veiklos dalį, pavyzdžiui, sudaroma pardavimų prognozė.
3. vienas labiausiai paplitęs prognozavimo metodų klasifikavimas - skirstymas į kokybinius (intuityvinius) ir kiekybinius (sisteminius) prognozavimo metodus. Intuityviniuose didžiausia reikšmė skiriama žmonių (vartotojų, ekspertų, vadovų ir kt.) nuomonei kiekybiniuose analizuojami objektyvūs, dažniausiai praėjusių laikotarpių duomenys ir sudaromi atitinkami modeliai. Šie metodai tinka, kai problemos negalima išreikšti kiekybiškai arba kai turimos informacijos nepakanka kiekybiniam įvertinimui, arba kai norima papildyti kiekybinę prognozė.

Remiantis įvairių autorių nuomone, manoma, kad geriausia atlikti vidutinio laikotarpio prognozė, kadangi ji yra tiksliausia. Trumpuoju laikotarpiu dažniausiai įmonė dar nebūna paveikta pokyčių, todėl finansiniuose rezultatuose pokyčiai nepastebimi arba yra labai nežymūs. Tuo tarpu vidutiniuoju, pastebimas rezultatų pokytis, ne tik dėl išorinės aplinkos poveikio, bet ir dėl vidinių (netgi sistemos) pokyčių. Ilguoju laikotarpiu labai sudėtinga numatyti kaip pasikeis veiklos rezultatai, nes gana neapibrėžtas išorinės aplinkos poveikis (nauji konkurentai, nepalankūs įstatymai, pasikeitę tiekėjai), tuo pačiu nežinoma ar įmonė nepakeisdavo veiklos pobūdžio. Tokios analizės rezultatais sunku pasitikėti.

Vertinant kokybinę ir kiekybinę analizę, autorius nuomone, geriausia atlikti kiekybinę analizę, kadangi turimi konkretūs praėjusių metų rezultatų skaičiai, šakos rezultatai. Šie duomenys leidžia daryti tikslias prielaidas, o kokybinę analizę labiau yra papildančioji.

Pasak J. Butkutės (1999), mokslinėje literatūroje galima sutikti apie 200 prognozavimo metodų, iš kurių tik labai nedidelė dalis taikoma praktikoje. Išanalizavus požymius, pagal kuriuos klasifikuojamai prognozavimas, išskiriami šie prognozavimo metodai:

1. trendo ekstrapoliacija bei išlyginimo metodai (slenkančio vidurkio metodas, eksponentinis išlyginimas). Tai metodai, kuriuose remiamasi situacijos vystymosi praeityje tendencijomis, ekstrapoliuojamomis į ateitį. Laikomasi prielaidos, jog anksčiau nustatyti dėsningumai tęsis ateityje. Ši prielaida pavojingesnė, kai dinamiškesnis rinkos vystymasis ir kai ilgesniam laikotarpiui sudaroma prognozė. Prognozuojant paklausą šalia statistinių metodų, reikia atsižvelgti ir į kokybinius įvertinimus, kuriais galima apibūdinti apyvartą, rinką bei jos dalį.

2. regresinė analizė. Naudojantis šiuo metodu, priklausomų kintamųjų reikšmės nustatomos ir prognozuojamos, remiantis vieno ar kelių nepriklausomų kintamųjų reikšmėmis. Pavyzdžiui, jeigu norima nustatyti produkto apyvartos priklausomybę nuo išlaidų reklamai, tai bus paprastoji regresinė analizė. Jei ieškoma ryšio tarp prekės apyvartos ir mažmeninės prekybos įmonių skaičiaus, išlaidų reklamai ir pardavimų skatinimo, tai bus daugianarė regresinė analizė. Dažnai nepriklausomi kintamieji yra kaina, pajamos, rėmimo išlaidos, gyventojų skaičius. Anot L.J. Basavsio pagrindiniai tiesinės regresijos privalumai: tiesinė regresija gali būti taikoma nepriklausomiems kintamiesiems; paprastais statistiniais modeliais galima rasti ir įvertinti kintamųjų tarpusavio ryšius.

3. pardavimo tarnybų darbuotojų atliekamas įvertinimas. Praktiniai tyrimai rodo, kad šalia statistinių metodų didelė reikšmė teikiama subjektyviam pardavimo tarnybų darbuotojų įvertinimui, jie remdamiesi savo žiniomis apie rinką, turėtų ypač gerai numatyti būsimą vystymąsi. Šio metodo pranašumas - rinkos artumas ir to sąlygotas realus rinkos vystymosi įvertinimas, kadangi atsižvelgiama į labai trumpalaikius pasiekimus. Prekybos personalo dalyvavimas prognozavime turi daug pranašumų. Prekybos atstovai, gerai susipažinę su paklausos vystymosi tendencijomis, dalyvaudami prognozavimo procese, labai pasitiki nustatytomis pardavimų kvotomis ir stengiasi pasiekti apibrėžtus tikslus.

4. vadovų vertinimai. Įmonės ir pardavimų tarnybų vadovai remiasi jau turima informacija. Jie gali nusibrėžti tik vystymosi pagrindines kryptis, kadangi esama pavojaus gauti netikslią, nutolusią nuo tikrosios padėties prognozė. Tačiau, kadangi vadovybė nustato kainas, prioritetus ir sprendžia organizacijos likimą, šį paklausos įvertinimo metodą būtina naudoti.

5. prognozės, sudarytos remiantis vartotojų apklausa. Pirkėjų apklausa neretai teikia patikimiausių duomenų. Prognozės tikslumas padidėja, jei apklausoje naudojama tikimybinė skalė, o ne pirkėjų atsakymai apie ketinimus pirkti prekę arba jos nepirkti. Vartotojų apklausa

vartojimo prekių rinkoje naudotina tik tuomet, kai sudaroma trumpalaikė prognozė, priešingu atveju reprezentatyvumas sumažėja. Šis metodas reikalauja, kad vartotojai nurodytų savo pirkimo planus ateičiai.

6. Delphi metodas. Nustatant paklausą, dažnai naudojamas ekspertinių vertinimų metodas, turintis daug modifikacijų. Paklausos tyrimams paprastai naudojamos ekspertinių vertinimų metodo modifikacijos, artimos Delphi atmainai. R. C. Appleby (2003) teigia, kad tai puiki procedūra padedanti pasiekti grupės ekspertų konsensumą, gavę išsamų klausimyną ekspertai pateikia raštu savo nuomonę. Šio metodo trūkumas anot jo, tas, kad klausimai gali būti nevienodai suprasti bei sudėtinga atsižvelgti į nenumatytus įvykius.

Faktiniai duomenys su prognozuojamomis vertėmis praktiškai niekada idealiai nesutampa. Tai gali nulemti šios priežastys (Bagdonas, 2005; Šečkutė, Pabedinskaitė 2003):

1) Negalima tvirtinti, kad pasirinktoji trendo funkcija idealiai tinka nagrinėjamajam reiškiniui.

2) Visuomet egzistuoja atsitiktinumo veiksnys, į kurį neatsižvelgiama nei laiko eilutėje, nei sudarant trendo funkciją, nei ja naudojantis.

3) Ateityje gali pasikeisti reiškinio plėtros sąlygos.

Tam, kad lengviau būtų galima analizuoti laiko eilutės elgseną, dažnai naudinga įsivaizduoti laiko eilutę, susidedančią iš atskirų komponentų – trendo, ciklinės, sezoninės ir nereguliariosios (Pabedinskaitė, 2005):

Trendo komponentė. Analizuojant laiko eilutes, stebėjimai ir matavimai daromi kiekvieną valandą, dieną, savaitę ir t. t. Nors laiko eilučių duomenys paprastai turi atsitiktinius svyravimus, laiko eilučių reikšmės per ilgesnį laiko tarpą dažnai nuosekliai kinta link santykinai aukštesnių ar žemesnių reikšmių. Šis laipsniškas laiko eilutės pokytis vadinamas laiko eilutės trendu.

Ciklinė komponentė. Laiko eilutėse dažnai matome taškus virš trendo linijos ir žemiau jos. Kiekvienas reguliarus, taisyklingas nuokrypis nuo trendo (taškų seka virš trendo ir žemiau jo) apibrėžiamas kaip laiko eilutės ciklinė komponentė.

Sezoninė komponentė. Trendas ir ciklinė laiko eilučių komponentė identifikuojami analizuojant daugiamečius praeities duomenų kitimus, tuo tarpu kai kurios laiko eilutės turi reguliarius svyravimus per vienerių metų laikotarpį. Laiko eilutės komponentė, atspindinti duomenų kitimą dėl sezoninių priežasčių, vadinama sezonine komponente.

Neregulioji komponentė. Neregulioji laiko eilutės komponentė yra likutinis veiksnys, kuris paaiškina nagrinėjamos laiko eilutės reikšmių svyravimus (išsibarstymą) nuo to, ko mes tikimės įvertinę trendą, ciklinę ir sezoninę komponentes. Tai paaiškinama atsitiktiniais pokyčiais laiko eilutėje. Nereguliarios komponentės priežastis yra trumpalaikių, nesikartojančių ir nenumatytų veiksnių

poveikis laiko eilutei. Šios komponentės, paaiškinamos atsitiktiniais laiko eilutės pokyčiais, prasmė yra ta, jog ji neprognozuojama. Jų poveikių laiko eilutei ateityje numatyti negalima.

Paprasčiausia trendo funkcija yra *tiesinis trendas*. Ji gali būti užrašyta taip (Martišius, 2003):

$$\tilde{y} = a + bt, \quad (13)$$

kurios koeficientai a ir b apskaičiuojami taip:

$$b = \frac{n \sum t \times y_t - \sum t \times \sum y_t}{n \sum t^2 - (\sum t)^2} \quad \text{ir} \quad a = \frac{1}{n} \left(\sum y_t - b \sum t \right). \quad (14)$$

Naudojantis gauta tiesė galima atlikti skaičiavimus prognozavimui. Norint gauti išsamesnę prognozę, reikia apskaičiuoti standartinę regresijos ir standartinę prognozės paklaidą. Standartinė regresijos paklaida skaičiuojama taip:

$$s_r = \sqrt{\frac{\sum (y_t - \tilde{y}_t)^2}{n-2}} = \sqrt{\frac{\sum y_t^2 - a \sum y_t - b \sum ty_t}{n-2}}. \quad (15)$$

Standartinė prognozės paklaida skaičiuojama taip:

$$S_{\tilde{y}_t} = \sqrt{1 + \frac{1}{n} + \frac{\left(j + \frac{n-1}{2}\right)^2}{\sum t^2 - \frac{(\sum t)^2}{n}}}. \quad (16)$$

Apskaičiavus standartinę prognozės paklaidą, galima nustatyti prognozavimo ribas: $\pm 3S_{\tilde{y}_{t+j}}$; $\pm 2S_{\tilde{y}_{t+j}}$; $\pm S_{\tilde{y}_{t+j}}$. Jų tikimybės yra atitinkamai lygios 0,99; 0,954; 0,687.

Tiesiniai regresijos trendai gali būti plačiai naudojami skaičiuojant vidutinės trukmės prognozes. Ne tik gaunama tikėtiniausia prognozių reikšmė, bet ir nusakomas jų tikslumas. Pasirinkus tikimybę, galima nusakyti nagrinėjamo rodiklio prognozinius intervalus, konkrečių metų apatinę ir viršutinę rodiklio reikšmę. Ūkinių procesų raida dažniausiai yra netiesinė. Tiesės apskaičiavimas – ekonometrinio modeliavimo pradžia, bet ne pabaiga. Mažiausiųjų kvadratų metodu galima apskaičiuoti daug įvairių netiesinio pavidalo funkcijų, detalai vaizduojančių tų ar kitų ūkinių procesų kitimą. Prie tokių funkcijų galima priskirti (Martišius, 2003):

Paprasta eksponentinė kreivė, kuri užrašoma taip: $\tilde{y}_t = ae^{bt}$. Svarbi paprastos eksponentės savybė yra ta, kad kiekvieno momento didėjimo tempas (kai $b > 0$) yra pastovus. Eksponentė plačiai naudojama sudaryti ekonomikos ir ekologijos modelius.

Laipsninė funkcija. Laipsninės funkcijos lygtis yra tokia: $\tilde{y}_t = at^b$. Laipsninė funkcija gerai aproksimuoja visus tolydinius procesus (tiek nuolat didėjančius, tiek nuolat mažėjančius).

Pirmojo tipo hiperbolė. Ji užrašoma tokia lygtimi: $\tilde{y}_t = a + \frac{b}{t}$. Šia hiperbole tinkamai aprašomi didėjantys procesai esant prisotinimui.

Antrojo tipo hiperbolė. Šio tipo hiperbolė užrašoma taip: $\tilde{y}_t = \frac{1}{a + bt}$. Kai $b > 0$, tai \tilde{y}_t konverguoja į nulį, jei neribotai didėja. Tuo atveju, kai $b < 0$, tai \tilde{y}_t neribotai didėja, jei tik t konverguoja į a/b . Tiesa, paskutinė situacija reta; ji mažai tikėtina.

Trečiojo tipo hiperbolė. Šio tipo hiperbolinė priklausomybė užrašoma tokia lygtimi: $\tilde{y}_t = \frac{t}{a + bt}$. Kai b reikšmė teigiama, dydis \tilde{y}_t didėja ir asimptotiškai artėja prie dydžio $\frac{1}{b}$, neribotai didėjant t . kai b reikšmė neigiama, šio tipo hiperbolė yra nepastovi, kai $t = \frac{a}{b}$.

S pavidalo kreivė. S pavidalo kreivės lygtis tokia: $\tilde{y}_t = e^{\frac{b}{a+t}}$. Nagrinėjama kreivė turi S pavidalą, kai b reikšmės neigiamos, o jos absoliutinė reikšmė didesnė už a , t. y. $|b| > a$.

Kai yra daug funkcijų, reikia nustatyti, kuri iš jų išsamiausiai rodo nagrinėjamo proceso kitimo tendenciją. Norint gauti atsakymą į šį klausimą, reikia apskaičiuoti vidutinę absoliutinę paklaidą, vidutinę procentinę paklaidą, vidutinį kvadratinį nuokrypį ir kvadratų sumą (Martišius, 2003):

Vidutinė absoliutinė procentinė paklaida (MAPE):

$$MAPE = \frac{1}{n} \sum_{t=0}^{n-1} \frac{|y_t - \tilde{y}_t|}{y_t} \times 100\% . \quad (17)$$

Vidutinių absoliutinių procentinių paklaidų reikšmių interpretacija yra tokia: 10% - didelis tikslumas, 11-20% - geras tikslumas, 21-50% - patenkinamas tikslumas, 51% ir daugiau – blogas tikslumas. Vidutinė procentinė paklaida (MPE) vaizduoja postūmį. Ji skaičiuojama taip:

$$MPE = \frac{1}{n} \sum_{t=0}^{n-1} \frac{(y_t - \tilde{y}_t)}{y_t} \times 100\% . \quad (18)$$

Ji negali viršyti 5%.

Vidutinis kvadratinis nuokrypis (MSE) skaičiuojama taip:

$$MSE = \sqrt{\frac{\sum_{t=0}^{n-1} (y_t - \tilde{y}_t)^2}{n}} . \quad (19)$$

Kvadratų suma (SSE) lygi:

$$SSE = \sum_{t=0}^{n-1} (y_t - \tilde{y}_t)^2 . \quad (20)$$

Tinkamiausia trendo funkcija pasižymi mažiausiomis šių keturių rodiklių reikšmėmis.

2. UAB SPAR BALTIC FINANSINĖS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS

2.1. UAB SPAR Baltic veikla

UAB SPAR Baltic viena pirmųjų kompanijų Lietuvoje 2001 metais pasiūlė aktyvios prekių priežiūros (APP) paslaugą prekių ženklų gamintojams, importuotojams ir distributoriams.

UAB SPAR Baltic ir kliento bendradarbiavimas – tai stiprios jungtinės pardavimų pajėgos, suvienijančios abiejų šalių pranašumus. Tai galimybė sumažinti pardavimų sąnaudas ir sukurti gyvybingą bei produktyvią pardavimų strategiją.

Pagrindinė SPAR Baltic paslauga – aktyvi prekių priežiūra (APP) visų tipų mažmeninės prekybos vietose. UAB SPAR Baltic turi skirtingų grupių greito vartojimo prekių priežiūros patirtį: maisto prekių, gėrimų, tabako, kosmetikos, buitinės chemijos, automobilių priežiūros prekių ir kt.

SPAR Baltic yra nepriklausoma kompanija, kuri specializuojasi prekių priežiūros srityje. Tai suteikia galimybę pateikti objektyvią bei nešališką informaciją apie kitas kliento prekių pardavimų grandis: logistikos ar pardavimų skatinimo priemonių efektyvumą pardavimo vietose.

Tikslas - profesionaliai įgyvendinti klientų pardavimų tikslus.

Misija - sukurtais ryšiais ir inovaciniais sprendimais padėti klientams priimti dinamiškos rinkos metamus iššūkius.

Vizija - būti patikimu sėkmės partneriu klientams pakeliui į sėkmingą prekybą.

2.2. UAB SPAR Baltic finansinių ataskaitų straipsnių apimties dinamikos analizė

2.2.1. Turto dinamikos analizė

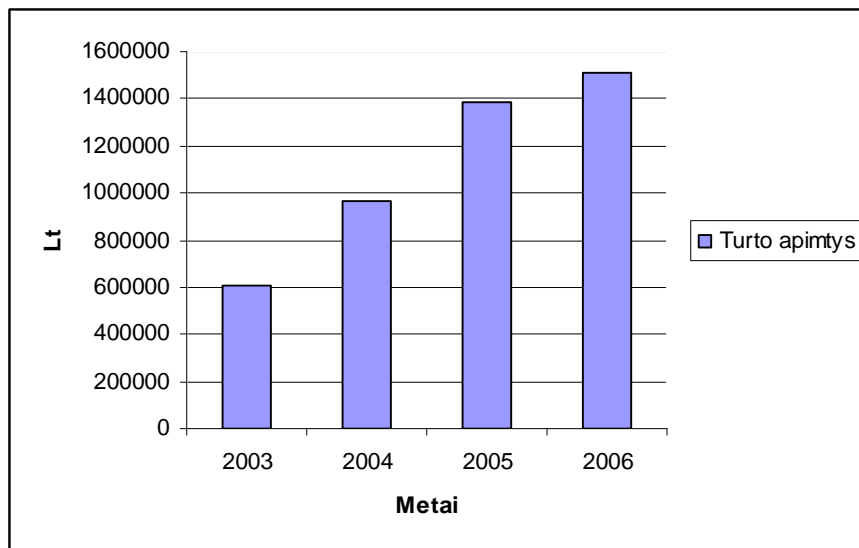
Analizuojant turto dinamiką naudotas vienas iš paprasčiausių finansinės būklės pokyčių tyrimo būdas - horizontalioji analizė. Šios analizės rūšies paskirtis - įvertinti finansinių ataskaitų straipsnių kiekybinius pokyčius tiek kiekvienu analizuojamu ataskaitiniu laikotarpiu, tiek ir per visą 2003-2006 metų laikotarpį. Pokyčiai vertinami absoliučiais dydžiais (litais) ir procentais, nustatant nukrypimus nuo bazinių rodiklių.

UAB SPAR Baltic turto straipsnių absoliutūs pokyčiai parodyti 4 priede.

Prieš vertinant turto ir atskirų jo rūšių dinamiką, tikslinga aptarti absoliučius jų dydžius. 2 paveiksle parodytos viso turto apimtys 2003-2006 metais.

Kaip matoma iš pateikto paveikslo, analizuojamu laikotarpiu įmonės turto pokyčiai buvo gana žymūs - 2003 metais jis buvo lygus beveik 604,82 tūkstančiams litų, tuo tarpu 2006 metais jo apimtis jau viršijo 1,5 milijono litų. Remiantis atlikta horizontaliąja analize, matome, kad didžiausias turto

absoliutus pokytis buvo 2005 metais. Tais metais jis išaugo 420,62 tūkstančiais litų. Tačiau didžiausias procentinis pokytis įvyko 2004 metais, kuomet jis sudarė net 59,72 procentus. Per visą 2003-2006 metų laikotarpį įmonės turtas padidėjo 908,94 tūkstančiais litų arba 150,28 procentų, t. y. išaugo 2,5 karto.

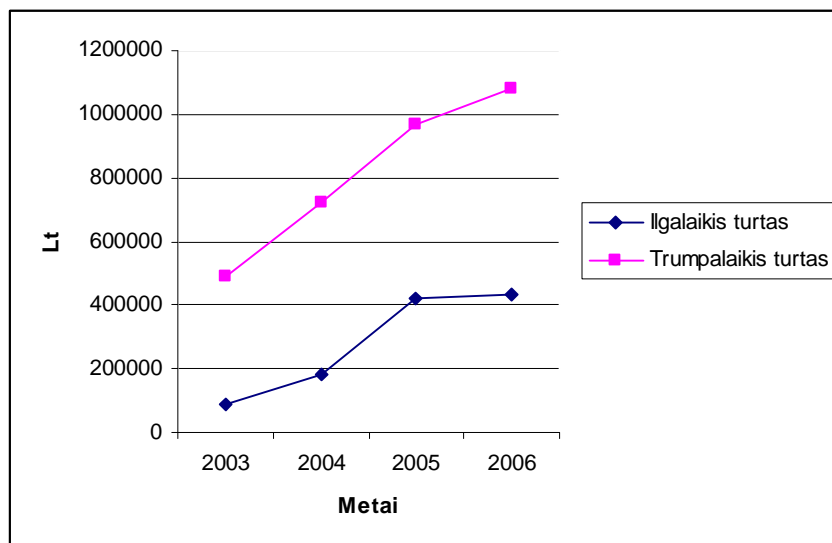
2 pav. UAB SPAR Baltic turto apimtys 2003 - 2006 metais

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis UAB SPAR Baltic finansinės atskaitomybės duomenimis.

Kintant bendrai turto apimčiai, ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimtys keitėsi netolygiai. 3 paveiksle parodytos abiejų rūšių turto dydis 2003-2006 metais. 2003 metais ilgalaikis turtas sudarė vos 85350 litų ir buvo beveik 6 kartus mažesnis už trumpalaikį turtą. Vėlesniais metais tiek ilgalaikio, tiek trumpalaikio turto apimtys kasmet augo, tačiau ilgalaikis turtas vis labiau artėjo prie trumpalaikio turto dydžio. Pavyzdžiui, 2004 metais ilgalaikis turtas už trumpalaikį buvo mažesnis 3,98 karto, 2004 metais, o 2005-2006 metais - apie 2,5 karto.

Palyginę ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimčių dinamiką, pastebime, kad ilgalaikis turtas augo daug sparčiau nei trumpalaikis. Ilgalaikis turtas išaugo beveik 5 kartus, kai tuo tarpu trumpalaikis - tik šiek tiek daugiau nei dvigubai. Kadangi beveik visą ilgalaikį turtą sudarė materialusis turtas, tai būtent šio turto augimas ir lėmė viso ilgalaikio turto padidėjimą tokiu mastu. Labiausiai išaugo šios materialiojo turto rūšys: pastatai (193 procentais arba 122311 litais) ir transporto priemonės (256 procentais arba 34493 litais). Prie labiausiai išaugusių materialiojo turto rūšių taip pat priskiriama nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai. Jos procentinio padidėjimo įvertinti neįmanoma, nes

baziniais 2003 metais šio straipsnio apimtis buvo lygi nuliui. Tačiau absoliutus jo padidėjimas buvo didžiausias ir sudarė 192354 litus.

3 pav. UAB SPAR Baltic ilgalaikis ir trumpalaikis turtas 2003 - 2006 metais

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis UAB SPAR Baltic finansinės atskaitomybės duomenimis.

Ilgalaikio materialiojo turto straipsnių kitimas atskirais ataskaitiniais metais gerokai skyrėsi. Didžiausias augimas buvo pastebimas 2005 metais, kada pastatų apimtis išaugo 3,5 karto arba 1433725 litais, kitas materialusis turtas – 1,6 karto arba 3613 litais, o nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai - beveik dvigubai arba 95418 litais. Tačiau tais metais iki nulio sumažėjo statiniai ir mašinos, 90 procentų sumažėjo kiti įrenginiai ir įrankiai. Galima sakyti, kad tais metais įmonės materialiajame turte įvykę pokyčiai iš esmės ir nulėmė tokį viso 2003-2006 metų laikotarpio pokytį, nes sekančiais 2006 metais reikšmingai pasikeitė tik transporto priemonių apimtis, kuri padidėjo daugiau kaip 4 kartus.

Kaip jau buvo minėta, įmonės trumpalaikis turtas per 2003-2006 metų laikotarpį išaugo 120 procentų (t. y. 2,2 karto). Didžiausią įtaką šiam pokyčiui turėjo net 400 procentų išaugusios atsargos ir 69 procentais išaugę pinigai ir jų ekvivalentai. Tuo tarpu per vienerius metus gautinos sumos sumažėjo 73 procentais.

Analizuojant trumpalaikio turto straipsnių kitimą atskirais ataskaitiniais metais, galima pastebėti, kad kiekvienas iš jų pasižymėjo vis kitokia kitimo tendencija. Pavyzdžiui, atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, per 2004 metus patyrusios didžiausią procentinę augimą (218,85 procentais arba 266 tūkst. litų), 2005 metais padidėjo jau tik 65,28 procentais, nors absoliutus pokytis nuo ankstesniųjų metų skyrėsi labai nedaug (253 tūkst. litų). 2006 metais šio trumpalaikio turto straipsnio apimtis jau

sumažėjo 4,96 procentais. Reikia pastebėti, kad toks šio straipsnio didėjimas 2004-2005 metais vertintinas kaip neigiamas reiškinys, nes, kaip jau buvo minėta anksčiau, atsargų lygio augimas rodo, kad įmonė išaldo lėšas, taip sumažindama savo mokumą ir padidindama atsiskaitymo sunkumų grėsmę.

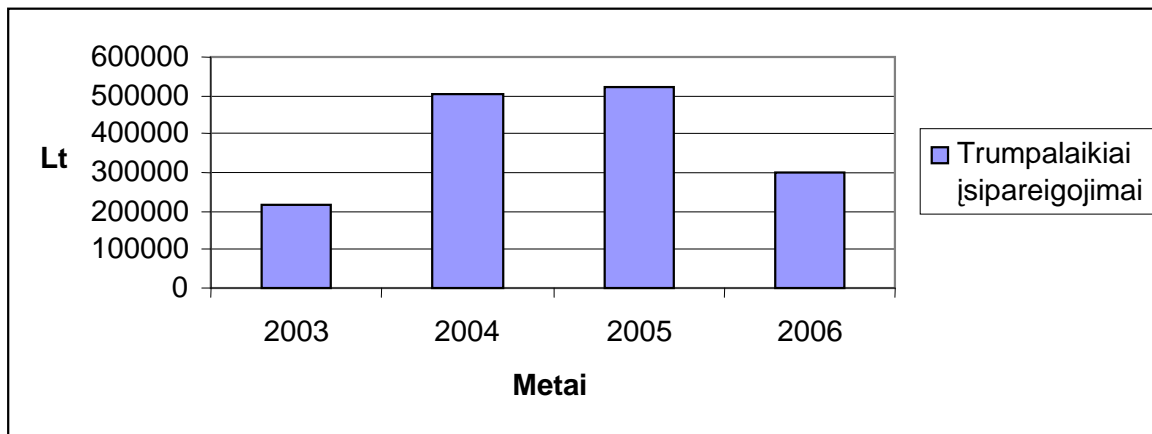
Pirkėjų įsiskolinimas atskirais metais tai didėdavo, tai mažėdavo, tačiau šie pokyčiai buvo nežymūs. Tokie pat nežymūs buvo ir pardavimų svyravimai, todėl galima sakyti, kad įmonės skolininkų atsiskaitymas nei gerėjo, nei blogėjo. Pinigų ir jų ekvivalentų apimtis, 2004 metais padidėjusi 11 procentais arba 13 tūkst. litų, 2005 metais sumažėjo perpus. Tačiau 2006 metais šio straipsnio apimtis pasižymėjo labai dideliu augimu - ji išaugo net tris kartus. Tokios dinamikos priežastis nustatyti nėra paprasta, nes pinigų mažėjimas gali būti susijęs su atsargų didėjimu ar įsiskolinimų mažėjimu, ką galima pastebėti 2005 metais. 2006 metų pinigų kiekio didėjimą būtų galima paaiškinti sumažėjusiu atsargų lygiu.

2.2.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų dinamikos analizė

Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų straipsnių apimties pokyčiai litais ir procentais parodyti 4 priede. Visų įmonės pasyvų apimtis nuo 2003 iki 2006 metų išaugo 2,5 karto. Kadangi jie kito taip pat, kaip ir viso turto apimtis, čia jų dinamika aptariama nebus. Maždaug tiek pat (kaip ir savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų bendra apimtis) per visą laikotarpį išaugo kapitalas ir rezervai. Vis dėlto negalima teigti, kad būtent šio straipsnio apimties augimas nulėmė visų pasyvų augimą, nes kapitalas ir rezervai nesudaro nei pusės įmonės pasyvų. Labai didelę įtaką turėjo ilgalaikių įsipareigojimų atsiradimas, kurių procentinio padidėjimo įvertinti neįmanoma, nes 2003 metais jų tiesiog nebuvo. Tačiau reikia pastebėti, kad jų absoliutus padidėjimas sudarė 483176 litus ir buvo beveik lygus kapitalo ir rezervų absoliučiam padidėjimui (447959 litų). Tuo tarpu trumpalaikiai įsipareigojimai per visą laikotarpį išaugo tik ketvirtadaliu. Tačiau toks nedidelis augimas buvo sąlygotas paskutiniu ataskaitiniu laikotarpiu įvykusi sumažėjimu beveik perpus.

Kapitalo ir rezervų padidėjimą nuo 2003 iki 2006 metų daugiau nei 2,5 karto labiausiai įtakojo rezervų padidėjimas 2,3 karto ir spartus nepaskirstyto pelno apimties augimas. Rezervai padidėjo 263632 litais, o nepaskirstytas pelnas - 184327 litais. Įvertinti neapaskirstyto pelno procentinį pokytį neįmanoma, nes baziniais 2003-aisiais metais šio straipsnio apimtis buvo lygi nuliui. Jis atsirado tik metais ir per 2006 metus išaugo daugiau nei tris kartus. Tuo tarpu rezervai augo pakankamai lėtai. Per 2004 metus jie padidėjo 58 procentais (arba 119642 litais), per 2005 metus nekito, o per metus vėl

padidėjo 44 procentais (arba 143988 litais). O dar viena kapitalo ir rezervų dalis - kapitalas visais analizuojamais laikotarpiais buvo toks pat ir sudarė 75 tūkstančius litų. Kaip jau buvo minėta, ilgalaikiai įsipareigojimai atsirado tik 2005 metais. Visus juos sudarė finansinės skolos, kurios per 2006 metus išaugo 25,10 procento arba 96947 litų.

4 pav. Trumpalaikių įsiskolinimų dinamika 2003-2006 metais

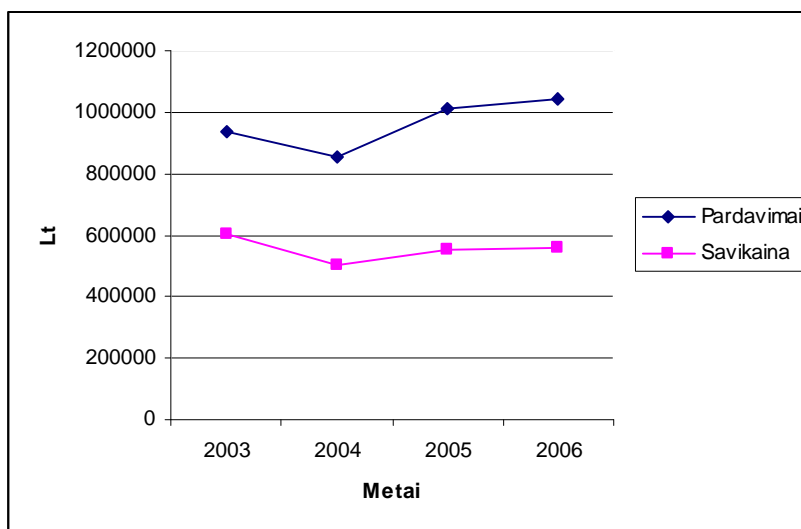
Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis UAB SPAR Baltic finansinės atskaitomybės duomenimis.

Trumpalaikių įsiskolinimų dinamika parodyta 4 paveiksle. Jų apimtis per 2004 metus padidėjo net 2,16 karto arba 277922 litais. Šis augimas įvyko praktiškai vien prekybos skolų sąskaita, kurios per šį ataskaitinį laikotarpį išaugo 170 procentų arba 276431 litais. Taip pat didėjo ir avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis bei kitos mokėtinos sumos, tačiau jų absoliutus padidėjimas nebuvo toks reikšmingas bendram trumpalaikių įsiskolinimų dydžiui. Vienintelis šių įsiskolinimų straipsnis, kurio apimtis sumažėjo, buvo mokesčiai, atlyginimai ir socialinis draudimas. Jie sumažėjo beveik perpus ir šis mažėjimas buvo nulemtas tik mokesčių mažėjimo. 2005 metais šis mokesčių, atlyginimų ir socialinio draudimo straipsnis buvo vienintelis, kuris patyrė reikšmingesnių pokyčių. Mažėjo abi jo dalys - tiek mokesčiai, tiek atlyginimai ir socialinis draudimas. Atlyginimai ir socialinis draudimas sumažėjo 40 procentų.

Per 2006 metus trumpalaikiai įsipareigojimai sumažėjo 45 procentais (arba 243511 litais). Tais metais mažėjo dviejų jų straipsnių apimtys. Prekybos skolos sumažėjo 33 procentais, avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis - 38 procentais. Tuo tarpu mokesčiai, atlyginimai ir socialinis draudimas padidėjo. O kitos mokėtinos sumos, nors ir padidėjo, tačiau šis padidėjimas nebuvo žymus. Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad labiausiai trumpalaikių įsipareigojimų apimtį veikia prekybos skolų dydis, nes tai pats didžiausias pagal dydį straipsnis. Tuo tarpu kitos trumpalaikių įsipareigojimų dalys nepasizymėjo vienoda kitimo tendencija ir įvertinti kiekvienos iš jų įtaką trumpalaikių įsipareigojimų dydžiui sudėtinga.

2.2.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamikos analizė

Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamika parodyta 5 priede. Įmonės pardavimai nuo 2003 iki 2006 metų pasikeitė nesmarkiai - padidėjo 11 procentų. Be to, jų dinamika nepasižymėjo nuolatinio didėjimo tendencija, nes, pavyzdžiui, 2004 metais pardavimai netgi sumažėjo beveik 9 procentais arba 80245 litais. Tik per 2005 metus įmonei pavyko žymiau padidinti pardavimus, kuomet jie padidėjo 17,87 procentais arba 153020 litų. O 2006 metais jų augimas vėl sustojo. Tokių pardavimų kitimą reikėtų vertinti kaip nepalankų, nes jis rodo prastą naujų klientų paiešką ar marketingo strategiją. Pardavimų ir parduotų prekių ar paslaugų savikainos kitimas parodytas 5 paveiksle.

5 pav. UAB SPAR Baltic pardavimai ir parduotų prekių ar paslaugų savikaina 2003-2006 metais

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis UAB SPAR Baltic finansinės atskaitomybės duomenimis.

Kaip matome iš 5 paveikslo, šių dviejų straipsnių apimtis pasižymėjo ta pačia kitimo tendencija. 2004 metais pardavimams mažėjant, mažėjo ir savikaina, tik didesniu tempu. Todėl tais metais bendrasis pelnas išaugo. 2005 ir 2006 metais pardavimams didėjant, savikaina didėja lėčiau, o tai ir vėl leido padidinti bendrąjį pelną. Todėl per visą 2003-2006 metų laikotarpį bendrasis pelnas išaugo net 45 procentais arba 149771 litu. Todėl net ir gana nedidelis pardavimų lygio augimas leido įmonei pasiekti gerų rezultatų.

Įmonės veiklos sąnaudoms visais ataskaitiniais laikotarpiais buvo gana didelės, be to, 2004 metais, kai pardavimai sumažėjo, jos išaugo daugiau negu dvigubai. Tai ir nulėmė tų metų veiklos nuostolį, kurį įmonė gavo dar ir 2005 metais. Tik 2006 metais, veiklos sąnaudoms sumažėjus 35,37 procento, o pardavimams išaugus, įmonė vėl gavo veiklos pelną.

UAB SPAR Baltic gana intensyviai vykdo finansinę ir investicinę veiklą, kurios rezultatai atskirais ataskaitiniais laikotarpiais gerokai skiriasi. Pavyzdžiui, 2004 metais iš šios veiklos gautas pelnas buvo net 7 kartus didesnis nei 2003 metais, tuo tarpu 2006 metais įmonė gavo daugiau nei dvigubai didesnę nuostolį nei 2005 metais, kuris sudarė net 19878 litus. Pajamas iš finansinės ir investicinės veiklos sudaro gautos baudos ir delspinigiai, nupirkti debitoriniai įsiskolinimai, o sąnaudas - sumokėtos baudos ir delspinigiai, palūkanų sąnaudos ir kt.

Visus analizuojamus metus įmonė baigė pelningai, be to, 3 iš 4 metų pelno dydis buvo gana panašus, kas rodo stabilius verslo rezultatus. Vieninteliai metai, kuomet ataskaitinių metų pelnas prieš apmokestinimą buvo daugiau nei dvigubai mažesnis už likusių metų pelną, buvo 2005 metai. To priežastis - tais metais buvo gautas tiek veiklos nuostolis, tiek ir finansinės ir investicinės veiklos nuostolis, ko nepasitaikė kitais analizuojamais laikotarpiais.

Apibendrinant galima pasakyti, kad galutinio rezultato - ataskaitinių metų pelno prieš apmokestinimą ar grynojo pelno - dydį labiau lemia ne pardavimų dydis, o veiklos sąnaudos bei finansinės ir investicinės veiklos rezultatas.

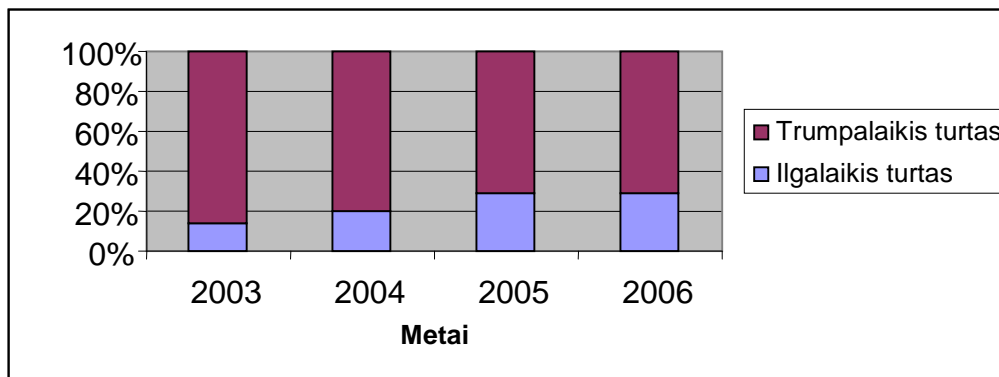
2.3. UAB SPAR Baltic finansinių ataskaitų straipsnių struktūros ir jos pokyčių analizė

2.3.1. Turto struktūros analizė

UAB SPAR Baltic ilgalaikio ir trumpalaikio turto dalys visame turte patyrė nemažus pokyčius (6 priedas bei 6 pav.). 2003 metais trumpalaikis turtas sudarė daugiau nei 80 procentų, o ilgalaikis - vos 14 procentų. 2004 ir 2005 metais ilgalaikio turto dalis didėjo, o trumpalaikio turto dalis mažėjo. 2005 metais ilgalaikis turtas jau sudarė 30,19 procentų. Reikia pastebėti, kad 2003-2004 metais visame turte apie 5-6 procentus sudarė sukauptos (gautinos) pajamos, o 2005-2006 metais ši dalis tapo lygi nuliui. Turto struktūra per 2006 metus pasikeitė nežymiai - ilgalaikis turtas išliko lygus maždaug 30 procentų, o trumpalaikis turtas - apie 70 procentų. Taigi per visą 2003-2006 metų laikotarpį ilgalaikio turto dalis išaugo 14,59, o trumpalaikis turtas sumažėjo 9,50 procentiniais punktais. Tai nulėmė spartesnis ilgalaikio turto apimties augimas, nors per analizuojamą laikotarpį smarkiai išaugo abiejų rūšių turto apimčių augimas.

Analizuojant ilgalaikio ir trumpalaikio turto struktūrą, pastebime nemažų pokyčių. Kalbant apie ilgalaikį turtą, reikia pažymėti, kad beveik visą jį - apie 95-100 procentų - sudaro materialus ilgalaikis turtas. Tik 2005-2006 metais atsiranda nematerialusis turtas, tačiau jo sudaroma dalis lygi vos 1 procentui. Vieninteliais 2004 metais įmonė turėjo ilgalaikio finansinio turto ir jis sudarė 5,5 procentų.

Nors materialiojo turto dalis ilgalaikiame turte buvo stabili, jo paties struktūra pasižymėjo nepastovumu. Pavyzdžiui, pastatai, 2003 metais sudarė net 74,12 procentų, 2004 metais jau buvo lygūs vos 32,74 procentams, nors absoliuti jų apimtis pasikeitė gana nežymiai. Tokius struktūros pokyčius nulėmė 2004 metais atsiradę nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai. 2003 metais šios ilgalaikio materialiojo turto rūšies apimtis buvo lygi nuliui, o 2004 metais jau sudarė apie 97 tūkstančius litų ir iš esmės pakeitė materialiojo turto struktūrą, pakildama į pirmąją vietą pagal užimamą dalį (56,41 procentų).

6 pav. UAB SPAR Baltic turto struktūra 2003-2006 metais

Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis UAB SPAR Baltic finansinės atskaitomybės duomenimis.

Ir nors 2005 metais jos absoliutus dydis padidėjo maždaug dvigubai, tačiau procentinė dalis sumažėjo, nes daugiau negu trigubai išaugo pastatų apimtis. Transporto priemonių dalis mažėjo iki 2005 metų vis mažėjo (nuo 15,79 iki 2,88 procentų), nors jų absoliuti apimtis buvo gana stabili. Tačiau 2006 metais jų dalis išaugo net 8,23 procentiniais punktais. Šį pokytį nulėmė daugiau nei 4 kartus išaugusi absoliuti transporto priemonių apimtis. Kitų įrenginių ir įrankių bei kito materialiojo turto dalys ilgalaikiame materialiajame turte visais laikotarpiais buvo labai nedidelės, be to, kasmet dar labiau mažėjo.

Trumpalaikio turto struktūra 2003-2006 metais patyrė dar didesnių pokyčių. Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, 2003 metais sudariusios apie 25 procentus, 2004 metais jau sudarė 53,55 procentus, o 2005 metais pasiekė net 66,10 procentus. Tai rodo rimtas atsargų valdymo problemas įmonėje, nes išsaldomos didelės pinigų sumos, taip apsunkinant įmonės atsiskaitymus, nes atsargos laikomos nelikvidžiu turto.

Per vienerius metus gautinių sumų dalis trumpalaikiame turte analizuojamu laikotarpiu kasmet vis mažėjo, todėl būtų galima teigti, kad gerėja skolininkų atsiskaitymas su įmone. Vis dėlto reikėtų pastebėti, kad absoliučiu dydžiu ši dalis trumpalaikio turto rūšis išliko praktiškai nepakitusi visu 2003-2006 metų laikotarpiu. Todėl daryti išvados apie skolininkų atsiskaitymo gerėjimą negalima. Savaiame

suprantama, net ir nekintantis trumpalaikių debitorinių įsiskolinimų dydis galėtų liudyti apie gerėjantį atsiskaitymą, jeigu smarkiai išaugtų pardavimai. Tačiau UAB SPAR Baltic pardavimai išaugo palyginti nežymiai, be to, tuo pačiu nežymiai augo ir pirkėjų įsiskolinimas.

Pinigų ir pinigų ekvivalentų dalis 2004-2005 metų laikotarpiu mažėjo, nors absoliuti jų apimtis 2004 metais buvo išaugusi. Per 2005 metus tiek jų procentinė dalis, tiek ir absoliutus dydis sumažėjo gana smarkiai. Tačiau toks jų lygis išsilaikė vos metus, nes jau 2006 metais jie trumpalaikiame turte sudarė 18,93 ir, lyginant su 2005 metais, padidėjo 11,95 procentiniais punktais. Reikia pažymėti, kad jų absoliuti apimtis 2006 metais pasiekė lygį, beveik dvigubai didesnę nei 2003 metais ir trigubai didesnę nei 2005 metais. Tokių pinigų ir jų ekvivalentų apimties ir dalies trumpalaikiame turte svyravimą sunku vertinti vienareikšmiškai. Iš vienos pusės, įmonei nenaudinga laikyti didelių pinigų atsargų, geriau juos investuoti ir iš jų uždirbti papildomas pajamas. Tačiau, kita vertus, pernelyg sumažinti pinigų kiekį taip pat pavojinga, nes gali kilti atsiskaitymo sunkumų.

Taigi apibendrinant galima pasakyti, kad tiek įmonės turto, tiek atskirų jo rūšių struktūra 2003-2006 metais nepasižymėjo stabilumu. Žymiai išaugo ilgalaikio turto dalis, o jos augimą labiausiai sąlygojo kelių materialiojo turto rūšių - pastatų, transporto priemonių bei nebaigtos statybos ir išankstinių apmokėjimų - apimčių augimas. Trumpalaikio turto dalis bendrame turte mažėjo, nors absoliuti jo apimtis augo. Jo struktūra patyrė nemažų pokyčių - atsargų ir nebaigtų vykdyti sutarčių dalies didėjimą ir per vienerius metus gautinų sumų dalies mažėjimą. Tačiau iš esmės pastarosios dalies mažėjimą nulėmė tik pirmosios trumpalaikio turto rūšies absoliutaus dydžio augimas.

2.3.2. Savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų struktūros analizė

Įmonės savininkų nuosavybės ir įsipareigojimų struktūros pokyčiai taip pat buvo žymūs (6 priedas). 2003-2004 metais juos sudarė 3 stambios dalys - kapitalas ir rezervai, trumpalaikiai įsipareigojimai bei sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos. Ilgalaikių įsipareigojimų įmonė tuo metu neturėjo. 2003 metais kapitalas ir rezervai sudarė 46,58, trumpalaikiai įsipareigojimai – 39,33, o sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos – 14,08 procentus. 2004 metais kapitalas ir rezervai sumažėjo 5,03, sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos – 9,03 procentiniais punktais, o trumpalaikiai įsipareigojimai išaugo 14,06 procentiniais punktais. 2005 ir 2006 metais nuosavybės ir įsipareigojimų struktūroje įvyko esminiai pokyčiai, nes atsirado ilgalaikiai įsipareigojimai, o sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos sumažėjo iki nulio. Tuo pačiu gana smarkiai - maždaug 9 procentiniais punktais - sumažėjo kapitalo ir rezervų struktūrinė dalis, apie 14 procentinių punktų sumažėjo trumpalaikių įsipareigojimų dalis, nors abiejų absoliučios apimtys

išaugo. Tuo tarpu naujai atsiradę ilgalaikiai įsipareigojimai sudarė beveik trečdalį nuosavybės ir įsipareigojimų. 2006 metais jų dalis išliko beveik tokia pat, tuo tarpu kapitalo ir rezervų dalis išaugo 15,32 procentiniais punktais, o trumpalaikiai įsipareigojimai gana smarkiai - net 19,38 procentiniais punktais - sumažėjo. Tai liudija apie geresnį įmonės atsiskaitymą su skolininkais, nes sumažėjo ne tik jų procentinė dalis, bet ir absoliutus dydis.

Norint atlikti gilesnę trumpalaikių įsiskolinimų mažėjimo priežasčių analizę, būtina panagrinėti jų struktūros pokyčius. Didžiausią jų dalį sudaro prekybos skolos, tačiau tiek jų absoliutus dydis (163-439 tūkstančiai litų), tiek ir dalis trumpalaikiuose įsiskolinimuose (69-85 procentai) gana smarkiai svyravo. Antra pagal dydį dalis buvo avansu gautos sumos pagal pasirašytas sutartis, jos sudarė 6-7 procentus. Mokesčiai, atlyginimai ir socialinis draudimas 2003 metais sudarė gana žymią dalį – 16,72 procentus, tačiau 2004 metais sumažėjo iki 3,93 procentų. Apibendrinant gautus rezultatus, galima pasakyti, kad įmonės pastaruoju metu sugebėjo sėkmingai sumažinti trumpalaikius įsiskolinimus, kurie 2004 metais buvo išaugę iki grėsmingo lygio - net 53,4 procentų visos nuosavybės ir įsipareigojimų, t. y. viršijo net savininkų nuosavybės dalį. Tokia situacija pavojinga tuo, kad iškyla labai rimta įmonės mokumo problema. Taigi galima sakyti, kad pastaruoju metu įmonei pavyko išėiti iš šios situacijos, nes 2006 metais trumpalaikiai įsiskolinimai tesudarė vos 19,88 procentus.

2.3.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos struktūros analizė

Pardavimų struktūra ir jos pokyčiai 2003-2006 metais parodyti 7 priede. Parduotų prekių ir paslaugų savikaina 2003 metais sudarė 64,46 procentus pardavimų ir nuo to laiko kasmet vis mažėjo, kol 2006 metais jau sudarė tik 53,62 procentus. Toks savikainos lygis yra pakankamai žemas ir nulemia aukštą bendrojo pelno lygį. Iš vieno pardavimų lito 2006 metais įmonė gaudavo net 46 centus pelno. Tačiau įmonė pasižymi labai didelėmis veiklos sąnaudomis, kurios, pavyzdžiui, 2004-2005 metais sudarė 44-45 procentus. Tai reiškia, kad vienam pardavimų litui tais metais tekdavo 44-45 centai veiklos sąnaudų. Tai ir nulėmė, kad tais metais įmonė gavo veiklos nuostolį. Tik sumažinusi veiklos sąnaudas 2006 metais įmonė ėmė gauti veiklos pelną, kuris sudarė 17,63 procentus.

2003-2004 metais įmonė pasižymėjo labai gerais finansinės ir investicinės veiklos rezultatais. Tais metais šios veiklos pelningumas sudarė net 97 procentus. Tik tai 2004 metais leido įmonei gauti pelną, kuris buvo lygus 17 centų kiekvienam pardavimų litui. Tuo tarpu 2005 metais pelną leido gauti labai didelės kitos veiklos grynosios pajamos, kurios tais metais buvo lygios 77,5 tūkstančiams litų. Taigi visais keturiais analizuojamais ataskaitiniais laikotarpiais įmonė gavo pelną. Grynasias pelnas tik 2005

metais buvo mažesnis nei 10 procentų nuo pardavimų. Tuo tarpu 2006 metais jis sudarė net 17,72 procentų. Panašaus dydžio pelną įmonė gavo ir 2003-2004 metais.

Apibendrinant galima pasakyti, kad įmonė sugeba gauti nemažą bendrąjį pelną, nes pardavimų savikaina yra nedidelė. Tačiau veiklos sąnaudos yra didelės, todėl veiklos pelnas yra gerokai mažesnis nei bendrasis pelnas, o 2004-2005 metais jis netgi neigiamas (t. y. gaunamas veiklos nuostolis). Tačiau įmonės specifiška yra tokia, kad ji gauna labai dideles kitos veiklos bei finansinės ir investicinės veiklos pajamas. Todėl visais analizuojamais metais įmonė veikė pelningai, nors 2005 metais pelnas buvo gerokai mažesnis nei kitais metais.

2.4. Santykinų rodiklių analizė

2.4.1. Pelningumo rodiklių analizė

2.4.1.1. Pardavimų pelningumo analizė

Pardavimų pelningumas domina visus rinkos dalyvius, nes parodo įmonės ūkinės veiklos ir pardavimo proceso pelningumą. Įmonės pelningumo analizei panaudoti trys pagrindiniai santykiniai rodikliai: bendrasis pelningumas, grynas pelningumas ir veiklos pelningumas. Jų skaičiavimo rezultatai pateikti 10 lentelėje, o rodiklių dinamika - 11 lentelėje.

10 lentelė

UAB SPAR Baltic bendrojo pelningumo rodikliai

Rodiklis	Saugi riba	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Bendrasis pelningumas	0,1-0,2	Bendras pelnas / pardavimai	0,36	0,41	0,45	0,46
Grynas pelningumas	0,1-0,25	Grynas pelnas / pardavimai	0,16	0,15	0,05	0,18
Veiklos pelningumas	Daugiau nei 0,5	Veiklos pelnas / pardavimai	0,16	-0,03	-0,01	0,18

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Bendrasis pelningumas rodo įmonės sugebėjimą gauti pelną iš pagrindinės veiklos t. y. kokia dalis bendrojo pelno tenka vienai daliai pardavimo ir paslaugų pajamų.

Per nagrinėjamą laikotarpį bendrojo pelningumo koeficientas buvo gana aukštas ir kito pakankamai tolygiai. 2003 metais UAB SPAR Baltic iš vieno pardavimų lito uždirbo 36 centus pelno. Vėlesniais metais šis rodiklis vis augo, kol 2006 metais ėmė siekti net 46 centus. Didžiausias bendrojo pelningumo augimas užfiksuotas 2004 metais, kuomet jis sudarė 5 centus, mažiausias - 2006 metais, kai tesudarė vos 1 centą. Tai, kad įmonė sugeba išlaikyti tokį stabiliai aukštą bendrojo pelningumo lygį, liudija apie gerus jos pagrindinės veiklos rezultatus.

Grynasis pelningumas parodo tikrąjį pardavimo pelningumą įvertinus visas pajamas ir išlaidas t. y. kokia grynojo pelno suma tenka vienam pardavimų litui. Kuo didesnė šio rodiklio reikšmė, tuo įmonė pelningesnė. Analizuojant UAB SPAR Baltic grynąjį pelningumą, matome, kad 2003-2006 metais įmonė dirbo pelningai, tačiau grynojo pelningumo rodiklis atskirais ataskaitiniais laikotarpiais nebuvo stabilus. Pavyzdžiui, 2005 metais šis rodiklis siekė tik 0,05, kas rodė, kad tais metais iš vieno pardavimų lito įmonė sugebėjo uždirbti tik 5 centus grynojo pelno.

11 lentelė

UAB SPAR Baltic bendrojo pelningumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 metus	Per 2005 metus	Per 2006 metus	2003-2006
Bendras pelningumas	0,05	0,04	0,01	0,10
Grynasis pelningumas	-0,01	-0,09	0,12	0,02
Veiklos pelningumas	-0,19	0,03	0,18	0,02

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Tuo tarpu kitais laikotarpiais grynojo pelningumo rodiklis buvo pakankamai nemažas, jis sudarė 15-18 centų. Didžiausias grynojo pelningumo sumažėjimas buvo 2005 metais, tais metais jis sumažėjo 9 centais. Tačiau sekančiais 2006 metais šis rodiklis išaugo 12 centų ir pasiekė aukščiausią per visus 4 metus lygį - 18 centų iš vieno pardavimų lito. Todėl galima daryti prielaidą, kad 2005 metų rodiklio dydis rodė tik laikinus sunkumus, su kuriais įmonei pavyko sėkmingai susitvarkyti.

Veiklos pelningumo rodiklis svyravo daug labiau nei kiti pardavimų pelningumo rodikliai. Net dviem iš keturių analizuojamų metų - 2004 ir 2005 metais - jis buvo neigiamas. Tuo tarpu 2003 ir 2006 metais jo dydis buvo gana didelis - atitinkamai 0,16 ir 0,18. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, įmonė pasižymi didelėmis veiklos sąnaudomis. 2004-2005 metais jų dydis pasiekė net 44-45 procentus pardavimų dydžio. Be to, 2004 metais pardavimai sumažėjo, o veiklos sąnaudos išaugo daugiau negu dvigubai. Tai ir nulėmė, kad tais metais įmonė gavo veiklos nuostolį. Tik sumažinus veiklos sąnaudas, o bendrajam pelnui išaugus, 2006 metais įmonė ėmė gauti veiklos pelną. Vis dėlto, analizuojant veiklos pelningumo rodiklius, reikia atsižvelgti ir į UAB SPAR Baltic veiklos specifiką. Įmonė intensyviai vykdo prie pagrindinės veiklos nepriskiriamą veiklą, todėl bendrojo ir veiklos pelningumo rodikliai įmonės rezultatų gerai neatspindi, nes jie neįvertina visų įmonės pajamų. Tuo tarpu veiklos sąnaudos apima ne vien su pagrindine veikla susijusias sąnaudas. Todėl ir įmanoma tokia situacija, kokia buvo 2004 metais. Tais metais veiklos pelningumas buvo pats mažiausias, jis rodė, kad vienam pardavimų litui teko 3 centai veiklos nuostolių. Tuo tarpu grynas pelningumas buvo lygus 0,15 ir rodė, kad galutinis įmonės veiklos rezultatas buvo gana aukštas. O, pavyzdžiui, 2005 metais, veiklos pelningumui jau ėmus kilti, grynas pelningumas labai

smarkiai sumažėjo. Vis dėlto, svarbiausias rodiklis įmonei yra grynasis pelningumas kiti pelningumo rodikliai taip pat signalizuoja apie tam tikrus jos veiklos aspektus.

2.4.1.2. Turto pelningumo rodikliai

Turto pelningumas parodo įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto naudojimo efektyvumą, vadovų sugebėjimą jį valdyti ir kontroliuoti. Manoma, kad pagal turto pelningumą galima įvertinti įmonės ūkinę, gamybinę ir investicinę veiklą.

12 lentelė

UAB SPAR Baltic santykiniai turto pelningumo rodikliai

Rodiklis	Saugi riba	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Turto pelningumas	0,1-0,2	Grynasis pelnas / turtas	0,25	0,13	0,04	0,12
Nuosavybės grąža	Daugiau nei 0,15	Grynasis pelnas / savininkų nuosavybė	0,54	0,31	0,12	0,25

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Turto pelningumas (12 lentelė) parodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui. Didesnė rodiklio reikšmė rodo, kad efektyviau naudojamas turtas. Kaip matyti iš lentelės, turto pelningumas buvo didžiausias 2003 metais, kada vienam turto litui teko 25 centai grynojo pelno. 2004 ir 2005 metais turto pelningumas mažėjo, 2005 metais jis tesiekė vos 4 centus. 2006 metais turto pelningumas vėl padidėjo, tačiau net nepasiekė 2004 metų lygio. Per visą laikotarpį nuo 2003 iki 2006 metų turto pelningumas sumažėjo 13 centų (13 lentelė).

13 lentelė

UAB SPAR Baltic santykinų turto panaudojimo efektyvumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 metus	Per 2005 metus	Per 2006 metus	2003-2006 metai
Turto pelningumas	-0,12	-0,09	0,08	-0,13
Nuosavybės grąža	-0,23	-0,19	0,13	-0,29

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Nuosavybės grąžos rodiklis rodo, kiek grynojo pelno tenka vienam savininkų nuosavybės litui. Šio rodiklio didžiausia reikšmė taip pat buvo 2003 metais, kuomet ji sudarė 54 centus vienam nuosavybės litui. Tačiau per 2004 metus šis rodiklis patyrė gana staigų - net 23 centais - sumažėjimą. Nuosavybės grąža mažėjo ir 2005 metais, pokytis sudarė 19 centų. Tik 2006 metais ji vėl išaugo. Tą nulėmė daugiau nei trigubai išaugęs grynasis pelnas, kai savininkų nuosavybė išaugo mažiau nei dvigubai.

Turto pelningumo analizė atliekama turto pelningumo formulę išskaidžius į veiksnius, darančius įtaką turto pelningumui. Norint apskaičiuoti veiksnių, darančius įtaką turto pelningumui, reikia turto pelningumo formulės skaitiklį ir vardiklį padauginti iš pardavimo pajamų:

$$\begin{aligned} \text{Turto pelningumas} &= \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Turtas}} \times \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Pardavimo pajamos}} = \\ &= \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimo pajamos}} \times \frac{\text{Pardavimo pajamos}}{\text{Turtas}} = \text{Grynasis pardavimo pelningumas} \times \text{turto apyvartumas} \end{aligned}$$

Taip išskaidžius turto pelningumo formulę, gaunami nauji veiksniai:

- grynasis pardavimo pelningumas,
- turto apyvartumas.

Šie veiksniai daro įtaką turto pelningumo rodikliui. Kaip matyti iš formulės, didėjant pardavimo pelningumui, turto pelningumas didėja. Greitėjant turto apyvartumui, gerėja įmonės finansinė būklė, tai pat didėja turto pelningumas. ir atvirkščiai, jeigu grynasis pardavimo pelningumas mažėja, o turto apyvartumas lėtėja, turto pelningumo rodiklis mažėja.

14 lentelė

UAB SPAR Baltic turto pelningumas 2003-2006 metais

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Grynasis pelningumas	Grynasis pelnas/ pardavimai	0,16	0,15	0,05	0,18
Turto apyvartumas	Pardavimai / turtas	1,55	0,89	0,73	0,69
Turto pelningumas	Grynasis pelningumas * Turto apyvartumas	0,25	0,13	0,04	0,12

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Kaip matyti iš 14 lentelės, 2004-2005 metų laikotarpiu turto pelningumas mažėjo. 2005 metais jis pasiekė žemiausią lygį. Kaip matyti iš grynojo pelningumo ir turto apyvartumo rodiklių, turto pelningumo kitimui įtakos turėjo abiejų rodiklių kitimas, tačiau didesnę įtaką darė grynasis pelningumas, nes, pavyzdžiui, 2006 metais tik jis vienas nulėmė turto pelningumo padidėjimą.

2.4.1.3. Kapitalo pelningumo analizė

Įmonės finansinės veiklos efektyvumą objektyviai parodo kapitalo pelningumo rodikliai. Dažniausiai skaičiuojami akcinio, nuosavo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai. Akcinio kapitalo pelningumas parodo, kiek įmonė gavo grynojo pelno kiekvienam akcininkų investicijų litui. Nuosavo kapitalo pelningumas parodo nuosavo kapitalo sukurtą pelną ir tam tikru mastu įmonės vadovybės darbo efektyvumą naudojant investuotą kapitalą. Pastovaus kapitalo pelningumas parodo įmonės funkcionavimo ir potencialios plėtros lygį ir kaip vadovai sugeba

panaudoti nuosavą kapitalą ir ilgalaikius įsipareigojimus. UAB SPAR Baltic kapitalo pelningumo rodikliai ir jų pokyčiai pateikti 15 ir 16 lentelėse.

15 lentelė

UAB SPAR Baltic kapitalo pelningumo rodikliai 2003-2006 metais

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Akcinio kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas / akcinis kapitalas	2,04	1,67	0,73	2,46
Nuosavo kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas / nuosavas kapitalas	0,54	0,31	0,12	0,25
Pastovaus kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas / (nuosavas kapitalas + ilgalaikiai įsipareigojimai)	0,54	0,31	0,06	0,15

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

UAB SPAR Baltic pasižymi labai aukštu akcinio kapitalo pelningumo lygiu. Tik 2005 metais šis rodiklis buvo mažesnis už 1, tuo tarpu 2003 ir 2006 metais jis netgi viršijo 2. Tai reiškia, kad tais metais kiekvienas akcininkų investuotas litas uždirbo daugiau nei 2 litus pelno. Per visą analizuojamą laikotarpį šis rodiklis padidėjo 0,42. Labiausiai jis sumažėjo per 2005 metus (95 centais), o labiausiai išaugo per 2006 metus (1,73 litų).

16 lentelė

UAB SPAR Baltic santykinų kapitalo pelningumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Akcinio kapitalo pelningumas	-0,37	-0,95	1,73	0,42
Nuosavo kapitalo pelningumas	-0,23	-0,19	0,13	-0,29
Pastovaus kapitalo pelningumas	-0,23	-0,25	0,09	-0,39

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Nuosavo kapitalo pelningumas 2003 metais sudarė 0,54, t. y. UAB SPAR Baltic vienam nuosavo kapitalo litui uždirbo 54 centus pelno. Kaip akcinis kapitalo pelningumas, taip ir nuosavo kapitalo pelningumas žemiausią lygį pasiekė 2005 metais. Tais metais jis sudarė 0,12 ir lyginant su ankstesniais metais sumažėjo 0,19. Tačiau skirtingai nuo akcinio kapitalo, nuosavo kapitalo pelningumas didžiausią sumažėjimą patyrė ne 2005, o 2004 metais. Nuosavo kapitalo pelningumo mažėjimas rodo įmonėje investuoto kapitalo panaudojimo efektyvumo mažėjimą. Pas visą 2003-2006 metų laikotarpį jis sumažėjo 0,39, nors paskutiniaisiais 2006 metais jis jau ėmė po truputį didėti.

Pastovaus kapitalo pelningumas per nagrinėjamą laikotarpį pasižymėjo ta pačia kitimo tendencija, kaip ir ankstesnieji du rodikliai. Aukščiausia rodiklio reikšmė buvo 2003 metais, ji sudarė 0,54. Žemiausią lygį - 6 centus, tenkančius 1 pastovaus kapitalo litui - jis pasiekė 2005 metais, o 2006 metais jau ėmė didėti. Per visą nagrinėjamą laikotarpį jis sumažėjo 0,39. Mažėjantis

pastovaus kapitalo pelningumas rodo, kad įmonėje mažėja įmonės nuosavo kapitalo ir ilgalaikių skolų panaudojimo efektyvumas.

Gilesnei kapitalo pelningumo kitimo priežasčių analizei, nustatant pagrindinius jį įtakančius veiksnius, gali būti naudojama tokia formulė:

$$\text{Nuosavo kapitalo pelningumas} = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimai}} = \frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pardavimai}} \times \frac{\text{Pardavimai}}{\text{Turtas}} \times \frac{\text{Turtas}}{\text{Nuosavas kapitalas}}$$

Taigi nuosavo kapitalo pelningumui įtaką daro trys veiksniai:

- grynasis pardavimo pelningumas,
- turto apyvartumas,
- kapitalo struktūra.

Apskaičiuosime UAB SPAR Baltic nuosavo kapitalo pelningumą pagal viršuje pateiktą formulę (17 lentelė).

17 lentelė

UAB SPAR Baltic nuosavo kapitalo pelningumas 2003 -2006 metais

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Grynasis pelningumas	Grynasis pelnas / pardavimai	0,16	0,15	0,05	0,18
Turto apyvartumas	Pardavimai / turtas	1,55	0,89	0,73	0,69
Kapitalo struktūra	Turtas / nuosavas kapitalas	2,15	2,41	3,04	2,07
Nuosavo kapitalo pelningumas	Grynasis pelningumas * turto apyvartumas * kapitalo struktūra	0,54	0,31	0,12	0,25

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Akcininkams nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis yra labai svarbus, nes parodo, ar investuotas kapitalas atsiperka, ar į tokią įmonę neverta investuoti. Atlikta nuosavo kapitalo pelningumo analizė, nustatant pagrindinius jį įtakančius santykinis rodiklius. Kaip matyti iš 17 lentelės, nuosavo kapitalo pelningumas 2003 ir 2004 metais mažėjo, o 2006 metais vėl ėmė didėti.

Nuosavo kapitalo pelningumo mažėjimui įtakos turėjo mažėjantys grynasis pardavimo pelningumas ir turto apyvartumas, nes jų kitimo kryptis sutapo su nuosavo kapitalo pelningumo kitimu. Tuo tarpu turto struktūra kito priešinga kryptimi. Tai reiškia, kad šis rodiklis kaip tik stabdė nuosavo kapitalo pelningumo mažėjimą. Kaip jau buvo minėta, grynasis pelningumas ir turto apyvartumas įtakojo nuosavo kapitalo pelningumą. 2004 ir 2005 metais, kuomet pastarasis rodiklis mažėjo, tokiam jo kitimui įtaką darė abu rodikliai. O 2006 metų nuosavo kapitalo pelningumo padidėjimas jau buvo nulemtas vien tik grynojo pelningumo rodiklio padidėjimo.

Taigi apibendrinant pelningumo rodiklius, galima teigti, kad UAB SPAR Baltic 2003-2006 metų laikotarpiu dirbo pelningai. Remiantis pardavimų pelningumo rodikliais (bendrasis, veiklos ir grynasis pelningumas) bei akcinio kapitalo pelningumo rodikliu, geriausi rezultatai buvo pasiekti

2006 metais. Tuo tarpu turto pelningumo, nuosavybės grąžos, nuosavo kapitalo pelningumo bei pastovaus kapitalo pelningumo rodikliai geriausi buvo 2003 metais. Tačiau praktiškai visi rodikliai rodo, kad 2005 metai įmonei buvo patys nesėkmingiausi. Vis dėlto galima pastebėti, kad 2006 metais įmonė sugebėjo sėkmingai pagerinti veiklos rezultatus ir pelningumo rodikliai vėl ėmė augti.

2.4.2. Mokumo rodiklių analizė

2.4.2.1. Trumpalaikio mokumo rodikliai

Trumpalaikio mokumo rodikliai parodo įmonės trumpalaikį mokumą, t. y. ar įmonė pajėgi vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus. Trumpalaikio mokumo koeficientas dar vadinamas likvidumo koeficientu. Bendrojo likvidumo koeficientas parodo, kiek kartų trumpalaikis turtas didesnis už trumpalaikius įsipareigojimus, t. y. padeda prognozuoti įmonės mokumo būklę artimiausiu metu. Vakarų šalių praktika rodo, jog norint išlaikyti finansinę pusiausvyrą, laiku įvykdyti įsipareigojimus, reikia, kad trumpalaikis turtas būtų 2 kartus didesnis už įsipareigojimus. Egzistuoja šio rodiklio saugumo slenkstis, kurio nereikėtų peržengti, jis negali būti mažesnis 1,2.

18 lentelė

UAB SPAR Baltic likvidumo santykiniai rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Bendrojo likvidumo koef.	Trumpalaikis turtas / trumpalaikiai įsipareigojimai	2,05	1,40	1,78	3,59
Skubaus padengimi koef.	(Trumpalaikis turtas – atsargos) / trumpalaikiai įsipareigojimai	1,54	0,77	0,62	1,57
Grynasis apyvartinis kapitalas	Trumpalaikis turtas – trumpalaikiai įsipareigojimai	250836	207183	423604	778469

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Iš 18 lentelės matyti, kad 2003 metais UAB SPAR Baltic vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui teko 2,05 lito trumpalaikio turto. 2003 metais bendrojo likvidumo koeficientas pradėjo mažėti ir sumažėjo 65 centais. Tais metais šis įmonės rodiklis krito žemiau tos ribos, kuri laikoma reikalinga finansinio stabilumo užtikrinimui, ir jau beveik priartėjo prie saugumo slenksčio. Tačiau 2005 metais bendrojo likvidumo koeficientas vėl ėmė didėti, nors 2 ir neviršijo. Aukščiausią lygį rodiklis pasiekė 2006 metais. Jis sudarė 3,59 ir, lyginant su 2005 metais, padidėjo daugiau nei dvigubai. Jis rodė, kad tais metais vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui teko beveik keturi litai trumpalaikio turto. Lyginant su pradiniais 2003 metais, šis rodiklis padidėjo 1,54 lito (19 lentelė).

Sprendžiant pagal bendrojo likvidumo koeficiento dydį 2006 metais įmonės nemokumo tikimybė buvo pakankamai maža.

19 lentelė

Santykinių likvidumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2004-2006 m.
Bendrojo likvidumo koeficientas	-0,65	0,38	1,81	1,54
Skubaus padengimo koeficientas	-0,78	-0,15	0,95	0,03
Grynasis apyvartinis kapitalas	-43653	216421	354865	527633

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Skubaus padengimo koeficientas parodo įmonės trumpalaikių įsipareigojimų padengimą greitai likviduojamu trumpalaikiu turtu. Šio rodiklio koeficientas neturėtų būti mažesnis kaip 1. Matome, kad net dviem iš analizuojamų metų įmonė nebuvo pasiekusi tokio rodiklio dydžio. Blogiausia situacija buvo 2005 metais, kuomet įmonė vieno trumpalaikių įsiskolinimų lito padengimui likvidaus trumpalaikio turto turėjo tik už 62 centus. 2003 ir 2006 metais šiuo požiūriu įmonė buvo beveik vienodoje situacijoje - kiekvienam trumpalaikių įsiskolinimų litui padengti ji turėjo likvidaus trumpalaikio turto už 1,54-1,57 lito. Per visą nagrinėjamą laikotarpį skubaus padengimo koeficientas padidėjo 0,03, tačiau per 2004 metus jis sumažėjo net 0,78.

Grynasis apyvartinis kapitalas teigiamai veikia įmonės finansinę būklę, nes nuo jo dydžio priklauso kiti finansiniai rodikliai. Šis rodiklis rodo, koku dydžiu trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus. Šis rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo teigiamas, t. y. trumpalaikis turtas viršijo trumpalaikius įsipareigojimus, be to, šis skirtumas nei vienais metais nebuvo mažesnis už 200 tūkstančių litų. Analizuojant apyvartinio kapitalo dinamiką, matome, kad kaip ir kitų likvidumo rodiklių, grynasis apyvartinis kapitalas didžiausias buvo 2006 metais. Per 2004 metus apyvartinis kapitalas sumažėjo 43653 litais, bet išliko teigiamas. Per visą analizuojamą 2001-2004 metų laikotarpį rodiklis išaugo 527633 litais ir pasiekė beveik 800 tūkstančių litų reikšmę. Tai rodo, kad įmonės trumpalaikių įsipareigojimų nevykdymo tikimybė yra maža.

2.4.2.2. Ilgalaikio mokumo rodikliai

Įmonės sugebėjimą atsiskaityti už ilgalaikius įsipareigojimus numatytais terminais parodo ilgalaikio mokumo rodikliai, kurie Vakaruose dar vadinami finansinio sverto, finansinio stabilumo, rizikos vertinimo rodikliais. Ilgalaikio mokumo rodikliai skaičiuojami norint parodyti įmonės

finansavimo šaltinius ir skolų vaidmenį finansavimui, galimybes greičiau apmokėti skolas, prognozuoti finansinį stabilumą ir veiklos tęstinumą.

UAB SPAR Baltic ilgalaikio mokumo rodikliai parodyti 20 lentelėje. Skolos koeficientas parodo viso įmonės turto dalį, kuri įsigyta iš svetimų lėšų, t. y. skolinto kapitalo. Kuo šis rodiklis mažesnis, tuo geresnė įmonės finansinė būklė. Tik 2003 metais jie sudarė mažiau nei pusę turto t. y. 39 procentai turto buvo įsigyta iš skolintų lėšų. Didžiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2005 metais, kuomet jis sudarė 0,67 ir reiškė, kad du trečdaliai turto buvo įsigyta iš skolintų lėšų.

20 lentelė

UAB SPAR Baltic ilgalaikio mokumo rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Bendrasis skolos koef.	Įsipareigojimai/ turtas	0,39	0,53	0,67	0,52
Ilgalaikių skolų koef.	Ilgalaikiai įsipareigojimai/ turtas	0	0	0,28	0,32
Ilgalaikių skolų apdraustumo koef.	Ilgalaikis turtas – ilgalaik. įsip.	-	-	1,08	0,90
Finansinis svertas	Ilgalaik. įsipareigojimai/ nuosavas kap.	0	0	0,85	0,66
Pastovaus mokumo koef.	Nuosavas kapitalas / skolintas kapitalas	1,18	0,78	0,49	0,93
Finansinės priklausomybės koef.	Turtas / nuosavas kapitalas	2,15	2,41	3,04	2,07

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Per visą 2003-2006 metų laikotarpį šis rodiklis pasikeitė 0,13 (21 lentelė), nors ir kiekvienu atskirų metų svyravimai buvo maždaug tokio pat dydžio. Nors šis rodiklis įmonėje gana didelis, jį vertinti vienareikšmiškai blogai nėra teisinga, nes skolinimasis užtikrina įmonės plėtrą.

Tiriant bendrąjį skolos rodiklį reikia įvertinti jo susidarymo priežastis, apsvarstyti galimybę gražinti skolą. Tuo tikslu reikia sužinoti kokią dalį įsipareigojimų struktūroje sudaro ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai. Todėl reikia apskaičiuoti ilgalaikių skolų koeficientą. Šis koeficientas rodo, kokią dalį įmonės turto sudaro ilgalaikės skolos. Ilgalaikių skolų koeficientas per nagrinėjamą laikotarpį turėjo tendenciją didėti. 2003-2004 metais įmonė ilgalaikių skolų neturėjo, 2005 metais jie jau siekė 28 procentus viso įmonės turto, o 2006 metais dar išaugo ir pasiekė 32 procentus.

Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas parodo, kiek kartų ilgalaikio turto vertė viršija ilgalaikius įsiskolinimus. 2003 ir 2004 metais, kaip jau buvo minėta, įmonė ilgalaikių įsiskolinimų neturėjo. 2005 metais jis tik truputį viršijo vieneta (1,08), o 2006 metais nebesiekė nei šio dydžio (0,9). Kadangi laikoma, kad ilgalaikiai įsipareigojimai turi būti naudojama tik ilgalaikio turto įsigijimui, tai mažesnis už 1 rodiklis reiškia, kad 2006 metais įmonė ilgalaikius įsiskolinimus naudojo ir trumpalaikio turto finansavimui.

Finansinis svertas parodo įmonės riziką. Kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnė yra rizika. 2003-2004 metais finansinis svertas buvo lygus nuliui. 2005 metais jis padidėjo iki 0,85, tai reiškia, kad įmonės nuosavo kapitalo užtektų padengti ilgalaikiams įsiskolinimams. Tačiau tam, kad įmonės

rizika būtų nedidelė, ilgalaikiai įsipareigojimai neturi viršyti pusės nuosavo kapitalo. 2006 metais finansinis svertas sumažėjo iki 0,66. Vis dėlto reikia pastebėti, kad paskutiniaisiais dviem metais finansinis svertas yra didesnis nei 0,50, o tai rodo, kad įmonė pasižymi finansine rizika.

21 lentelė

UAB SPAR Baltic ilgalaikio mokumo rodiklių dinamika 2003-2006 metais

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Bendrasis skolos koeficientas	0,14	0,14	-0,15	0,13
Ilgalaikių skolų koeficientas	0,00	0,28	0,04	0,32
Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas			-0,18	
Finansinis svertas	0,00	0,85	-0,18	0,66
Pastovaus mokumo koeficientas	-0,40	-0,29	0,44	-0,24
Finansinės priklausomybės koeficientas	0,26	0,63	-0,97	-0,08

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Pastovaus mokumo koeficientas nustato, kiek nuosavas kapitalas didesnis už skolintą. Šiuo rodikliu galima spręsti apie įmonei gresiantį pavojų. Įmonei bankrotas negrės, jei koeficientas bus lygus 2 ar didesnis. Kaip matyti iš 20 lentelės, UAB SPAR Baltic pastovaus mokumo koeficientas yra gana žemas, nagrinėjamu laikotarpiu jis kito labai netolygiai. 2003 metais jis siekė 1,18, ir buvo aukščiausias per visą nagrinėjamą laikotarpį. Nuo 2004 metų jis pradėjo mažėti, kol 2005 metais sumažėjo net iki 0,49, kas reiškia, kad tais metais nuosavas kapitalas buvo dvigubai mažesnis už skolintą. 2006 metais šis rodiklis jau padidėjo iki 0,90, tačiau jis vis tiek nepasiekė mažiausios galimos reikšmės.

Finansinės priklausomybės koeficientas parodo, kokia turto dalis tenka 1 litui nuosavų lėšų. Jei koeficientas lygus 1, tai įmonės turtas suformuotas iš nuosavo kapitalo. Tačiau tokia situacija realiame gyvenime praktiškai neįmanoma. Kaip matyti iš 20 lentelės, visu nagrinėjamu laikotarpiu UAB SPAR Baltic finansinės priklausomybės koeficientas buvo didesnis nei 2. 2005 metais jis pasiekė didžiausią reikšmę ir buvo lygus 3,04. Jis rodė, kad vienam litui nuosavų lėšų teko turto už 3 litus. Geriausia situacija buvo 2006 metais, kai vienam nuosavo kapitalo litui teko turto už 2,07 litų.

Apibendrinant visus mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad trumpalaikio mokumo rodikliai ir ilgalaikio mokumo rodikliai rodo šiek tiek kitokią situaciją, nors abiem atvejais matoma, kad 2005 metais įmonei buvo patys prasčiausi mokumo prasme. Tuo tarpu 2006 metų rodikliai rodo, kad tais metais situacija ėmė gerėti. Sprendžiant pagal visus trumpalaikio mokumo rodiklius, įmonės mokumas yra užtikrintas gana gerai. Tuo tarpu ilgalaikis mokumas kelia problemų. 2004-2006

metais daugiau nei pusė įmonės turto buvo finansuojama skolintu kapitalu. Be to, ilgalaikiai įsipareigojimai naudojami ne tik ilgalaikio turto įsigijimui, bet ir trumpalaikiam turtui.

2.4.3. Turto panaudojimo efektyvumo rodikliai

Efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų gamybos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą gamybos rezultata, greitą gamybos proceso ciklą, kurio metu ne tik sukuriama pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas gamybos proceso tęstinumui palaikyti. Veiklos efektyvumo rodiklius galima suskirstyti į tris rodiklių grupes: išlaidų lygio, trumpalaikio turto apyvartumo, ilgalaikio turto apyvartumo.

Išlaidų lygio rodikliai parodo įmonės tam tikros veiklos (gamybinės, pardavimo, paslaugų) išlaidų lygį arba kiek tam tikrų sąnaudų tenka vienam pardavimo litui.

UAB SPAR Baltic išlaidų apyvartumo rodiklių analizė ir jų dinamika pavaizduotos 22 ir 23 lentelėse.

22 lentelė

UAB SPAR Baltic išlaidų lygio apyvartumo analizė

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
PPS	Parduotų prekių savikaina/ pardavimai	64,46	58,80	54,67	53,62
VS	Veiklos sąnaudos/ pardavimai	19,46	44,34	45,87	28,75

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Parduotų prekių savikaina pardavimų litui rodiklis parodo įmonės ūkininkavimo efektyvumą, valdymo tarnybų poveikį išlaidoms, sugebėjimą kontroliuoti jų formavimą.

Parduotų prekių savikaina, tenkanti vienam pardavimų litui, 2003 metais siekė 64,46. Ši reikšmė yra gana maža ir rodo, kad įmonė iš pardavimų gauna didelį bendrąjį pelną. Pavojinga laikoma 90 procentų riba, nes peržengus ją gali iškilti problemų su išlaidų apmokėjimu. Taigi UAB SPAR Baltic rodiklis 2003 metais buvo gerokai mažesnis už šią ribą. O vėlesniais metais jis dar labiau mažėjo. Didžiausią šuolį šis rodiklis patyrė per 2004 metus, kai sumažėjo 5,66 proc. punktų. Vėliau šis procesas lėtėjo. Per visą 2003-2006 metų laikotarpį parduotų prekių savikaina, tenkanti vienam pardavimų litui, sumažėjo 10,84 procentiniais punktais ir pasiekė 53.62 procentus. Vadinasi, 2006 metais iš kiekvieno pardavimų lito įmonė sugebėjo uždirbti beveik 50 centų bendrojo pelno.

Veiklos sąnaudos vienam pardavimų litui apibūdina įmonės tam tikros veiklos išlaidų lygį, kuris tenka vienam pardavimų litui. Rodiklio kitimo ribos 10-15 proc.

UAB SPAR Baltic išlaidų lygio apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Parduotų prekių savikaina pardavimų litui	-5,66	-4,12	-1,05	-10,84
Veiklos sąnaudų vienam pardavimų litui	24,88	1,53	-17,11	9,29

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Kaip matome, 2003 metais šis rodiklis buvo lygus 19,46 procentams ir jau viršijo leidžiamas kitimo ribas. Galima sakyti, kad įmonė jau tuomet turėjo per didelių veiklos sąnaudų problemą. O 2004-2005 metais šis rodiklis išaugo daugiau negu dvigubai ir pasiekė grėsmingą 44-46 procentų lygį. Per 2006 metus, lyginant su 2005 metais, veiklos sąnaudų lygis sumažėjo 17,11 procentinių punktų, tačiau dar vis tiek nepasiekė pradinio 2003 metų lygio. Kaip jau buvo minėta ankstesniuose skyriuose, įmonės veiklos sąnaudų dalies dydis yra sąlygotas ir jos veiklos specifikos. UAB SPAR Baltic gana intensyviai vykdo prie pagrindinės veiklos nepriskiriamą veiklą, taigi pardavimai neatspindi visų pajamų. Tuo tarpu prie veiklos sąnaudų priskaičiuojamos visos su įmonės veikla ir valdymu susijusios išlaidos. Todėl skaičiuojant veiklos sąnaudų ir pardavimų santykį gaunamas labai didelė rodiklio reikšmė, reiškianti labai blogą įmonės situaciją, nors iš tiesų ji tokia nėra.

UAB SPAR Baltic viso turto apyvartumo rodikliai (kartais)

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Viso turto apyvartumas (kartais)	Pardavimai/ turtas	1,55	0,89	0,73	0,69
Apyvartinio kapitalo apyvartumas (kartais)	Pardavimai / apyvartinis kapitalas	3,73	4,13	2,38	1,34

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Turto apyvartumas daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Šis rodiklis gali būti skaičiuojamas kartais ir dienomis. Turto apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus turtas perėjo visus apytakos etapus. Turto apyvartumas dienomis parodo, kiek dienų turtas išbūna atitinkamame lėšų apytakos etape.

Turto apyvartumas dažniausiai skaičiuojamas kartais, jis parodo kaip efektyviai įmonė naudoja turimą pardavimo procesui garantuoti, t. y. kiek vienas turto litas sukuria pajamų.

Kaip matyti iš 24 lentelės, UAB SPAR Baltic viso turto apyvartumas tik 2003 metais viršijo vieneta, t. y. įmonė efektyviai naudojo savo turimą turtą pardavimo pajamoms garantuoti. Tuo tarpu 2004 metais šis rodiklis jau krito beveik dvigubai ir pasiekė 0,89 karto lygį, kas rodo, kad įmonės pardavimo pajamos yra per mažos pagal turimo turto dydį. 2005 ir 2006 metais turto apyvartumas ir toliau mažėjo, kol analizuojamo laikotarpio pabaigoje pasiekė tik 0,69 karto lygį. Vis dėlto, kaip ir

ankstesniuose atveju, negalima vienareikšmiškai vertinti šio dydžio, nes įmonės pardavimai neatspindi visų jos pajamų. Taip pat prasminga apskaičiuoti ir dar vieną - apyvartinio kapitalo apyvartumo - rodiklį.

Apyvartinio kapitalo apyvartumas rodo, kiek apyvartų padaro apyvartinis kapitalas per ataskaitinį laikotarpį. Kaip matyti iš 24 lentelės, per 2003 metus apyvartinis kapitalas padarė 3,73 apyvartas. 2004 metais šis rodiklis padidėjo 0,40 (25 lentelė) ir pasiekė 4,13. Nuo 2005 metų apyvartinio kapitalo apyvartumas sumažėjo 1,75, o 2006 metais – 1,05. Tai nulėmė, kad per visą 2003-2006 metų laikotarpį šis rodiklis sumažėjo 2,39 ir nukrito iki 1,34 kartų. Tai turėtų kelti rūpestį UAB SPAR Baltic vadovams, nes įmonėje nepakankamai efektyviai išnaudojamas apyvartinis kapitalas.

25 lentelė

UAB SPAR Baltic viso turto apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Viso turto apyvartumas (kartais)	-0,66	-0,16	-0,04	-0,86
Apyvartinio kapitalo apyvartumas (kartais)	0,40	-1,75	-1,05	-2,39

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Kaip matyti iš 25 lentelės, per visą nagrinėjamą laikotarpį turto apyvartumo rodikliai turėjo tendenciją mažėti, sumažėjimas siekė 0,86. Apyvartinio kapitalo apyvartumas per nagrinėjamą laikotarpį tai pat sumažėjo 2,39. Trumpalaikio turto apyvartumas parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant iš pardavimo, t. y. kiek pajamų tenka kiekvienam trumpalaikio turto litui.

Kaip matyti iš 26 lentelės, trumpalaikio turto apyvartumas kartais 2003 metais siekė 1,92, t. y. tiek pajamų teko kiekvienam trumpalaikio turto litui. Tai buvo didžiausia rodiklio reikšmė per visą analizuojamą laikotarpį. 2004 metais jis sumažėjo iki 1,8, 2005 metais - iki 1,04, o 2006 metais -iki 0,96. Pagal šias reikšmes galima spręsti, kad trumpalaikis turtas pakankamai intensyviai cirkuliavo tik 2003 metais, tuo tarpu likusiais metais trumpalaikis turtas padarydavo vos vieną apyvartą per metus. Taigi galima spręsti, kad įmonėje yra pernelyg aukštas trumpalaikio turto lygis. Be to, šis rodiklis kasmet vis blogėja (per visą laikotarpį jis sumažėjo 0,96), kas liudija apie tai, kad ši problema nėra sprendžiama.

Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis 2003 metais buvo 190,5 dienos. Tai reiškia, kad trumpalaikis turtas apyvartą padarydavo per tokį laikotarpį. Kaip matyti iš 27 lentelės, per 2004 metus apyvartos trukmė padidėjo 117,73 dienų.

UAB SPAR Baltic trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Trump. turto apyvartumas (kartais)	Pardavimai/trumpalaikis turtas	1,92	1,18	1,04	0,96
Trump. turto apyvartumas (dienomis)	Trumpalaikis turtas/pardavimai*365d.	190,5	308,23	350,11	378,66

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Vėlesniais metais šis rodiklis ir toliau didėjo, kol 2006 metais pasiekė 378,66 dienas. Vadinasi, trumpalaikis turtas įmonėje pasižymėjo labai prastu apyvartumo lygiu. Tai reiškia, kad per daug lėšų išaldyta trumpalaikio turto pavidalu ir įmonės veikla nėra efektyvi.

UAB SPAR Baltic trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004	Per 2005	Per 2006	2003-2006 m.
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	-0,74	-0,14	-0,08	-0,96
Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis	117,73	41,88	28,55	188,16

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Atsargų apyvartumas parodo, kiek kartų per metus buvo atnaujintos atsargos. Informatyvesnis yra apyvartumo dienomis rodiklis. Nuo ankstesnių rodiklių šie rodikliai skiriasi tuo, kad čia iš skaičiavimų eliminuojami tokie trumpalaikio turto straipsniai, kaip debitoriniai įsiskolinimai ir gryniesi pinigai. Atsargų apyvartumas yra geriau įmonės efektyvumą apibūdinantis rodiklis, nes vertinamas tik atsargų atsinaujinimas.

UAB SPAR Baltic atsargų apyvartumo rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Atsargų apyvartumas (kartais)	Pardavimų savikaina /atsargos	4,97	1,53	0,87	0,92
Atsargų apyvartumas (dienomis)	365 d. /atsargų apyvartumas kartais	73,42	237,89	418,70	397,09

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Kaip matyti iš 28 lentelės, atsargų apyvartumas kartais 2003 metais buvo 4,97, tai reiškia, kad atsargos per metus buvo atnaujintos 4,97 karto. Per 2004 metus šis rodiklis sumažėjo net 3,44 (29 lentelė). Taigi sumažėjo ir atsargų atnaujinimas per metus iki 1,53 karto. 2005 metais atsargų atnaujinimas dar labiau sumažėjo ir pasiekė 0,7 karto per metus. Toks rodiklio dydis yra labai mažas, nes rodo pernelyg aukštą įmonės apsirūpinimą atsargomis. UAB SPAR Baltic 2005 metais turėjo prikaupusi tiek atsargų, kad joms realizuoti būtų užtrukusi daugiau nei metus. 2006 metais atsargų apyvartumas šiek tiek padidėjo iki 0,92 karto. Tačiau šis padidėjimas yra nereikšmingas ir didesnio efektyvumo padidėjimo nerodo.

Atsargų apyvartumas dienomis 2003 metais sudarė 73,42 dienos. Tai reiškia, kad parduodant prekes atsargos būdavo atnaujinamos per 73,42 dienas. Kaip ir trumpalaikio turto apyvartumo atveju, 2003 metų rodiklis buvo geriausias. Tuo tarpu per 2004 ir 2005 metus jis smarkiai išaugo ir 2005 metų pabaigoje jau sudarė 418,70.

29 lentelė

UAB SPAR Baltic atsargų apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Atsargų apyvartumas kartais	-3,44	-0,66	0,05	-4,05
Atsargų apyvartumas dienomis	164,47	180,81	-21,61	323,67

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Tai reiškia, kad atsargos buvo atnaujinamos kas tokį laikotarpį. Tai gana prastas laikotarpis, rodantis, kad įmonės parduodamos prekės turėjo nedidelę paklausą. 2006 metais šis rodiklis sumažėjo 21,61 dienomis ir pasiekė 323,67 dienų lygį. Kaip matyti iš įmonės balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitos, tokį rodiklio sumažėjimą nulėmė šiek tiek sumažėjęs atsargų lygis ir padidėjusi pardavimų apimtis. Taigi galima teigti, kad įmonėje atsargų valdymas pagerėjo.

Toliau analizuojamas debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumas kartais ir dienomis. Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais ir dienomis parodo įmonės mokėjimų politiką vartotojų atžvilgiu.

30 lentelė

UAB SPAR Baltic debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumo rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (kartais)	Pardavimai/ debitorinis įsiskolinimas	3,38	3,25	4,70	4,98
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas (dienomis)	Debitorinis įsiskolinimas/pardavimai*365 d.	108,10	112,25	77,62	73,28

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus klientai padengia debitorinį įsiskolinimą. Kaip matyti iš 30 lentelės, UAB SPAR Baltic klientai debitorinį įsiskolinimą padengia gana lėtai. 2003 metais klientai įsiskolinimą padengdavo 3,38 karto arba kas 108,10 dienas (t. y. daugiau nei kas tris mėnesius). 2004 metais situacija išliko praktiškai tokia pat. Ir tik 2005-2006 metais debitorinių įsiskolinimų apyvartumas pagerėjo. Tai nulėmė debitorinių įsiskolinimų sumažėjimas ir pardavimų padidėjimas. Geriausiai šiuo požiūriu 2005 metais debitorinio įsiskolinimo apyvartumas jau buvo lygus 4,70 kartams. Klientai įsiskolinimus padengdavo maždaug kas 2,5 mėnesio.

UAB SPAR Baltic debitorinio įsiskolinimo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	-0,13	1,45	0,28	1,60
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	4,15	-34,63	-4,34	-34,82

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Palyginus trumpalaikio turto ir atsargų apyvartumo rodiklius su debitorinio įsiskolinimo rodikliais matome, kad trumpalaikio turto ir atsargų apyvartumo rodikliai geriausi buvo 2003 metais, o vėliau jie kasmet tik blogėdavo (paskutiniaisiais 2006 metais nežymiai pagerėjo atsargų apyvartumas). Tuo tarpu debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kaip tik vis gerėjo. Taigi galima sakyti, kad UAB SPAR Baltic sugebėjo padidinti klientų atsiskaitymo efektyvumą, tačiau vis dar turi problemų su trumpalaikio turto (ir atsargų kaip vieno jų elemento) dydžio valdymu.

Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas parodo, kaip greitai ar per kokį laikotarpį įmonė atsiskaito su tiekėjais.

UAB SPAR Baltic kreditorinio įsiskolinimo apyvartumo rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas (kartais)	Pardavimai/ kreditorinis įsiskolinimas	2,90	1,52	1,08	1,33
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas (dienomis)	Kreditorinis įsiskolinimas / pardavimai * 365 d.	125,93	240,71	336,59	275,06

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Kaip matyti iš 32 lentelės, UAB SPAR Baltic kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas 2003 metais sudarė 2,90 karto. 2004 metais jis smarkiai sumažėjo iki 1,52 karto. 2005 metais išsilaukė mažėjimo tendencija ir rodiklis tesiekė vos 1,08 karto. Tai reiškia, kad kreditoriniai įsiskolinimai buvo beveik lygūs pardavimams. Tokia situacija rodo, kad įmonėje yra kreditorinių įsiskolinimų valdymo problemų. 2006 metais kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklis šiek tiek padidėjo, tačiau net nepasiekė 2004 metų lygio. Taigi teigti, kad situacija akivaizdžiai pagerėjo, būtų per drąsu.

Įmonės kreditorinis įsiskolinimas dienomis 2003 metais buvo 125,93 dienos, 2004 ir 2005 metais šis rodiklis augo, kol pasiekė 336,59 dienas. Tai reiškia, kad kreditorinį įsiskolinimą įmonė padengdavo beveik per metus. 2006 metais šis rodiklis šiek tiek sumažėjo iki 275,06 dienų, tačiau vis tiek išliko gana didelis. Per visą nagrinėjamą laikotarpį UAB SPAR Baltic kreditorinio įsiskolinimo padengimo trukmė padidėjo 149,13 dienomis (33 lentelė). Tai gali reikšti, kad tiekėjai

pasitiki įmonės veikla ir tiki, kad su jais bus atsiskaityta arba, kad įmonė delsia atsiskaityti su tiekėjais, jų sąskaitų viršijimu kredituodama savo apyvartinį kapitalą.

33 lentelė

UAB SPAR Baltic kreditorinio įsiskolinimo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais	-1,38	-0,43	0,24	-1,57
Kreditorinio įsiskolinimo apyvartumas dienomis	114,78	95,88	-61,53	149,13

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Turto apyvartumo analizė baigiama ilgalaikio turto apyvartumo apskaičiavimu ir vertinimu. Ilgalaikio turto apyvartumas parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant pajamas iš pardavimų t.y. kiek pajamų tenka kiekvienam ilgalaikio turto litui. Kaip matyti iš 34 ir 35 lentelių, UAB SPAR Baltic ilgalaikio turto apyvartumas kartais per visą nagrinėjamą laikotarpį turėjo tendenciją mažėti.

34 lentelė

UAB SPAR Baltic ilgalaikio turto apyvartumo rodikliai

Rodiklis	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
Ilgalaikio turto apyvartumas (kartais)	Pardavimai/ Ilgalaikis turtas	10,97	4,71	2,41	2,39
Ilgalaikio turto apyvartumas (dienomis)	Ilgalaikis turtas/ pardavimai * 365 d.	33,27	77,52	151,42	152,40

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Įmonės ilgalaikio turto apyvartumas 2003 metais buvo gana aukštas, jis sudarė 10,97 kartų. 2004 metais jis sumažėjo net 6,26 ir pasiekė 4,71 lygį. 2005 ir 2006 metais ilgalaikio turto apyvartumas ir toliau mažėjo, tačiau žemiau 2 kartų nenusileido. Pagal balanso duomenis galima pasakyti, kad ilgalaikio turto apyvartumo mažėjimą nulėmė gana spartus ilgalaikio turto apimties augimas bei labai lėtas pardavimų augimas. Taigi 1 pardavimų litui uždirbti reikėjo vis didesnės ilgalaikio turto apimties.

Kadangi turto apyvartumas, matuojamas kartais, yra atvirkščiai susijęs su apyvartumu, matuojamu dienomis, tai ankstesniojo rodiklio mažėjimas nulėmė pastarojo rodiklio augimą.

UAB SPAR Baltic ilgalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika

Rodiklis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	2003-2006 m.
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	-6,26	-2,30	-0,02	-8,58
Ilgalaikio turto apyvartumas dienomis	44,25	73,89	0,99	119,13

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Per visą nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikio turto apyvartumas padidėjo 119,13 dienomis ir pasiekė 152,4 dienų lygį. Kaip jau buvo minėta anksčiau, tokia kitimo tendencija rodo įmonės veiklos efektyvumo mažėjimą.

2.5. UAB SPAR Baltic finansinės būklės prognozavimas**2.5.1. Finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtakos finansiniam stabilumui vertinimas**

Daugelio autorių tyrimai parodė, kad bankrotui prognozuoti efektyvu naudoti finansinių ataskaitų duomenis, juos lyginti, interpretuoti it t. t. Dideli svarbiausių finansinių straipsnių pokyčiai turi esminę įtaką įmonės finansiniam stabilumui. Atliksime finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įtaką įmonės finansiniam stabilumui.

Ilgalaikis materialus turtas per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 405,59 procentais, t. y. jo apimtis išaugo 5 kartus. Toks augimas nebuvo susijęs su didesniais pardavimais, todėl šio reiškinio negalima paaiškinti didėjančiu jo poreikiu. Tai gali kelti pavojų įmonės finansiniam stabilumui, nes ilgalaikis turtas yra nelikvidus turtas.

Atsargų straipsnis per nagrinėjamą 2003-2006 metų laikotarpį padidėjo nežymiai 399,85 procentais. Šis pokytis taip pat rodo grėsmę įmonės finansiniam stabilumui, nes atsargų apimties augimas (su sąlyga, kad pardavimai smarkiai nedidėja) rodo lėšų išaldymą į nelikvidų turtą.

Per vienerius metus gautinų sumų straipsnis per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo 15,28 procentais, tai rodo, kad vartotojai greičiau atsiskaito su įmone. Dviem iš trijų nagrinėjamo laikotarpio metais šio straipsnio apimtis mažėjo, tik 2005 metais užfiksuotas gautinų sumų padidėjimas 6,18 procentais, tačiau toks nežymus padidėjimas nerodo, kad su įmone klientai delsė atsikaityti ir dėl to įmonė galėjo susidurti su mokumo problemomis.

Pinigai ir jų ekvivalentai per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 69,21 proc. nuo 120741 litų iki 204306 litų. Kadangi buvo nustatyta, kad mažėjo debitorinių įsiskolinimų apimtis, pinigų kiekio padidėjimas iš dalies gali būti nulemtas šio reiškinio. Tačiau per vienerius metus gautinos sumos sumažėjo tik 37671 litais, o pinigai - 83565 litais. Todėl pinigų ir jų ekvivalentų apimties augimą

nulėmė ir kitos priežastys. Per analizuojamą laikotarpį gana smarkiai išaugo rezervai ir nepaskirstytas pelnas. Vadinasi, įmonės uždirbti pinigai reinvestuojami į įmonę, tačiau panaudojami nepakankamai efektyviai.

Trumpalaikiai įsipareigojimai nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo nesmarkiai - pokytis sudarė 26,48 procentus nuo 237881 iki 300872 litų, tai nerodo rimtų finansinių problemų ar bankroto grėsmės.

Nuosavas kapitalas per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 158,99 procentais (447959 litais). Kadangi kreditoriniai įsiskolinimai augo lėčiau, galima teigti, kad įmonės finansinis stabilumas didėja, nes didesnė turto dalis yra finansuojama iš nuosavų, o ne skolintų lėšų. Be to, reikia pažymėti, kad šio straipsnio apimtis didėjo visais ataskaitiniais laikotarpiais.

Nepaskirstytas pelnas per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 184327 litais. Procentinio pokyčio apskaičiuoti neįmanoma, nes baziniais 2003 metais šio straipsnio apimtis buvo lygi nuliui. Nepaskirstyto pelno augimas rodo, kad įmonėje vykdomos reinvesticijos. Tai didina įmonės finansinį stabilumą, nes didėja nuosavo kapitalo apimtis, įmonė plėtrą vykdo savo, o ne skolintomis lėšomis.

Pelno (nuostolių) ataskaitos pardavimų straipsnis per nagrinėjamą laikotarpį padidėjo 11,11 procentų arba 104028 litais, tai rodo didėjančią įmonės parduodamų prekių paklausą. Pardavimų didėjimas teigiamai veikia įmonės veiklą, didina finansinį stabilumą. Vis dėlto reikia pastebėti, kad ne visais ataskaitiniais laikotarpiais šio straipsnio apimtis didėjo. Pavyzdžiui, 2004 metais įmonės pardavimų pajamos sumažėjo 8,57 procentais arba 80245 litais. Didžiausias jų augimas buvo 2005 metais, kuomet jis sudarė 17,87 arba 153020 litais.

Parduotų prekių ir paslaugų savikainos straipsnis per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo 7.58. Tai teigiamai veikia įmonės finansinį stabilumą, nes, tuo pačiu didėjant pardavimams, įmonė gali uždirbti didesnę pelną. Tačiau per visą laikotarpį 64,13 procentų išaugo veiklos sąnaudos, nors paskutiniaisiais 2006 metais jos sumažėjo net trečdaliu, jeigu palyginti su 2005 metais. Didelės veiklos sąnaudos gali turėti neigiamos įtakos įmonės finansiniam stabilumui

Atlikus UAB SPAR Baltic finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įmonės finansiniam stabilumui vertinimą, galima teigti, kad įmonei grėsmę kelia ilgalaikio materialaus turto ir atsargų straipsnių apimties didėjimas. Tačiau kitų straipsnių pokyčiai rodo finansinio stabilumo augimą. Pagal atliktos analizės rezultatus galime daryti išvadą, kad UAB SPAR Baltic bankroto grėsmė yra nedidelė. Norėdami sužinoti tikslesnę bankroto tikimybę, atliksime bankroto prognozavimą pagal santykinų rodiklių sistemas.

2.5.2. Bankroto tikimybės įvertinimas, naudojant santykinų rodiklių sistemas

Įmonių bankroto diagnostikai naudosime įvairias santykinų rodiklių sistemas. Iš įvairių autorių rekomenduojamų rodiklių sistemų pasirinktas tiek populiarus Altmano modelis, tiek ir keli mažiau žinomi modeliai. Juos pritaikius analizuojamai UAB SPAR Baltic bus atliktas įvairių santykinų rodiklių sistemų palyginamoji analizė.

Įmonių bankroto diagnostikai plačiai taikomas Altman Z modelis, jo populiarumą lemia modelio privalumų akcentavimas daugelio autorių mokslinėje literatūroje. Atsižvelgiant į šiuos veiksnius, atlikta bendrovės UAB SPAR Baltic bankroto diagnostika pagal Altman penkių rodiklių modelį. Skaičiavimų rezultatai parodyti 36 lentelėje.

Altmano modelį apibūdina tokia formulė:

$$Z = 3,3K_1 + 1,0K_2 + 0,6K_3 + 1,4K_4 + 1,2K_5.$$

Jei $Z < 1,8$, vadinasi, bankroto tikimybė labai didelė. Jei $1,8 < Z < 2,7$, bankroto tikimybė didelė. Jei $2,71 < Z < 2,99$, bankroto tikimybė galima. Jei $Z > 3$, tai bankroto tikimybė maža.

36 lentelė

UAB SPAR Baltic kreditingumo indekso, apskaičiuoto pagal Altman modelį, dinamika 2003-2006 metais

	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
K ₁	Veiklos pelnas prieš apmokestinimą/ visas aktyvas	0,3	0,15	0,05	0,12
K ₂	Pardavimai/ visas aktyvas	1,55	0,89	0,73	0,69
K ₃	Nuosavas kapitalas / skolintas kapitalas	0,87	0,71	0,49	0,93
K ₄	Nepaskirstytas pelnas / visas aktyvas	0,00	0,00	0,04	0,12
K ₅	Nuosavas apyvartinis kapitalas / visas aktyvas	0,41	0,21	0,31	0,51
	Z ₅	3,56	2,08	1,60	2,44
	Bankroto tikimybė	Maža	Didelė	Labai didelė	Didelė

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Tik vienais iš analizuojamų metų - 2003 metais - bankroto tikimybė, apskaičiuota pagal Altmano modelį, buvo maža. Visais likusiais metais Z indeksas buvo mažesnis už 2,7, o 2005 metais jis netgi nukrito žemiau nei 1,8. Vadinasi, 2005 metais, kurie, kaip nustatyta ankstesniuose skyriuose, buvo prasčiausi pagal daugelį rodiklių, įmonei grėsė bankrotas.

Siekiant atlikti detalesnę bankroto diagnostiką, bus taikomi ir kiti modeliai. Vienas iš jų - Blanco modelis.

Blancas pasiūlė bankroto diagnostikai taikyti tokias nelygybes:

Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos < nuosavas kapitalas, tai bankroto tikimybė labai maža. Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos > nuosavas kapitalas + trumpalaikiai įsipareigojimai, tai bankroto tikimybė maža. Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos > nuosavas kapitalas + ilgalaikiai įsipareigojimai, tai bankroto tikimybė galima. Jei nelikvidūs aktyvai + atsargos > nuosavas kapitalas + trumpalaikiai įsipareigojimai + ilgalaikiai įsipareigojimai, tai bankroto tikimybė labai didelė. UAB SPAR Baltic bankroto diagnozavimui naudoti rodikliai parodyti 37 lentelėje.

37 lentelė

UAB SPAR Baltic bankroto diagnozavimas pagal Blanco modelį 2003-2006 metais

Rodiklis	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Atsargos	121417	328074	632912	606906
Nelikvidžių aktyvų ir atsargų suma	237523	630163	1058523	1042587
Nuosavas kapitalas	281753	401395	456011	729712
Nuosavo kapitalo ir trumpalaikių įsipareigojimų suma	519634	917198	1000394	1030584
Nuosavo kapitalo ir ilgalaikių įsipareigojimų suma	281753	401395	842240	1212888
Nuosavo kapitalo, trumpalaikių ir ilgalaikių įsipareigojimų suma	519634	917198	1386623	1513760
BANKROTO TIKIMYBĖ	L. maža	Maža	Galima	Maža

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Reikėtų paminėti, kad Altmano ir Blanco modeliai įvertina visai kitus įmonės rezultatų aspektus. Altmano modelyje įvertinamas veiklos rezultatyvumas, o Blanco modelyje - įmonės turto panaudojimo efektyvumas.

Kadangi įmonės nelikvidžių aktyvų ir atsargų suma tik pirmais analizuojamais metais yra mažesnė už nuosavą kapitalą, galima teigti, kad tik tais metais įmonės bankroto tikimybė buvo labai maža. 2004 metais bankroto tikimybė buvo maža, nes atsargų ir kitų nelikvidžių aktyvų suma buvo didesnė už nuosavą kapitalą, tačiau mažesnė už nuosavo kapitalo ir trumpalaikių įsipareigojimų sumą. Tuo tarpu 2005 metais bankrotas jau galimas. Taigi ir pagal Blanco modelį nustatyta, kad 2005 metais įmonei grėsė bankrotas. 2006 metais ši grėsmė vėl tapo maža.

Įmonės bankroto tikimybei apskaičiuoti pritaikysime ir kitus mažiau populiarius modelius. Atliksime UAB SPAR Baltic bankroto diagnostiką, taikant R.Taffler ir H.Tisshaw, Springate ir R.Lis modelius.

Bankroto diagnozavimui pagal R.Taffler ir H.Tisshaw modelį naudoti rodikliai parodyti 38 lentelėje. Iš 38 lentelės matyti, kad visu 2003-2006 metų laikotarpiu įmonė dirbo pelningai, bankroto tikimybė buvo nedidelė. 2005 metais bankroto tikimybės rodiklis pasiekė 0,39 ir tai buvo mažiausia reikšmė, tačiau ji nenukrito žemiau 0,25 ribos, kuri rodo didelę bankroto tikimybę. 2006

metų pagal R.Taffler ir H.Tisshaw modelį apskaičiuotas Z koeficientas yra didesnis už 2004 ir 2005 metų, tačiau nėra toks didelis, kaip 2003 metų. Apibendrinant galima pasakyti, kad pagal šį modelį nei vienais metais nenustatyta bankroto grėsmė.

38 lentelė

UAB SPAR Baltic Z koeficiento apskaičiavimas pagal R.Taffler ir H.Tisshaw modelį

	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
X ₁	Pelnas prieš apmokestinimą/ trumpalaikiai įsipareigojimai	0,77	0,29	0,12	0,61
X ₂	Trumpalaikis turtas/ visi įsipareigojimai	2,05	1,40	1,04	1,38
X ₃	Trumpalaikiai įsipareigojimai/ visas aktyvas	0,39	0,53	0,39	0,20
X ₄	Pajamos / turtas	1,55	0,89	0,73	0,69
Z	$0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4$	0,99	0,57	0,39	0,65
	Bankroto tikimybė	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Bankroto tikimybei nustatyti panaudosime ir 4 koeficientų Springate modelį. Jo patikimumas siekia 83,3 proc. analizuojamos įmonės kreditingumo koeficientų apskaičiavimas pateiktas 39 lentelėje. Iš lentelės duomenų matyti, kad ir pagal šį modelį didžiausia Z reikšmė buvo 2003 metais, nors ir likusiais metais bankroto tikimybė buvo maža. 2005 metais, kaip ir ankstesniais atvejais, rodiklis buvo prasčiausias, tačiau vis tiek dar rodė stabilią įmonės finansinę būklę. Taip yra todėl, kad šis modelis didžiausią dėmesį skiria įmonės pelningumui, pardavimų dydžiui ir apyvartiniam kapitalui. O kadangi didžiausio įmonės problemos susijusios su kitomis sritimis, tai šis modelis jų nedidina.

39 lentelė

UAB SPAR Baltic Z koeficiento pagal Springate modelį apskaičiavimas

	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
A	Apyvartinis kapitalas/ visas aktyvas	0,41	0,21	0,31	0,51
B	Pelnas prieš apmokestinimą/ visas aktyvas	0,30	0,15	0,05	0,12
C	Pelnas prieš apmokestinimą/ trumpalaikiai įsipareigojimai	0,77	0,29	0,12	0,61
D	Pardavimai / turtas	1,55	0,89	0,73	0,69
Z	$1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$	2,48	1,24	0,83	1,58
	Bankroto tikimybė	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Atliksime dar vieną UAB SPAR Baltic bankroto diagnozavimą remiantis R.Lis modeliu (40 lentelė). Jo kreditingumo indeksas apskaičiuojamas panaudojant keturis rodiklius. R.Lis bankroto diagnozavimo Z indekso reikšmės ribinė riba yra 0,037.

Iš lentelės duomenų matyti, kad apskaičiuoti rodikliai nei vienais metais nerodė bankroto tikimybės. Mažiausia reikšmė buvo 2005 metais, tačiau ji ir tuomet nebuvo nukritusi žemiau kritinės 0,037 ribos. Kaip ir naudojant ankstesnius modelius, nustatyta, kad geriausia įmonė būklė

buvo 2003 metais, nuo 2004 metų ji ėmė blogėti, 2005 metais pasiekė žemiausią ribą, o nuo 2006 metais vėl ėmė gerėti.

40 lentelė

UAB SPAR Baltic Z koeficientas pagal R.Lis modelį 2003-2006m.

	Skaičiavimo metodika	2003	2004	2005	2006
K ₁	Apyvartinis kapitalas/ visas aktyvas	0,41	0,21	0,31	0,51
K ₂	Pelnas iš pardavimų/ visas aktyvas	0,55	0,37	0,33	0,32
K ₃	Nepaskirstytas pelnas / turtas	0,25	0,13	0,04	0,12
K ₄	Nuosavas kapitalas / skolintas kapitalas	0,87	0,71	0,49	0,93
Z	$0,063K_1 + 0,092K_2 + 0,057K_3 + 0,001K_4$	0,092	0,055	0,052	0,070
	Bankroto tikimybė	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Taigi UAB SPAR Baltic bankroto tikimybė apskaičiuota taikant penkias metodikas: Altman penkių koeficientų modelį Blanc, R.Taffler ir H.Tisshaw, Springate, ir R.Lis modelius. Visų naudotų modelių rezultatai apibendrintai parodyti 41 lentelėje.

41 lentelė

UAB SPAR Baltic bankroto grėsmės pagal įvairius modelius suvestinė

Nr.	Modelis	Metai			
		2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
1.	Altman	Maža	Didelė	Labai didelė	Didelė
2.	Blanc	Labai maža	Maža	Galima	Maža
3.	R.Taffler ir H.Tisshaw	Maža	Maža	Maža	Maža
4.	Springate	Maža	Maža	Maža	Maža
5.	R.Lis	Maža	Maža	Maža	Maža

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Didžiausia bankroto tikimybė nustatyta remiantis Altman modelio koeficiento duomenimis. Remiantis jais, įmonei 2005 metais buvo labai didelė bankroto grėsmė. 2004 ir 2006 metais tokia grėsmė buvo didelė. Ir tik 2003 metų duomenys nerodė bankroto grėsmės. Analizuojant pagal Blanc metodiką gautus duomenis, galima teigti, kad 2003-2004 ir 2006 metais įmonei bankrotas negrėsė. Tuo tarpu 2005 metais atsirado bankroto grėsmė. Pagal R.Taffler ir H. Tisshaw modelį apskaičiuoti kreditingumo indeksai nei vienais metais nerodė bankroto grėsmės. Tokie pat rezultatai gauti ir naudojant Springate bei R.Lis modelius. Derėtų pažymėti, kad naudojant skirtingas metodikas galima gauti skirtingus rezultatus, nes jie rodo skirtingus įmonės veiklos aspektus.

Bankroto prognozavimui galima naudoti ir dar vieną metodiką, kuomet įmonė yra vertinama pagal mokumą bei pelningumą. Įmonės mokumas pagal Wilson R. Ir McHung rodo jos finansinę

būklę ir skiriasi nuo pelningumo, kuris apibūdina įmonės veiklos efektyvumą ir ši priklausomybė yra įvertinama 42 lentelėje.

42 lentelė

Įmonės vertinimas pagal pelningumo ir mokumo rodiklius

	<i>Moki</i>	<i>Nemoki</i>
<i>Pelninga</i>	1	2
<i>Nepelninga</i>	3	4

Pagal paveikslą matyti, kad į pirmą langelį patenka mokios ir pelningos įmonės, o ketvirtas langelis rodo priešingą situaciją, kai įmonė yra ir nemoki, ir nepelninga. Suprantama, kad nepelninga, ir nemoki įmonė negali tęsti veiklos, jai gresia bankrotas. Antras langelis rodo, kad įmonė yra pelninga, tačiau nemoki, o trečias - kad įmonė yra moki, bet nepelninga.

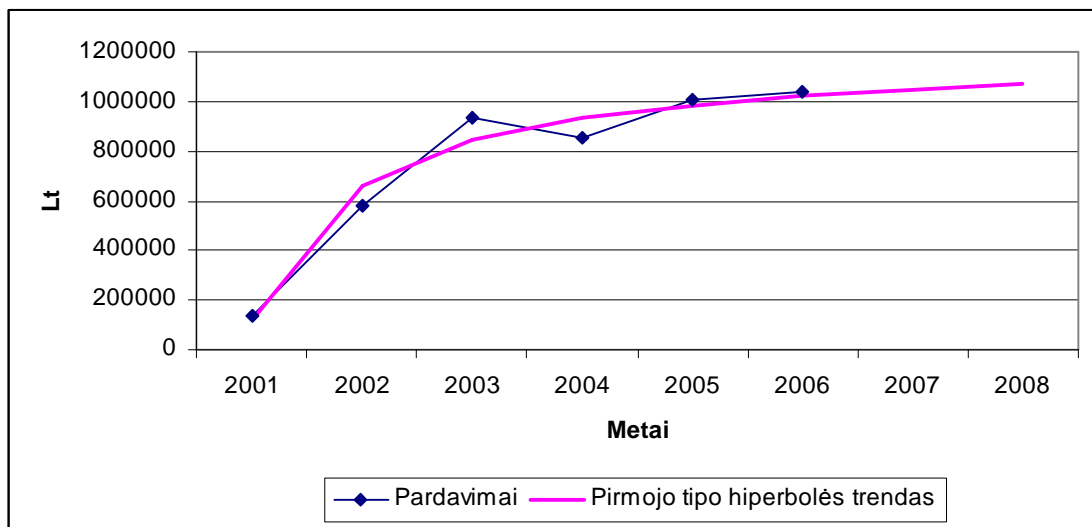
UAB SPAR Baltic pagal visų analizuojamo laikotarpio metų mokumo ir pelningumo rodiklius galima priskirti pirmam langeliui. Visais metais įmonė uždirbo pelną, pelningumo rodikliai yra geri. Mokumo rodikliai taip pat nerodo didesnių problemų. Keli ilgalaikio mokumo rodikliai atskirais metais rodė šiek tiek tokias problemas, tačiau trumpalaikio mokumo rodikliai rodė, kad įmonės neatsiskaitymo rizika yra maža. Taigi galima sakyti, kad UAB SPAR Baltic visu laikotarpiu buvo ir pelninga ir moki įmonė, todėl jai neturėtų iškilti bankroto grėsmė.

Atlikta UAB SPAR Baltic bankroto nustatymo ir prognozavimo analizė pagal tris metodikas: finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įmonės finansiniam stabilumui vertinimo, naudojant santykinių rodiklių sistemas ir mokumo bei pelningumo ryšio tyrimą, buvo galima įsitikinti, kad UAB SPAR Baltic bankroto grėsmės nėra.

3. UAB SPAR BALTIC PERSPEKTYVŲ VERTINIMAS

Ankstesniame skyriuje buvo atlikta išsami UAB SPAR Baltic finansinės būklės analizė ir įvertinta bankroto galimybė. Šis skyrius skirtas įmonės perspektyvų numatymui. Šiam tikslui bus atliekamas prognozavimas. Jis apims du etapus. Visų pirma bus nustatoma pardavimų apimtys kitimo tendencija, kuria remiantis bus apskaičiuojamos prognozuojamos 2007 ir 2008 metų reikšmės. Tada bus įvertinama pardavimų apimtys priklausomybė nuo potencialių klientų skaičiaus rinkoje, naudojant koreliacinę ir regresinę analizę. Remiantis nustatyta priklausomybe ir prognozuojamu potencialių klientų skaičiumi rinkoje, bus numatomi įmonės pardavimai.

Visų pirma reikia įvertinti pardavimų kitimo tendenciją. Kaip matome, 2001-2003 metų laikotarpiu pardavimai augo labai greitai. 2004 metais jų apimtys netgi šiek tiek sumažėjo, o 2005 ir 2006 metais pardavimai augo, bet labai lėtai. Vadinas, galima spėti, kad geriausiai pagrindinę tendenciją galėtų atspindėti pirmojo tipo hiperbolės ar logaritminė funkcija.

7 pav. Pardavimų pirmojo tipo hiperbolės trendas

Šaltinis: sudaryta autoriaus

7 paveiksle parodyta pirmojo tipo hiperbolės kreivė, kuri, kaip matome, gana gerai atitinka faktinių reikšmių kitimą. Norint įvertinti šios trendo funkcijos patikimumą, reikia apskaičiuoti MAPE ir MPE rodiklius. MAPE rodiklis šiuo atveju lygus 8,35 procentams, kas rodo didelį trendo funkcijos tikslumą. Apskaičiuotas MPE rodiklis lygus 1,09 procentams. Kadangi jis mažesnis už 5 procentus, galima teigti, kad trendo funkcija tinkama prognozavimui.

43 lentelėje parodytos faktinės pardavimų apimtys 2001-2006 metais ir jų reikšmės pagal nustatytą pirmojo tipo hiperbolės funkciją. Kaip matome, 2007 metų prognozuojamas pardavimų

dydis yra lygus 1048039 litams, o 2008 metų - 1067349 litams. Šios reikšmės rodo, kad numatomas lėtas pardavimų augimas.

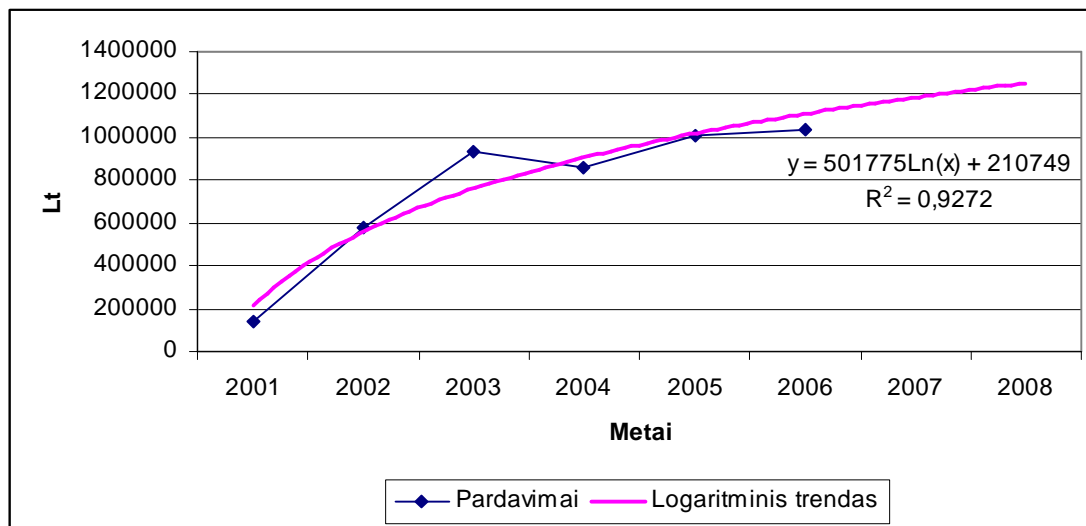
43 lentelė

UAB SPAR Baltic pardavimai 2001-2006 metais ir pagal pirmojo tipo hiperbolės trendo funkciją apskaičiuotos reikšmės

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Pardavimai	140406	583318	936380	856135	1009155	1040408		
Trendo reikšmės	121170	661844	842068	932180	986248	1022293	1048039	1067349

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Kita apskaičiuota trendo funkcija - logaritminė funkcija (8 pav.). Ji taip pat numato lėtėjantį nagrinėjamo rodiklio augimą. Kaip ir ankstesniu atveju, būtina įvertinti šios trendo funkcijos patikimumą. Apskaičiuotas MAPE rodiklis lygus 14,40 procentų, o tai rodo gerą trendo funkcijos tikslumą. Tuo tarpu MPE rodiklis lygus -8,41. Kadangi šis rodiklis turi būti ne didesnis (absoliučiu dydžiu) nei 5 procentai, tai rodo, kad šiuo nagrinėjamu atveju nustatytos logaritminės trendo funkcijos negalima laikyti patikima ir tinkama prognozuoti.

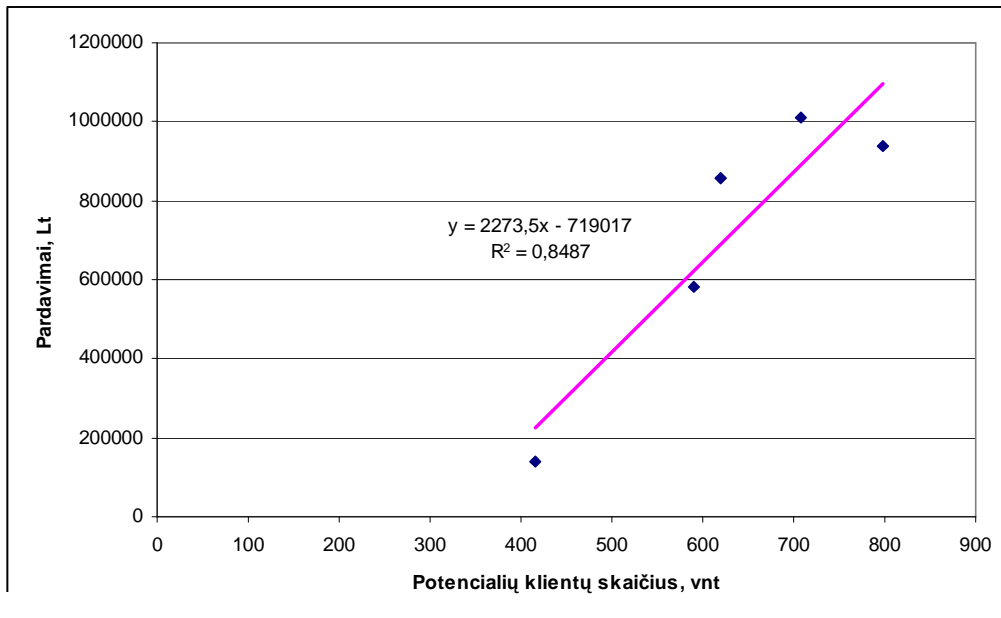
8 pav. Pardavimų logaritminis trendas

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Taigi nustačius, kad naudojant logaritminę funkciją patikimos prognozės gauti negalima, bus remiamasi pagal pirmojo tipo hiperbolės funkciją apskaičiuotomis prognozinėmis reikšmėmis.

Kitas analizės etapas - priklausomybės tarp įmonės pardavimų ir potencialių klientų, kurie galėtų pirkti prekių priežiūros paslaugą, skaičiaus analizė. Kadangi UAB SPAR Baltic teikia prekių priežiūros paslaugą, jos pardavimai turėtų priklausyti nuo potencialių klientų, kurie galėtų pirkti prekių priežiūros paslaugą, skaičiaus. Tam, kad būtų galima įvertinti priklausomybę tarp šių dviejų

rodiklių, bus naudojama koreliacinė ir regresinė analizė. Poriniais stebėjimais laikomi penkerių metų (2002-2006 metų) duomenys. Grafinis porinių stebėjimų pasiskirstymas parodytas 9 paveiksle.

9 pav. UAB SPAR Baltic potencialių klientų skaičiaus ir pardavimų priklausomybė

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Visų pirma apskaičiuosime įmonės pardavimų ir potencialių klientų skaičiaus tiesinės koreliacijos koeficientą. Tiesinės koreliacijos koeficientas r yra vienas populiariausių ryšio glaudumą apibūdinančių rodiklių. Jis skaičiuojamas taip (Kunigėlytė, Laškovas, Markelevičius, 1986):

$$r_{XY} = \frac{\sum_{i=1}^m (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^m (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^m (y_i - \bar{y})^2}}$$

Koreliacijos koeficientas gali svyruoti $-1 \leq r \leq 1$ intervalo ribose. Kuo $|r| \rightarrow 1$, tuo ryšys yra stipresnis. Koreliacijos koeficientas, apibūdinantis ryšį tarp UAB SPAR Baltic pardavimų ir potencialių klientų skaičiaus yra lygus 0,9212. Tai rodo, kad tarp rodiklių yra tiesioginis ryšys. Nustačius koreliacijos koeficiento taškinį įvertį, būtina įvertinti jo reikšmingumą. Koeficientas laikomas reikšmingu, jei jis nelygus nuliui. Tegul reikšmingumo lygmuo būna lygus 0,1. Skaičiuojame statistiką T :

$$T = 0,9212 \sqrt{\frac{5-2}{1-0,9212^2}} = 4,1008$$

Kadangi Stjudento skirstinio su $(n-2)$ laisvės laipsnių $\alpha/2$ lygmens kritinė reikšmė yra 2,353 ir ji mažesnė už T, tai koreliacijos koeficientą galima laikyti reikšmingu.

Kadangi buvo nustatyta, kad priklausomybė tarp potencialių klientų skaičiaus ir UAB SPAR Baltic pardavimų yra statistiškai reikšmingas, galima pereiti prie kito etapo - regresinės analizės. Nustatyta, kad minėtą priklausomybę galima apibūdinti tokia regresijos lygtimi: $y = -719017,8 - 2273,6x$, kur y yra pardavimai, o x – potencialių klientų skaičius. Ji rodo, kad, pavyzdžiui, potencialių klientų skaičiui išaugus 10, UAB SPAR Baltic pardavimai išauga 22735 litais. Norint gauti patikimesnes išvadas, būtina apskaičiuoti regresijos koeficiento pasikliautinumo intervalą.

Apskaičiuota regresijos koeficiento paklaida, reikšmingumo lygmeniu pasirinkus 0,1, lygi 1304,05, o tai reiškia, kad potencialių klientų skaičiui išaugus dešimčia, įmonės pardavimų apimtis padidės 9694-35775 litais. Reikia pastebėti, kad pasikliautinumo intervalas yra gana didelis, todėl tiksliau įvertinti UAB SPAR Baltic pardavimų kitimą, keičiantis potencialių klientų skaičiui, yra sudėtinga. Vis dėlto įvertinsime potencialių klientų skaičiaus kitimo tendenciją naudodami skirtingas funkcijas ir nustatysime, kuri iš jų yra tinkamiausia šiam reiškiniui apibūdinti. Ši analizė reikalinga tam, kad būtų galima bent apytiksliai įvertinti būsimų laikotarpių potencialių klientų apimtis ir nustatyti, ar jos turės teigiamą ar neigiamą įtaką UAB SPAR Baltic veiklai. 44 lentelėje pateikti faktiniai 2002-2006 metų duomenys apie UAB SPAR Baltic potencialių klientų skaičių ir apskaičiuotos kiekvienų metų reikšmės, naudojant keturias skirtingas trendo funkcijas. Buvo pasirinktos keturios trendo funkcijos, kurių skaičiavimui naudojamas mažiausių kvadratų metodas - tiesinis trendas, pirmojo tipo hiperbolės trendas, logaritminis trendas ir S pavidalo kreivės trendas.

44 lentelė.

UAB SPAR Baltic potencialių klientų 2002-2006 metais skaičius bei jų aproksimuotos reikšmės, naudojant skirtingas trendo funkcijas

	2002	2003	2004	2005	2006
Potencialių klientų skaičius	415	590	799	620	708
Tiesinio trendo reikšmės	503,20	564,80	626,40	688,00	749,60
Pirmojo tipo hiperbolės reikšmės	423,28	610,20	672,51	703,66	722,35
Logaritminio trendo reikšmės	456,39	579,47	651,46	702,54	742,16
S pavidalo kreivės trendo reikšmės	423,30	594,30	665,46	704,18	728,48

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Tam, kad būtų galima įvertinti, kuri iš šių funkcijų labiausiai tinkama potencialių klientų skaičiaus prognozavimui, reikia apskaičiuoti rodiklius, padėsiančius įvertinti, kuri iš pasirinktų

funkcijų išsamiausiai rodo nagrinėjamo proceso kitimo tendenciją. Šie rodikliai yra (45 lentelė): MAPE (vidutinė absoliutinė paklaida), MPE (vidutinės procentinė paklaida), MSE (vidutinis kvadratinis nuokrypis) ir SSE (kvadratų suma).

45 lentelė

UAB SPAR Baltic potencialių klientų skaičiaus kitimo trendo funkcijų patikimumo vertinimas

	MAPE	MPE	MSE	SSE
Tiesinio trendo reikšmės	12,79	-2,44	94,40	44559,60
Pirmojo tipo hiperbolės reikšmės	7,35	-1,02	68,82	23682,14
Logaritminio trendo reikšmės	9,67	-1,57	79,46	31572,23
S pavidalo kreivės trendo reikšmės	7,18	-0,50	71,31	25425,13

Šaltinis: sudaryta autoriaus

Sprendžiant pagal MAPE rodiklį, net trys iš keturių funkcijų - pirmojo tipo hiperbolės, logaritminė ir S pavidalo kreivės - yra didelio tikslumo, nes jų rodikliai nesiekia 10 procentų. Tik tiesinio trendo funkcijos yra gero tikslumo, nes patenka į 10-20 procentų intervalą. Mažiausias MAPE rodiklis apskaičiuotas S pavidalo kreivės funkcijai, jis lygus 7,18 procentų. MPE rodiklis nei vienu atveju neviršija 5 procentų, tačiau mažiausia reikšmė vėl nustatyta S pavidalo kreivės funkcijos atveju.

MSE ir SSE rodikliams maksimali riba nėra nustatoma, nes čia vertinami absoliutūs kvadratiniai nuokrypiai. Tačiau ir čia mažiausia iš reikšmių rodo geriausią trendo funkcijos tinkamumą. MSE ir SSE reikšmės mažiausios yra pirmojo tipo hiperbolės funkcijai, o jai artimiausia yra S pavidalo kreivės funkcija. Kadangi procentiniai rodikliai tiksliau atspindi trendo funkcijos atitikimą nagrinėjamo rodiklio kitimui, patikimiausia funkcija laikysime S pavidalo kreivės funkciją.

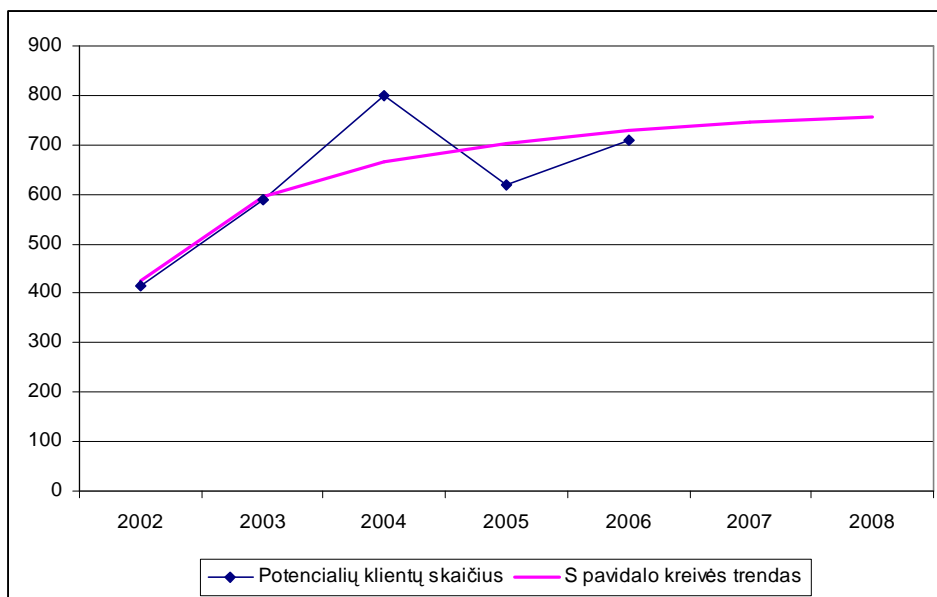
10 paveiksle grafiškai parodytas faktinių duomenų (potencialių klientų skaičiaus) kitimas ir juos apibūdinanti S pavidalo trendo kreivė. Jos matematinė išraiška yra:

$$\tilde{y}_t = e^{6,7267 - \frac{0,6786}{t}}.$$

Kadangi absoliutinė b reikšmė yra mažesnė už a, tai kreivė neturi S pavidalo.

Pagal S pavidalo kreivę prognozuojama 2007 metų reikšmė yra 745, o 2008 metų - 757. Taigi numatomas lėtas potencialių klientų skaičiaus augimas. Tačiau, kaip matome iš paveikslo, trendo kreivė faktinius duomenis atitinka nelabai gerai, todėl atlikti UAB SPAR Baltic pardavimų prognozavimą remiantis nustatytais potencialių klientų skaičiaus reikšmėmis nėra prasminga.

Tiesiog galima konstatuoti, kad potencialių klientų, kurie galėtų pirkti prekių priežiūros paslauga, skaičius turi tendenciją didėti ir tai teigiamai veiks būsimų laikotarpių pardavimus.

10 pav. **Potencialių klientų skaičiaus prognozavimas naudojant S pavidalo kreivės funkciją**

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Taigi buvo atliktas UAB SPAR Baltic pardavimų prognozavimas, taip pat buvo įvertintas potencialių klientų skaičiaus poveikis pardavimams bei numatytos jų kitimo perspektyvos ateinančiais laikotarpiais. Prognozuojant pardavimus, buvo naudotasi pirmojo tipo hiperbolės funkcija ir nustatyta, kad 2007 ir 2008 metais tikėtinas pardavimų didėjimas. Atlikus koreliacinę analizę nustatyta, kad tarp UAB SPAR Baltic potencialių klientų skaičiaus ir įmonės pardavimų egzistuoja statistiškai reikšmingas tiesioginis ryšys. Todėl potencialių klientų skaičiaus prognozavimą ir numačius jų skaičiaus augimą ateinančiais laikotarpiais, galima teigti, kad UAB SPAR Baltic pardavimai turėtų ir toliau augti.

IŠVADOS

Apibendrinant darbe nagrinėtus teorinius įmonės finansų analizės aspektus, galima išskirti tokias išvadas:

Įmonės finansinės būklės įvertinimas, atliekamas remiantis apskaitos duomenimis, leidžia geriau suvokti įmonėje vykstančius reiškinius ir procesus, įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus, laiku atskleisti įvairių veiklos sričių trūkumus, numatyti jų šalinimo ir veiklos efektyvumo didinimo priemones. Finansinės būklės analizei dažniausiai naudojamos 3 pagrindinės rūšys – horizontalioji (rodiklių dinamikos), vertikalioji (rodiklių struktūros) ir santykinė (koeficientų skaičiavimo) analizė. Įmonių veiklos rizikų įvertinimui ir bankroto diagnozavimui dažniausiai taikomos šios metodikos: finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių poveikio įmonės finansiniam stabilumui vertinimas ir finansinių santykinų rodiklių modelių taikymas.

Atlikus UAB SPAR Baltic finansinių ataskaitų straipsnių dinamikos ir struktūros analizę galima daryti tokias išvadas:

Įmonės turto pokyčiai 2003-2006 metų laikotarpiu buvo gana žymūs – jis padidėjo 908,94 tūkstančiais litų arba 150,28 procentų, t. y. išaugo 2,5 karto. Ilgalaikis turtas augo daug sparčiau nei trumpalaikis. Ilgalaikis turtas išaugo beveik 5 kartus, kai tuo tarpu trumpalaikis – tik šiek tiek daugiau nei dvigubai. Kadangi beveik visą ilgalaikį turtą sudarė materialusis turtas, tai būtent šio turto augimas ir lėmė viso ilgalaikio turto padidėjimą tokiu mastu. Labiausiai išaugo šios materialiojo turto rūšys: pastatai ir transporto priemonės. Kapitalo ir rezervų padidėjimą nuo 2003 iki 2006 metų daugiau nei 2,5 karto labiausiai įtakėjo rezervų padidėjimas 2,3 karto ir spartus nepaskirstyto pelno apimties augimas. Trumpalaikių įsipareigojimų apimtį labiausiai veikia prekybos skolų dydis, nes tai pats didžiausias pagal dydį jų straipsnis. Tuo tarpu kitos trumpalaikių įsipareigojimų dalys nepasižymėjo vienoda kitimo tendencija ir įvertinti kiekvienos iš jų įtaką trumpalaikių įsipareigojimų dydžiui sudėtinga. Įmonės pardavimai nuo 2003 iki 2006 metų pasikeitė nežymiai – padidėjo 11 procentų. Be to, jų dinamika nepasižymėjo nuolatinio didėjimo tendencija, nes, pavyzdžiui, 2004 metais pardavimai netgi sumažėjo beveik 9 procentais. Tokį lėtą pardavimų augimą reikėtų vertinti kaip nepalankų, nes jis rodo prastą naujų klientų paiešką ar marketingo strategiją. Visus analizuojamus metus įmonė baigė pelningai, be to, 3 iš 4 metų pelno dydis buvo gana panašus, kas rodo stabilius verslo rezultatus. Vieninteliai metai, kuomet ataskaitinių metų pelnas prieš apmokestinimą buvo daugiau nei dvigubai mažesnis už likusių metų pelną, buvo 2005 metai. Galima pasakyti, kad galutinio rezultato – ataskaitinių metų pelno prieš apmokestinimą ar grynojo pelno – dydį labiau lemia ne pardavimų dydis,

o veiklos sąnaudos bei finansinės ir investicinės veiklos rezultatas. Pastarojo svarbą nulemia įmonės veiklos specifika.

UAB SPAR Baltic ilgalaikio ir trumpalaikio turto dalys visame turte patyrė nemažus pokyčius. Kalbant apie ilgalaikį turtą, matome, kad beveik visą jį – apie 95-100 procentų – sudaro materialus ilgalaikis turtas. Nors materialiojo turto dalis ilgalaikiame turte buvo stabili, jo paties struktūra pasižymėjo nepastovumu. Struktūros pokyčius labiausiai nulėmė nebaigtos statybos ir išankstinių apmokėjimų bei transporto priemonių straipsniai. Atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys, 2003 metais sudariusios apie 25 procentus trumpalaikio turto, 2004 metais jau sudarė 53,55 procentus, o 2005 metais pasiekė net 66,10 procentus. Tai rodo rimtas atsargų valdymo problemas įmonėje, nes išaldomos didelės pinigų sumos, taip apsunkinant įmonės atsiskaitymus, nes atsargos laikomos nelikvidžiu turtu. Per vienerius metus gautinių sumų dalis trumpalaikiame turte analizuojamu laikotarpiu kasmet vis mažėjo, todėl būtų galima teigti, kad gerėja skolininkų atsiskaitymas su įmone. Vis dėlto reikėtų pastebėti, kad absoliučiu dydžiu ši dalis trumpalaikio turto rūšis išliko praktiškai nepakitusi visu 2003-2006 metų laikotarpiu. Todėl daryti išvados apie skolininkų atsiskaitymo gerėjimą negalima. Savaimė suprantama, net ir nekintantis trumpalaikių debitorinių įsiskolinimų dydis galėtų liudyti apie gerėjantį atsiskaitymą, jeigu smarkiai išaugtų pardavimai. Tačiau įmonės pardavimai išaugo palyginti nežymiai, be to, tuo pačiu nežymiai augo ir pirkėjų įsiskolinimas. Pinigų ir pinigų ekvivalentų absoliuti apimtis 2006 metais pasiekė lygį, beveik dvigubai didesnę nei 2003 metais ir trigubai didesnę nei 2005 metais. Iš vienos pusės, įmonei nenaudinga laikyti didelių pinigų atsargų, geriau juos investuoti ir iš jų uždirbti papildomas pajamas. Tačiau, kita vertus, pernelyg sumažinti pinigų kiekį taip pat pavojinga, nes gali kilti atsiskaitymo sunkumų. Įmonė 2006 metais sugebėjo sėkmingai sumažinti trumpalaikius įsiskolinimus, kurie 2004 metais buvo išaugę iki grėsmingo lygio – net 53,4 procentų visos nuosavybės ir įsipareigojimų, t. y. viršijo net savininkų nuosavybės dalį. Tokia situacija pavojinga tuo, kad išskyla labai rimta įmonės mokumo problema. Taigi galima sakyti, kad pastaruoju metu įmonei pavyko išėiti iš šios situacijos, nes 2006 metais trumpalaikiai įsiskolinimai besudarė vos 19,88 procentus.

Įvertinus UAB SPAR Baltic finansinę būklę pagal pelningumo, likvidumo, veiklos efektyvumo dinaminius rodiklius galima daryti tokias išvadas:

Per nagrinėjamą laikotarpį bendrojo pelningumo koeficientas buvo gana aukštas ir kito pakankamai tolygiai. 2003 metais įmonė iš vieno pardavimų lito uždirbo 36 centus pelno. Vėlesniais metais šis rodiklis vis augo, kol 2006 metais ėmė siekti net 46 centus. UAB SPAR Baltic grynojo pelningumo rodiklis atskirais ataskaitiniais laikotarpiais nebuvo stabilus. Pavyzdžiui, 2005 metais šis rodiklis siekė tik 0,05, kas rodė, kad tais metais iš vieno pardavimų lito įmonė sugebėjo uždirbti tik 5 centus grynojo pelno. Tuo tarpu kitais laikotarpiais grynojo pelningumo rodiklis buvo pakankamai nemažas, jis sudarė

15-18 centų. Turto pelningumas buvo didžiausias 2003 metais, kada vienam turto litui teko 25 centai grynojo pelno. 2004 ir 2005 metais turto pelningumas mažėjo, 2005 metais jis tesiekė vos 4 centus. 2006 metais turto pelningumas vėl padidėjo, tačiau net nepasiekė 2004 metų lygio. Įvertinus dviejų veiksnių – grynojo pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo – įtaką, nustatyta, kad turto pelningumo kitimui darė grynasis pelningumas. UAB SPAR Baltic pasižymi labai aukštu akcinio kapitalo pelningumo lygiu. Tik 2005 metais šis rodiklis buvo mažesnis už 1, tuo tarpu 2003 ir 2006 metais jis netgi viršijo 2. Tai reiškia, kad tais metais kiekvienas akcininkų investuotas litas uždirbo daugiau nei 2 litus pelno. Nuosavo kapitalo pelningumo rodiklio aukščiausia reikšmė buvo 2003 metais, ji sudarė 0,54. Žemiausią lygį – 12 centų, tenkančių 1 nuosavo kapitalo litui – jis pasiekė 2005 metais, o 2006 metais jau ėmė didėti. Per visą nagrinėjamą laikotarpį jis sumažėjo 0,29. Atlikta nuosavo kapitalo pelningumo analizė, nustatant pagrindinius jį įtakojančius santykinius rodiklius, parodė, jo mažėjimą įtakojo mažėjantys grynasis pardavimo pelningumas ir turto apyvartumas.

Apibendrinant mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad trumpalaikio mokumo rodikliai ir ilgalaikio mokumo rodikliai rodo šiek tiek kitokią situaciją, nors abiem atvejais matoma, kad 2005 metais įmonei buvo patys prasčiausi mokumo prasme. Tuo tarpu 2006 metų rodikliai rodo, kad tais metais situacija ėmė gerėti. Sprendžiant pagal visus trumpalaikio mokumo rodiklius, įmonės mokumas yra užtikrintas gana gerai. Tuo tarpu ilgalaikis mokumas kelia problemų. 2004-2006 metais daugiau nei pusė įmonės turto buvo finansuojama skolintu kapitalu. Apyvartinio kapitalo apyvartumas rodo, kad 2003-2004 metais apyvartinis kapitalas darė apie 4 apyvartas per metus. Tuo tarpu 2006 metais rodiklis sumažėjo iki 1,05. Tai turėtų kelti rūpestį įmonės vadovams, nes įmonėje nepakankamai efektyviai išnaudojamas apyvartinis kapitalas. Trumpalaikio turto apyvartumas kartais aukščiausią lygį pasiekė 2003 metais, kai siekė 1,92, vėliau jis nuolat mažėjo, kol 2006 metais jis nukrito iki 0,96. Taigi galima spręsti, kad įmonėje yra pernelyg aukštas trumpalaikio turto lygis. Be to, šis rodiklis kasmet vis blogėja (per visą laikotarpį jis sumažėjo 0,96), kas liudija apie tai, kad ši problema nėra sprendžiama. Atsargų apyvartumas kartais 2005-2006 metais nesiekė net 1. Toks rodiklio dydis yra labai mažas, nes rodo pernelyg aukštą įmonės apsirūpinimą atsargomis. UAB SPAR Baltic 2004 ir 2005 metais turėjo prikaupusi tiek atsargų, kad joms realizuoti būtų užtrūkusi daugiau nei metus. UAB SPAR Baltic klientai debitorinį įsiskolinimą padengia gana lėtai. 2003 metais klientai įsiskolinimą padengdavo 3,38 karto arba kas 108,10 dienas (t. y. daugiau nei kas tris mėnesius). Ir tik 2005-2006 metais debitorinių įsiskolinimų apyvartumas pagerėjo. Tai nulėmė debitorinių įsiskolinimų sumažėjimas ir pardavimų padidėjimas. Atlikus UAB SPAR Baltic finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių įmonės finansiniam stabilumui vertinimą, galima teigti, kad įmonei grėsmę kelia ilgalaikio materialaus turto ir atsargų

straipsnių apimties didėjimas. Tačiau kitų straipsnių pokyčiai rodo finansinio stabilumo augimą. Pagal atliktos analizės rezultatus galime daryti išvadą, kad įmonei bankroto grėsmė yra nedidelė.

Apskaičiavus UAB SPAR Baltic bankroto tikimybę, taikant penkias metodikas, naudojančias santykinius rodiklius: Altman penkių koeficientų modelį, Blanc, R.Taffler ir H.Tisshaw, Springate, ir R.Lis modelius, galima daryti tokias išvadas:

Didžiausia bankroto tikimybė nustatyta remiantis Altman modelio koeficiento duomenimis. Remiantis jais, įmonei 2005 metais buvo labai didelė bankroto grėsmė. 2004 ir 2006 metais tokia grėsmė buvo didelė. Ir tik 2003 metų duomenys nerodė bankroto grėsmės. Analizuojant pagal Blanc metodiką gautus duomenis, galima teigti, kad 2003-2004 ir 2006 metais įmonei bankrotas negrėsė. Tuo tarpu 2005 metais atsirado bankroto grėsmė. Pagal R.Taffler ir H. Tisshaw modelį apskaičiuoti kreditingumo indeksai nei vienais metais nerodė bankroto grėsmės. Tokie pat rezultatai gauti ir naudojant Springate bei R.Lis modelius. Derėtų pažymėti, skirtingos metodikos analizuoja skirtingus įmonės veiklos aspektus.

Atlikus UAB SPAR Baltic pardavimų prognozavimą, naudojant pagrindinės tendencijos nustatymo metodą, galima daryti tokias išvadas:

Nustatyta, kad geriausiai pardavimų kitimo tendenciją atspindi antrojo tipo hiperbolės funkcija. Apskaičiavus MAPE ir MPE rodiklius, nustatyta, kad trendo funkcija tinkama prognozavimui. Remiantis šia trendo funkcija, 2007 metų prognozuojamas įmonės pardavimų dydis yra lygus 1048039 litams, o 2008 metų – 1067349 litams. Šios reikšmės rodo, kad numatomas lėtas pardavimų augimas.

Atlikus įmonės pardavimų priklausomybės nuo potencialių klientų, kurie galėtų pirkti prekių priežiūros paslaugą, skaičiaus Lietuvoje analizę, galima daryti išvadas:

Nustatyta, kad tarp įmonės pardavimų ir potencialių įmonės klientų yra glaudus tiesioginis ryšys (koreliacijos koeficientas lygus 0,9212). Šią priklausomybę įvertinus regresinės analizės pagalba, nustatyta, kad potencialių klientų skaičiui išaugus 10, analizuojamos įmonės pardavimai išauga 9694-35775 litais. Vadinasi, potencialių klientų skaičius turi tendenciją didėti ir tai teigiamai veiks būsimų laikotarpių pardavimus. Tuo pačiu patvirtinama hipotezė, kad didėjant potencialių klientų skaičiui, taip pat augs ir pardavimai.

REKOMENDACIJOS

Atliktas tyrimas parodo, kad UAB SPAR Baltic galėtų pagerinti savo veiklos rezultatus, todėl siūloma:

- Įmonei būtina atkreipti dėmesį į visai sulėtėjusį pardavimų apimtį didėjimą. Per visą 2003-2006 metų laikotarpį jie padidėjo tik 11 procentų. Toks augimas yra labai nedidelis. Būtina naudoti intensyvesnę pardavimų politiką, vykdant aktyvią naujų klientų paiešką, naudojant lankstesnius klientų atsiskaitymo būdus ir t. t.
- Nustatyta, kad UAB SPAR Baltic pelnas yra labai priklausomas nuo finansinės ir investicinės veiklos rezultatų, o jie yra labai nestabilūs. Pavyzdžiui, 2004 metais iš šios veiklos gautas pelnas buvo net 7 kartus didesnis nei 2003 metais, tuo tarpu 2006 metais įmonė gavo daugiau nei dvigubai didesnę nuostolį nei 2005 metais. Pajamas iš finansinės ir investicinės veiklos sudaro gautos baudos ir delspinigiai, nupirkti debitoriniai įsiskolinimai, o sąnaudas – sumokėtos baudos ir delspinigiai, palūkanų sąnaudos ir kt. Šios veiklos rezultatai iš esmės ir nulemia galutinį įmonės pelną. Siekiant išvengti rezultatų nestabilumo, siūloma ne tik didinti įmonės pardavimus, kaip buvo nurodyta ankstesniame pasiūlyme, bet atidžiai vertinti perkamus debitorinius įsiskolinimus. Siūloma vienam įmonės vadybininkui pavesti tik su debitorinių skolų pirkimu susijusių sandėrių analizę. Tai leistų geriau paskirstyti darbus įmonėje bei galėtų duoti geresnius jos veiklos rezultatus.
- Įmonė laiko dideles pinigų ir jų ekvivalentų atsargas (jų absoliuti apimtis 2006 metais pasiekė lygį, beveik dvigubai didesnę nei 2003 metais ir trigubai didesnę nei 2005 metais). Siūloma nelaikyti tokių didelių pinigų atsargų, o juos investuoti ir iš jų uždirbti papildomas pajamas.
- UAB SPAR Baltic pasižymi labai dideliu įsiskolinimu ir tai kelia grėsmę jos finansiniam stabilumui. Pavyzdžiui, 2005 metais nuosavas kapitalas buvo dvigubai mažesnis už skolintą. Nors 2006 metais šis rodiklis šiek tiek padidėjo, tačiau jis vis tiek nepasiekė kritine laikomos reikšmės. Įmonėje daugiau nei pusė turto yra finansuojama skolintomis lėšomis. Šią problemą būtina spręsti nedelsiant, juolab kad įmonė dirba pelningai. Siūloma didesnę dalį pelno reinvestuoti į įmonę, taip didinant savininkų nuosavybės dalį. Be to, būtina mažinti ilgalaikių įsipareigojimų apimtį, nes būtent jų atsiradimas ir sąlygojo taip smarkiai pastaraisiais metais pablogėjusį nuosavo ir skolinto kapitalo santykį.

LITERATŪRA

1. Adomėnas V. (2000). *Statistiniai kokybės valdymo metodai*. Kaunas: Technologija.
2. Aleknevičienė V. (2005). *Finansai ir kreditas*. Vilnius: Enciklopedija.
3. Altman, E. (1968). *Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bancruptcy*. The journal of Finance, Vol XXIII, Nr. 4.
4. Appleby C. R. (2003). *Šiuolaikinio verslo administravimas*. Vilnius.
5. Arnold J., Hope T. (1990). *Accounting for management decisions*. Second edition. Prentice Hall International (UK) Ltd.
6. Bagdanavičius J., Stankevičius P., Lukoševičius L. (1999). *Ekonomikos terminai ir sąvokos*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
7. Bagdonas, E. (2005). *Socialinė statistika*. Kaunas: Technologija.
8. Bagdžiūnienė, V. (2005). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė*. Vilnius: Conto litera.
9. Belverd E. Needles, JR. Henry R. Anderson, James C. Caldwell. (1987). *Principles of accounting*. USA.
10. Bivainis J., Garškaitė K. (2000). *Įmonių bankroto grėsmės įvertinimas*. Ekonomika. Nr. 51. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
11. Boguslauskas V. Jagelevičius G. (2002). *Įmonės veiklos finansinis vertinimas*. Kaunas: Technologija.
12. Bučiūnienė I. (2002). *Pardavimo valdymas*. Kaunas: Technologija.
13. Buškevičiūtė E. Mačerinskienė I. (2007). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
14. Butkutė J. (1999). *Prognozavimo vaidmuo įmonės valdyje // Inžinerinė ekonomika*. Nr.1(12). - p. 29 - 32.
15. Das. B J. (2000). *Vadybinė ekonomika*. Kaunas: Technologija.
16. Džikevičius A. *Finansiniai koeficientai ir jų analizė*. [žiūrėta 2006-11-05]. Prieiga per internetą: <http://finansai.tripod.com/koeficientai.htm>.
17. Fridson M., Alvazer F. (2002). *Finacial statement analysis. A practitioner's guide*. Third edition. Canada: John Wiley & Sons, Inc.
18. Gaidienė Z. (1995). *Finansų valdymas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.
19. Garškaitė, K. (1999). *Finansinių rodiklių modelių taikymas įmonės bankroto prognozavimui*. Verslas, vadyba ir studijos-98. Vilnius: Technika.
20. Gekas V. (2002). *Marža = labai didelis pelnas*. Vadovo pasaulis. Nr. 10 - p. 16 - 21

21. Grigaliūnienė, Ž., Cibulskienė, D. (2004). *Bankroto diagnostikos metodikos pritaikomumas Lietuvos ūkio sąlygomis*. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos – 4. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
22. *Įmonių bankrotas* (2005). Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės.
23. *Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika* (2001). Nacionalinė vertybinių popierių birža. Vilnius.
24. *Įmonių finansinės būklės vertinimo rodikliai 1998-2001 m.* (2002). Analitinis statistikos rinkinys. Statistikos tyrimai.
25. *Įmonių finansinės būklės vertinimo rodikliai 2000-2003.* (2004). Lietuvos statistikų sąjunga, Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, VšĮ „Statistikos tyrimai“. Vilnius.
26. Ivanovienė R. (2003). *Įmonių ekonominis vertinimas*. Klaipėda.
27. Jagminas V. (2002). *Produktų savikainos rodiklių prasmė ir apskaičiavimas*. Apskaitos ir mokesčių apžvalga. Vilnius: Pačiolis. Nr.5 (95), p.14-20.
28. Jagminas V. (2003). *Metinės finansinės atskaitomybės parengimas ir vadovo atskaitomybė*. Vadovo pasaulis. Nr. 1 - p. 20-23
29. Jakutis A., Petraškevičius V., Stepanovas A., Šečkutė L., Zaicev S. (2005). *Ekonomikos teorija: vadovėlis*. Vilnius: Eugrimas.
30. Jannott P. F. (1993). *Improving Bank Profits. The Cost Controll Approach to Increasing Income*. 3rd Edition. Chicago etc: Bankers Publishing Company.
31. Juozaitienė L. (2000). *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
32. Jurkštienė A. (2002). *Valdymo apskaita*. Kaunas: Technologija.
33. Kvainauskaitė V. (2000). *Prognozavimo reikšmė planavimo procese*.// Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir metodologija. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: technologija p. 211-222.
34. Kvedaraitė V. (1995). *Firmų finansinių rodiklių palyginamoji analizė*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
35. Kvedaraitė V. (1997). *Įmonės finansų valdymas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
36. Lydeka Z., Drilingas B. (2002). *Firmos ekonomikos pagrindai*. Antroji papildyta ir pataisyta laida. Vilnius: Pačiolis.
37. Mackevičius J. (2002). *Auditas: teorija, praktika, perspektyvos*. Vilnius.
38. Mackevičius J. (2005). *Įmonių veiklos analizė: Informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas*. Vilnius: TEV.

39. Mackevičius J., Poškaitė D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.
40. Mackevičius J., Poškaitė D. (2001). *Turto pelningumo analizės metodikos*// Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 9, p. 65 - 79.
41. Mackevičius J., Poškaitė D. (2003). *Finansinio svorto apskaičiavimas ir interpretavimas*. Ekonomika. Nr. 61-p.100-109.
42. Mackevičius J., Rakštekienė A. (2005). *Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti*// Pinigų studijos, kovas, - p. 24 - 42.
43. Marinas V. (2003). *Kaštų apskaitos nauda*// Vadovo pasaulis. Nr. 11 - p. 46 - 48
44. Martinkus B., Žičkienė S., Žilinskas V. (2002). *Įmonės ekonomika*. Šiauliai: ŠU leidykla.
45. Mažeikaitė R. (2002). *Brangu pirkti, pigu parduoti*. Vadovo pasaulis. Nr. 6 - p. 4 - 9.
46. Mossman C. E., Bell G. C., Swartz L. M., Turtle H. (1998). *An Empirical Comparison of Bankruptcy Models*. The Financial Review 33, 35–54.
47. Norkuvienė A. (1994). *Rinkos ekonomikos terminų žodynelis*. Šiauliai: ŠPI.
48. Norvaišienė R. (1998). *Įmonės veiklos rizikos įvertinimo kriterijai*. Ekonomika ir vadyba - 98. balandžio 23-24. p.257-260
49. Obi Cyril Pat. (1998). *Verslo finansų pagrindai*. Kaunas: Technologija.
50. Pabedinskaitė, A.O. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai: Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika.
51. Pass C., Lowes B., Davies L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Baltijos bisnis.
52. Radavičius E. (1997). *Įmonės finansai: analizė ir prognozė*. Vilnius: EMC
53. Rees B. (1995). *Financial analysis*. 2nd edition. London. Prentice Hall.
54. Ruchovienė D. (1998). *Pirminių finansinės analizės būdų taikymo ypatybės*. Ekonomika ir vadyba-98. balandžio 23 - 24, p. 318 - 320.
55. Rutkauskas A. V., Damašienė V. (2002). *Finansų valdymas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
56. Rutkauskas A. V., Stanevičius P. (2004). *Finansų analizė, valdymas ir prognozavimas*. Vilnius.
57. Rutkauskas A.V. (2001). *Finansų analizės problemos esant neapibrėžtiems galimybei*// Ekonomika. Mokslo darbai. Nr. 54, p. 108 - 125.
58. Sakalas A., Savanevičienė A. (2003). *Įmonės krizių vadyba*. Kaunas: Technologija.
59. Sands, E.G, Springate, G. L. V. and Turgut Var (1983). *Predicting Business Failures*. CGA Magazine, May.
60. Scott J. (1981). *The Probability of Bankruptcy: a Comparison of Empirical Predictions and Theoretical Models*. Journal of Banking and Finance 5, 317–344.
61. Šečkutė L, Pabedinskaitė A. (2003). *Application of forecasting methods in business*//

Journal of Business economics and management, Vol IV, No - 2, p.144 - 156.

62. Šeškutė L. ir Pabedinskaitė A. (2002). *Prognozavimo metodų taikymas versle informacinės visuomenės raidos sąlygomis*// Inžinerinė ekonomika, Nr. 1(27), p. 25-33.
63. Šidlauskas A. (2004). *Įmonės bankrotas*. Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos 2(290), 4.
64. Šlekienė D. (1998). *Tradicinių finansinės būklės įvertinimo metodų taikymo problematika*. Ekonomika ir vadyba - 98. balandžio 23 - 24. p. 404 - 407
65. Šlekienė D., Klimavičienė I. (2000). *Įmonės veiklos finansinis vertinimas*. Kaunas.
66. *TAS taikymas*. Apskaitos institutas. [žiūrėta 2007-01-05]. Prieiga per internetą: <http://www.apskaitosinstitutas.lt/main.php?category=16&number=1>.
67. Tvaronavičienė M. (2001). *Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys*. Ekonomika 54, 135–144.
68. Ūkio statistika. (1995). *Teorijos ir praktikos apybraižos*. Autorių kolektyvas. Vilnius: Lietuvos banko Informacijos ir statistikos departamento Leidybos ir poligrafijos skyrius.
69. Vainienė R. (2005). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto Alba.
70. Valackienė, A. (2005). *Krizių valdymas ir sprendimų priėmimas*. Kaunas: Technologija.
71. Valužis K. (2001). *Apskaitos problemos*. Vilnius: Viltis.
72. Warren C, Reeve J., Fess, P. (1997). *Financial and Managerial Accounting*. Fifth Edition. South-Western Publishing Co.
73. White, G.J., Sondhi, A.C, Friend, D. (1994). *The Analysis and Use of Financial Statements*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
74. Wilson R., Metlugh G. (1993). *Financial Analysis*. A Management Introduction. London.
75. Žvinklys J., Vabalas E. (2001). *Įmonės ekonomika*. Vilnius.
76. Дворецкий В.И. (1988). *Как организовать экономический анализ на предприятии* М.: Финансы и статистика
77. Ковалёв А.П. (1994). *Финансовый анализ и диагностика банкротства*. Москва: Экономическая академия.
78. Ковалёв В.В. (1995). *Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчётности*. Москва: Экономическая академия.
79. Пиндайк Р., Рубинфельд Д. (2000). *Микроэкономика : сокращенный перевод с английского*. Москва : Экономика
80. Савицкая Т.В. (2003). *Экономический анализ*. Москва: Новое знание.

SAVOKOS

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniais: Bagdanavičius J., Stankevičius P., Lukoševičius L. (1999). *Ekonomikos terminai ir sąvokos*. Vilnius; Pass C., Lowes B., Davies L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius; Vainienė R. (2005). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius.

A

Akcija – vertybinis popierius, išleidžiamas akcinės bendrovės kaip ilgalaikio kapitalo didinimo priemonė. Bendrovės akcininkai yra teisėti jos savininkai ir turi teisę gauti jos pelno dalį. Akcijomis prekiaujama fondų biržoje. Yra dvi didelės akcijų rūšys: privilegijuotosios akcijos ir paprastosios akcijos.

Akcininkų nuosavybė – visų kokios nors bendrovės akcinių turimų akcijų vertė. Taip pat vadinama grynąja verte.

Akcinis kapitalas – visos bendrovės akcinių nuosavybę atspindinčios akcijos, privilegijuotosios ir paprastosios.

Aktyvai – visi įmonės ištekliai (turtas), naudojami įmonės ūkinėje veikloje, iš kurios tikimasi naudingumo.

Apyvartinis kapitalas – firmos trumpalaikės apyvartinės lėšos, kurios gana greitai ūkinėje veikloje pakeičiamos žaliavomis, nebaigta gamyba ir gatavų prekių atsargomis, skolomis ir grynaisiais pinigais, trumpalaikiais įsipareigojimais.

Atsargos – gatavų prekių atsargos, nebaigta gamyba ir žaliavos, kurias turi įmonė.

B

Balansas – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumentas, kuriame nurodomas visas įmonės turtas, savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai.

Bankrotas – įmonės, banko arba asmens finansinė padėtis, kuriai esant jie nepajėgia apmokėti skolų ir vykdyti kitus turtinius įsipareigojimus.

Buhalterinė vertė – apskaitos terminas. Akcijos buhalterinė vertė nustatoma iš bendrovės finansinėje apskaitoje pateiktų duomenų, sudedant visa turtą, tada atimant visas skolas ir kitus įsipareigojimus, plius bet kokių privilegijuotų akcijų vertė. Gauta suma dalijama iš išleistų paprastųjų akcijų skaičiaus, o gautas skaičius atitinka vienai paprastajai akcijai tenkančio turto buhalterinę vertę. Bendrovės turto ar vertybinio popieriaus buhalterinė vertė gali neturėti nieko bendro su jų rinkos verte.

D

Debitorinis įsiskolinimas – juridinių ar fizinių asmenų įsiskolinimas, kuris atsiranda dėl materialiujų vertybių pateikimo ir kitų sandorių su šiais juridiniais ar fiziniais asmenimis sąlygų pažeidimo iš jų pusės.

Dividendai – išmokos, kurios paskiriamos išmokėti proporcingai už išleistas akcijas. Už privilegijuotąsias akcijas paprastai mokama nustatyta suma. Dividendai už paprastąsias akcijas skiriasi priklausomai nuo bendrovės pelno ir turimų grynujų pinigų ir gali būti nemokami, jei veiklos rezultatai blogi arba jei nusprendžiama nemokėti dividendų, kad galima būtų tas lėšas investuoti į gamybos priemones ir įrengimus. Kartais bendrovė moka dividendus iš ankstesnių pajamų, net jei šiuo metu ir neturi pelno.

Dukterinė įmonė – įmonė, kurią kontroliuoja kita įmonė. Dukterinės įmonės kontroliuojama įmonė yra laikoma ir pirmosios kontroliuojančios įmonės dukterine įmone.

E

Efektyvumas – gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą. Tai siekimas gauti kuo daugiau naudos, kuo geriau vartojant ribotus išteklius.

F

Finansinės ir investicinės veiklos pajamos – įmonės (juridinio asmens), t.y. mokesčių mokėtojo, uždirbtos per ataskaitinį laikotarpį – finansinius metus – pajamos, prie kurių priskiriama: gauti akcijų dividendai; pajininkų bei steigėjų gauta pelno dalis; depozitų palūkanos, obligacijų palūkanos; kredito operacijų palūkanos; pajamos iš finansinio tarpininkavimo; užsienio valiutos pardavimo pajamos; turimos užsienio valiutos kurso kilimo teigiama įtaka; kitų bendrovių akcijų ir kitų vertybinių popierių pardavimo pajamos; užsienio valiutų konversijos teigiama įtaka; kitos finansinės veiklos pajamos.

Finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos – įmonės (juridinio asmens) per ataskaitinius metus padarytos sąnaudos, susijusios su finansinės ir investicinės veiklos pajamų gavimu; prie šių sąnaudų priskiriama: sumokėtos ar mokėtinos palūkanos už kreditus; metinė dalis sąnaudų, susijusių su kapitalo pasikeitimu, jeigu ji neįtraukta į balanso straipsnį Kapitalo pokyčio ir įmonės formavimo savikaina; gautinų sumų diskontavimo sąnaudos, susijusios su išduotais vekseliais, išrašytais sąskaitomis ir pan., bei su faktoringu susijusios sąnaudos; užsienio valiutų kursų pasikeitimo ir valiutų konversijos neigiama įtaka; investicinės veiklos kitose įmonėse netekimai.

Finansiniai metai – ūkio subjektų ataskaitinis laikotarpis.

G

Grynasis pelnas – įmonės (juridinių asmenų) uždirbtų bendrųjų pajamų dalis, kuri lieka atėmus įprastinės veiklos sąnaudas, ypatinguosius praradimus bei sumokėtus mokesčius.

Grynieji pinigai – pinigai įmonės sąskaitoje ir kasoje, banko čekiai, kiti banko dokumentai, kurių pagrindu bankas daro įrašus įmonės sąskaitoje.

I

Ilgalaikis turtas – įmonės (juridinio asmens) turto dalis, kuriai priskiriama: formavimo savikaina, nematerialusis turtas, materialusis turtas, ilgalaikis finansinis turtas bei po vienerių metų gautinos sumos.

Ilgalaikis materialusis turtas – turtas (objektai), kuris daugelį kartų naudojamas gamybos ir aptarnavimo procese ir, išsaugodamas savo natūralią formą, nusidėvi naudojamas ilgiau kaip vienerius metus (išskyrus žemę).

K

Kontrolė – teisė tiesiogiai ar netiesiogiai valdyti ir paveikti juridinio asmens finansinę ir ūkinę veiklą. Asmens balsavimo teisėmis yra laikomos ir tos balsavimo teisės, kurias kontroliuojamo juridinio asmens dalyvių susirinkime turi kiti pirmojo asmens kontroliuojami juridiniai asmenys, o kontrolė yra tada, kai asmuo: 1) turi daugiau kaip pusę visų juridinio asmens dalyvių balsų arba 2) būdamas juridinio asmens dalyviu, turi teisę paskirti arba atšaukti jo administracijos vadovą, daugumą valdybos arba stebėtojų tarybos narių, arba 3) gali daryti juridiniam asmeniui esminę įtaką pagal sutartį su tuo juridiniu asmeniu ar pagal pastarojo steigimo dokumentus, arba 4) būdamas juridinio asmens dalyviu pagal susitarimus su kitais dalyviais gali spręsti, kaip panaudoti daugiau kaip pusę visų balsavimo teisių dalyvių susirinkime.

Kreditorinis įsiskolinimas – (įsiskolinimas kreditoriui) tai įmonės laikinai pritrauktos piniginės lėšos, gražintinos atitinkamiems juridiniams ir fiziniams asmenims; įsiskolinimas, kuris atsiranda dėl materialųjų vertybių pateikimo ir kitų sandorių su šiais juridiniais ar fiziniais asmenimis sąlygu pažeidimo.

L

Likvidumas – galimybė turtą lengvai paversti grynais pinigais. Pavyzdžiui, pinigai sąskaitoje, kurių negalima išimti 10 metų, nėra labai likvidūs; Likvidumas – įmonių, bankų gebėjimas laiku atsiskaityti su partneriais.

Likvidus turtas – įmonės turtas, kurį greitai ir be nuostolių (ar su minimaliais nuostoliais) galima paversti grynaisiais pinigais.

P

Paprastosios akcijos – viena iš dviejų akcijų rūšių, kurias gali įsigyti investuotojas bendrovėje. Dauguma akcijų yra paprastosios akcijos. Jas nusipirkę investuotojai turi teisę balsuoti metiniame akcininkų susirinkime. Paprastųjų akcijų savininkams dividendai nėra garantuoti, bet bendrovės

klestėjimo laiku jų gaunami dividendai didesni. Jei bendrovė tampa nemoki ar likviduojama, su paprastaisiais akcininkais atsiskaitoma po obligacijų turėtojų ir privilegijuotų akcijų savininkų.

Patronuojanti įmonė – kitą įmonę kontroliuojanti įmonė.

Pelno (nuostolio) ataskaita – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumentas, kuriame pateikiami duomenys apie įmonės veiklos finansinius rezultatus per ataskaitinį laikotarpį. Jame nurodytos visos per ataskaitinį laikotarpį uždirbtos pajamos bei sąnaudos, pelnas prieš apmokestinimą, mokestis, grynas pelnas.

Privilegijuotosios akcijos – akcijų klasė, kurių turėtojas gali pretenduoti gauti dalį bendrovės pajamų dar iki išmokant dalį, priklausančią paprastųjų akcijų savininkams ir paprastai turi pirmumo teisę paprastųjų akcijų savininkų atžvilgiu, jei bendrovė tampa nemokia arba likviduojama. Be to, privilegijuotosios akcijos suteikia teisę gauti nustatyto procento dividendus ir prieš išmokant dividendus už paprastąsias akcijas. Privilegijuotosios akcijos paprastai nesuteikia balsavimo teisių.

Privilegijuotosios akcijos su kaupiamuoju dividendu – akcijos, kurių turėtojams, jei kartą ar daugiau dividendai neišmokami, jie kaupiasi ir turi būti išmokami prieš išmokant dividendus už paprastąsias akcijas.

S

Savikaina – įmonės (juridinio asmens) pardavimų ir atliktų paslaugų pajamų dalis, likusi atskaičiavus iš visų uždirbtų pajamų išlaidas sunaudotoms žaliavoms, komplektavimo gaminiams ir perparduoti skirtoms prekėms pirkti.

PRIEDAI

Finansiniai rodikliai, formulės ir jų reikšmės.

Rodiklis	Formulė	Paaiškinimas	Reikšmė
PELNINGUMO RODIKLIAI			
Bendrasis pelningumas	Bendrasis pelnas / Gryniosios pajamos	Nustato, kiek pelno tenka kiekvienam grynujų pardavimų pajamų vienetui.	Apibūdina įmonės pagrindinės veiklos pelningumą, parodo, ar pelninga parduoti prekes.
Grynasis pelningumas	Grynasis pelnas/Gryniosios pardavimų pajamos	Nustato kiek pelno tenka kiekvienam grynujų pardavimų pajamų vienetui.	Parodo visos įmonės veiklos (gamybinės, komercinės, investicinės, finansinės) galutinį pelningumą. Rodiklio mažėjimas reikalauja naujovių, išpėja, kad prekių konkurencingumas smunka.
Turto pelningumas	Grynasis pelnas/Visas turtas	Nustato, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam viso turto piniginiam vienetui.	Apibūdina sugebėjimą pelningiau naudoti visą turtą, parodo, kokia viso turto dalis susigrąžinama pelno pavidalu.
Nuosavo kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas/Nuosavas kapitalas	Nustato, kiek pelno tenka kiekvienam akcininkų (savininkų) investuotam į verslą piniginiam vienetui.	Apibūdina investicijų pelningumą. Aukštas lygis užtikrina didelius dividendus.
APYVARTUMO RODIKLIAI			
Debitorinio išskolinimo įmonei apyvartumas	Pardavimai/Debitorinis išskolinimas	Nustato, kiek kartų per metus susigrąžinami visų debitorių išskolinimai	Apibūdina, kaip debitoriai atsiskaito su įmone, t.y., kiek kartų per metus debitorinis išskolinimas paverčiamas pinigais
Vidutinė deb. išsk. trukmė	Debitorinis išskolinimas / dienos pardavimai	Nustato, per kiek dienų visi debitoriai sugrąžina išskolinimus	Apibūdina sugebėjimą susigrąžinti debitorinius išskolinimus.
Atsargų apyvartumas	Pardavimai/Atsargos	Nustato, kiek kartų per metus pasikartoja materialinių atsargų apyvarta, t. y. kiek kartų atsargos buvo išparduotos ir vėl sukauptos.	Apibūdina sugebėjimą valdyti ir kontroliuoti lėšų, investuotų į atsargas, apsisukimą
Ilgalaikio turto apyvartumas	Pardavimai/Ilgalaikis turtas	Nustato, kokia pardavimų apimtis tenka kiekvienam ilgalaikių aktyvų piniginiam vienetui	Apibūdina sugebėjimą panaudoti ilgalaikį turtą
Viso turto apyvartumas	Pardavimai/Visas turtas	Nustato pardavimų apimtį kiekvienam turto piniginiam vnt.	Apibūdina sugebėjimą panaudoti visą turtą pardavimų pajamoms uždirbti.
MOKUMO (LIKVIDUMO) RODIKLIAI			
Bendrasis likvidumas	Trumpalaikis turtas / Trumpalaikiai išsipareigojimai	Nustato, kiek kartų trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius išsipareigojimus	Apibūdina sugebėjimą įvykdyti trumpalaikius išsipareigojimus iš trumpalaikio turto, t.y. įmonės likvidumą trumpalaikių išsipareigojimų požiūriu.
Kritinis likvidumas	Labiausiai likvidus turtas/Trumpalaikiai išsipareigojimai	Nustato, kiek kartų labiausiai likvidus turtas viršija trumpalaikius išsipareigojimus	Įvertina įmonės sugebėjimą įvykdyti trumpalaikius išsipareigojimus iš mobiliausio (galimo greitai paversti pinigais) turto, t.y. pasirengimą greitai sugrąžinti trumpalaikes skolas.
ĮSIPAREIGOJIMŲ RODIKLIAI			
Įsiskolinimų ir viso turto sntk	Visi išskolinimai/Visas turtas	Nustato, kiek išskolinimų tenka kiekvienam viso turto piniginiam vnt.	Apibūdina, kokią viso turto dalį sudaro išskolinimai
Palūkanų padengimo rodiklis	Veiklos pelnas/Palūkanos	Rodo, kiek kartų veiklos pelnas (t.y. pelnas, nesumokėjęs nei palūkanų, nei mokesčių) yra didesnis už palūkanas	Apibūdina sugebėjimą laiku mokėti palūkanas, t.y., kiek kartų daugiau įmonė užsidirba pelno, negu jo reikia išskolinimo išlaidoms – palūkanoms padengti

UAB SPAR Baltic balansas 2003-2006 m.

Straipsnis	2003	2004	2005	2006
Ilgalaikis turtas	85350	181833	418636	434419
NEMATERIALUS TURTAS			4760	2895
MATERIALUS TURTAS	85350	171888	413876	431524
Pastatai	63259	56266	199638	185570
Statiniai ir mašinos	516	441		
Transporto priemonės	13481	11099	11935	47974
Kiti įrenginiai ir įrankiai	2004	726	71	
Kitas materialus turtas	6090	6265	9878	5626
Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai		96936	192354	192354
ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS		10000		
Trumpalaikis turtas	488717	722986	967987	1079341
ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	121417	387143	639887	608168
Atsargos	121417	328074	632912	606906
Nebaigtos vykdyti sutartys		59069	6975	1262
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	246559	202109	214606	208888
Pirkėjų išiskolinimas	145690	136425	162409	156191
Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos		65684	5874	25380
Kitos gautinos sumos	100869	65684	46323	27317
KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS			45918	57979
PINIGAI IR JŲ EKVIVALENTAI	120741	133734	67576	204306
Sukauptos (gautinos) pajamos	30756	61187		
TURTAS IŠ VISO	604823	966006	1386623	1513760
Kapitalas ir rezervai	281753	401395	456011	729712
Kapitalas	75000	75000	75000	75000
REZERVAI	206753	326395	326397	470385
Įstatymo numatyti rezervai	9472	15792	15792	
Nepaskirstytini rezervai	38670	43725		
Paskirstytini rezervai	158611	266878	310605	470385
NEPASKIRSTYTAS PELNAS (NUOSTOLIS)			54614	184327
PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI			386229	483176
FINANSINĖS SKOLOS			386229	483176
Finansinės skolos kreditinėms institucijoms			300000	365100
Kitos			86229	118076
Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	237881	515803	544383	300872
ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS			22097	
FINANSINĖS SKOLOS			100000	
Kreditinėms institucijoms			100000	
PREKYBOS SKOLOS	162680	439111	377452	254540
Tiekėjams	162680	439111	377452	254540
AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	17273	31291	32719	20238
MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOC. DRAUDIMAS	39780	20247	-14280	-4847
Mokesčiai	31272	11658	-19438	-7622
Atlyginimai ir Soc. draudimas	8508	8589	5158	2775
KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	18148	25154	26395	30941
Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos	85189	48808		
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	604823	966006	1386623	1513760

UAB SPAR Baltic Pelno (nuostolių) ataskaita 2003-2006 m.

Straipsnis	2003	2004	2005	2006
Pardavimai	936380	856135	1009155	1040408
Parduotų prekių savikaina	603605	503374	551737	557862
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	332775	352761	457418	482546
VEIKLOS SĄNAUDOS	182248	379596	462862	299132
VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	150527	-26835	-5444	183414
KITA VEIKLA	10531		77502	20791
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	24502	181964	-7661	-19878
Pajamos	25228	186707	6849	13985
Sąnaudos	726	4743	14510	33863
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS	185560	155129	64397	184327
YPATINGOJI VEIKLA	-3085	-6893		
Pagautė	65	8403		
Netekimai	3150	15296		
PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	182475	148236	64397	184327
PELNO MOKESTIS	29502	22717	9783	27649
GRYNASIS PELNAS PASKIRSTYMUI	152973	125519	54614	156678

UAB SPAR Baltic turto ir savininkų nuosavybės dinamika 2003-2006 m.

Straipsnis	Pokytis per 2004 m.		Pokytis per 2005 m.		Pokytis per 2006 m.		Pokytis per 2003-2006 m.	
	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.
Ilgalaikis turtas	96483	113,04	236803	130,23	15783	3,77	349069	408,99
NEMATERIALUS TURTAS	0		4760		-1865	-39,18	2895	
MATERIALUS TURTAS	86483	101,33	242043	140,86	17648	4,26	346174	405,59
Pastatai	-6993	-11,05	143372	254,81	-14068	-7,05	122311	193,35
Statiniai ir mašinos	-75	-14,53	-441	-100	0		-516	-100
Transporto priemonės	-2382	-17,67	836	7,53	36039	301,96	34493	255,86
Kiti įrenginiai ir įrankiai	-1278	-63,77	-655	-90,22	-71	-100	-2004	-100
Kitas materialus turtas	175	2,87	3613	57,67	-4252	-43,05	-464	-7,62
Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai	96936		95418	98,43	0	0	192354	
ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS	10000		-10000	-100	0		0	
Trumpalaikis turtas	234269	47,94	245001	33,89	111354	11,50	590624	120,85
ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	265726	218,85	252744	65,28	-31719	-4,96	486751	400,89
Atsargos	206657	170,2	304838	92,92	-26006	-4,96	485489	400,89
Nebaigtos vykdyti sutartys	59069		-52094	-88,19	-5713	-81,91	1262	
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	-44450	-18,03	12497	6,18	-5718	-2,66	-37671	-15,28
Pirkėjų įsiskolinimas	-9265	-6,36	25984	19,05	-6218	-3,83	10501	7,21
Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	65684		-59810	-91,06	19506	332,07	25380	
Kitos gautinos sumos	-35185	-34,88	-19361	-29,48	-19006	-41,03	-73552	-72,92
KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0		45918		12061	26,27	57979	
PINIGAI IR JŲ EKVIVALENTAI	12993	10,76	-66158	-49,47	136730	202,34	83565	69,21
Sukauptos (gautinos) pajamos	30431	98,94	-61187	-100	0		-30756	-100
TURTAS IŠ VISO	361183	59,72	420617	43,54	127137	9,17	908937	150,28
Kapitalas ir rezervai	119642	42,46	54616	13,61	273701	60,02	447959	158,99
Kapitalas	0	0	0	0	0	0	0	0
REZERVAI	119642	57,87	2	0	143988	44,11	263632	127,51
Įstatymo numatyti rezervai	6320	66,72	0	0	-15792	-100	-9472	-100
Nepaskirstytini rezervai	5055	13,07	-43725	-100	0	0	-38670	-100
Paskirstytini rezervai	108267	68,26	43727	16,38	159780	51,44	311774	196,57
NEPASKIRSTYTAS PELNAS (NUOSTOLIS)	0		54614		129713	237,51	184327	
PO 1 M. MOKĖTINOS SUMOS IR ILG. ĮSIP.	0		386229		96947	25,10	483176	
FINANSINĖS SKOLOS	0		386229		96947	25,10	483176	
Finansinės skolos kreditinėms institucijoms	0		300000		65100	21,70	365100	
Kitos	0		86229		31847	36,93	118076	
Per 1 m. mokėtinoms sumoms ir trumpalaikiai įsipareigojimai	277922	116,83	28580	5,54	-243511	-44,73	62991	26,48
ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS	0		22097		-22097	-100	0	
FINANSINĖS SKOLOS	0		100000		-100000	-100	0	
Kreditinėms institucijoms	0		100000		-100000	-100	0	
PREKYBOS SKOLOS	276431	169,92	-61659	-14,04	-122912	-32,56	91860	56,47
Tiekėjams	276431	169,92	-61659	-14,04	-122912	-32,56	91860	56,47
AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	14018	81,16	1428	4,56	-12481	-38,15	2965	17,17
MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOC. DRAUDIMAS	-19533	-49,10	-34527	-170,53	9433		-44627	-112,18
Mokesčiai	-19614	-62,72	-31096	-266,74	11816		-38894	-124,37
Atlyginimai ir Soc. draudimas	81	0,95	-3431	-39,95	-2383	-46,20	-5733	-67,38
KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMP. ĮSIP.	7006	38,60	1241	4,93	4546	17,22	12793	70,49
Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos	-36381	-42,71	-48808	-100	0		-85189	-100
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIP. IŠ VISO	361183	59,72	420617	43,54	127137	9,17	908937	150,28

UAB SPAR Baltic pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių dinamika 2003-2006 m.

Straipsnis	Per 2004 m.		Per 2005 m.		Per 2006 m.		Per 2003-2006 m.	
	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.
Pardavimai	-80245	-8,57	153020	17,87	31253	3,10	104028	11,11
Parduotų prekių savikaina	-100231	-16,61	48363	9,61	6125	1,11	-45743	-7,58
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	19986	6,01	104657	29,67	25128	5,49	149771	45,01
VEIKLOS SĄNAUDOS	197348	108,29	83266	21,94	-163730	-35,37	116884	64,13
VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	-177362	-117,83	21391		188858		32887	21,85
KITA VEIKLA	-10531	-100	77502		-56711	-73,17	10260	97,43
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	157462	642,65	-189625	104,21	-12217		-44380	-181,13
Pajamos	161479	640,08	-179858	-96,33	7136	104,19	-11243	-44,57
Sąnaudos	4017	553,31	9767	205,92	19353	133,38	33137	4564,33
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS	-30431	-16,40	-90732	-58,49	119930	186,24	-1233	-0,66
YPATINGOJI VEIKLA	-3808	123,44	6893	-100	0		3085	-100
Pagautė	8338	12827,69	-8403	-100	0		-65	-100
Netekimai	12146	385,59	-15296	-100	0		-3150	-100
PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	-34239	-18,76	-83839	-56,56	119930	186,24	1852	1,01
PELNO MOKESTIS	-6785	-23,00	-12934	-56,94	-9783	-100	-29502	-100
GRYNASIS PELNAS PASKIRSTYMU	-27454	-17,95	-70905	-56,49	129713	237,51	31354	20,50

UAB SPAR Baltic balanso ataskaitos struktūra 2003-2006 m. procentais

Straipsnis	2003	2004	2005	2006
Ilgalaikis turtas	14,11	18,82	30,19	28,70
NEMATERIALUS TURTAS	0	0	1,14	0,67
MATERIALUS TURTAS	100	94,50	98,86	99,33
Pastatai	74,12	32,74	48,24	43,0
Statiniai ir mašinos	0,6	0,26	0	0
Transporto priemonės	15,79	6,46	2,88	11,12
Kiti įrenginiai ir įrankiai	2,35	0,42	0,02	0
Kitas materialus turtas	7,14	3,65	2,39	1,30
Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai	0	56,41	46,48	44,58
ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS	0	5,50	0	0
Trumpalaikis turtas	80,80	74,84	69,81	71,30
ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	24,84	53,55	66,10	56,35
Atsargos	100	84,74	98,91	99,79
Nebaigtos vykdyti sutartys	0	15,26	1,09	0,21
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	50,45	27,95	22,17	19,35
Pirkėjų išiskolinimas	59,09	67,50	75,68	74,77
Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	0	0	2,74	12,15
Kitos gautinos sumos	40,91	32,50	21,59	13,08
KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0	0	4,74	5,37
PINIGAI IR JŲ EKVIVALENTAI	24,71	18,50	6,98	18,93
Sukauptos (gautinos) pajamos	5,09	6,33	0	0
TURTAS IŠ VISO	100	100	100	100
Kapitalas ir rezervai	46,58	41,55	32,89	48,21
Kapitalas	26,62	18,68	16,45	10,28
REZERVAI	73,38	81,32	71,58	64,46
Įstatymo numatyti rezervai	4,58	4,84	4,84	0
Nepaskirstytini rezervai	18,70	13,40	0	0
Paskirstytini rezervai	76,72	81,77	95,16	100
NEPASKIRSTYTAS PELNAS (NUOSTOLIS)	0	0	11,98	25,26
PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0	0	27,85	31,92
FINANSINĖS SKOLOS	0	0	100	100
Finansinės skolos kreditinėms institucijoms	0	0	77,67	75,56
Kitos	0	0	22,33	24,44
Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	39,33	53,40	39,26	19,88
ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS	0	0	4,06	0
FINANSINĖS SKOLOS	0	0	18,37	0
Kreditinėms institucijoms	0	0	100	0
PREKYBOS SKOLOS	68,39	85,13	69,34	84,60
Tiekėjams	100	100	100	100
AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	7,26	6,07	6,01	6,73
MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOC. DRAUDIMAS	16,72	3,93		
Mokesčiai	78,61	57,58		
Atlyginimai ir Soc. draudimas	21,39	42,42		
KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	7,63	4,88	4,85	10,28
Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos	14,08	5,05	0	0
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	100	100	100	100

UAB SPAR Baltic pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių struktūra 2003-2006 m. proc.

Straipsnis	2003	2004	2005	2006
Pardavimai	100	100	100	100
Parduotų prekių savikaina	64,46	58,80	54,67	53,62
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	35,54	41,20	45,33	46,38
VEIKLOS SĄNAUDOS	19,46	44,34	45,87	28,75
VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)	16,08			17,63
KITA VEIKLA				
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	97,12	97,46		
Pajamos	100	100	100	100
Sąnaudos	2,88	2,54	211,86	242,14
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS	19,49	17,31	6,38	17,72
YPATINGOJI VEIKLA			0	0
Pagautė			0	0
Netekimai			0	0
PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	19,49	17,31	6,38	17,72
PELNO MOKESTIS				
GRYNASIS PELNAS PASKIRSTYMUI	16,34	14,66	5,41	17,72

UAB SPAR Baltic balanso ataskaitos struktūros dinamika 2003-2006 m. procentiniais punktais

Straipsnis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	Per 2003- 2006 m.
Ilgalaikis turtas	4,71	11,37	-1,49	14,59
NEMATERIALUS TURTAS	0	1,14	-0,47	0,67
MATERIALUS TURTAS	-5,50	4,36	0,47	-0,67
Pastatai	-41,37	15,49	-5,23	-31,11
Statiniai ir mašinos	-0,35	-0,26	0	-0,60
Transporto priemonės	-9,34	-3,58	8,23	-4,68
Kiti įrenginiai ir įrankiai	-1,93	-0,41	-0,02	-2,35
Kitas materialus turtas	-3,49	-1,26	-1,08	-5,83
Nebaigta statyba ir išankstiniai apmokėjimai	56,41	-9,94	-1,90	44,58
ILGALAIKIS FINANSINIS TURTAS	5,50	-5,50	0	0
Trumpalaikis turtas	-5,96	-5,03	1,49	-9,50
ATSARGOS IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	28,70	12,56	-9,76	31,50
Atsargos	-15,26	14,17	0,88	-0,21
Nebaigtos vykdyti sutartys	15,26	-14,17	-0,88	0,21
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	-22,50	-5,78	-2,82	-31,10
Pirkėjų išiskolinimas	8,41	8,18	-0,91	15,68
Dukterinių ir asocijuotų įmonių skolos	0	2,74	9,41	12,15
Kitos gautinos sumos	-8,41	-10,91	-8,51	-27,83
KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0	4,74	0,63	5,37
PINIGAI IR JŲ EKVIVALENTAI	-6,21	-11,52	11,95	-5,78
Sukauptos (gautinos) pajamos	1,25	-6,33	0	-5,09
TURTAS IŠ VISO	0	0	0	0
Kapitalas ir rezervai	-5,03	-8,67	15,32	1,62
Kapitalas	-7,93	-2,24	-6,17	-16,34
REZERVAI	7,93	-9,74	-7,11	-8,92
Įstatymo numatyti rezervai	0,26	0	-4,84	-4,58
Nepaskirstytini rezervai	-5,31	-13,40	0	-18,70
Paskirstytini rezervai	5,05	13,40	4,84	23,28
NEPASKIRSTYTAS PELNAS (NUOSTOLIS)	0	11,98	13,28	25,26
PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	0	27,85	4,07	31,92
FINANSINĖS SKOLOS	0	100	0	100
Finansinės skolos kreditinėms institucijoms	0	77,67	-2,11	75,56
Kitos	0	22,33	2,11	24,44
Per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	14,06	-14,14	-19,38	-19,45
ILGALAIKIŲ SKOLŲ EINAMŲJŲ METŲ DALIS	0	4,06	-4,06	0
FINANSINĖS SKOLOS	0	18,37	-18,37	0
Kreditinėms institucijoms	0	100	-100	0
PREKYBOS SKOLOS	16,74	-15,80	15,27	16,21
Tiekėjams	0	0	0	0
AVANSU GAUTOS SUMOS PAGAL PASIRAŠYTAS SUTARTIS	-1,19	-0,06	0,72	-0,53
MOKESČIAI, ATLYGINIMAI IR SOC. DRAUDIMAS	-12,80			
Mokesčiai	-21,03			
Atlyginimai ir Soc. draudimas	21,03			
KITOS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMP. ĮSIPAREIGOJIMAI	-2,75	-0,03	5,44	2,65
Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos	-9,03	-5,05	0	-14,08
SAVININKŲ NUOSAVYBĖ IR ĮSIPAREIGOJIMAI IŠ VISO	0	0	0	0

UAB SPAR Baltic pelno (nuostolio) ataskaitos struktūros dinamika 2003-2006 m. procentiniais punktais

Straipsnis	Per 2004 m.	Per 2005 m.	Per 2006 m.	Per 2003-2006 m.
Pardavimai	0	0	0	0
Parduotų prekių savikaina	-5,67	-4,12	-1,05	-10,84
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIS)	5,67	4,12	1,05	10,84
VEIKLOS SAŃAUDOS	24,88	1,53	-17,11	9,29
VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIS)				1,55
KITA VEIKLA	0	0	0	0
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	0,34			
Pajamos	0	0	0	0
Sąnaudos	-0,34	209,32	30,28	239,26
IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS	-2,17	-10,93	11,34	-1,77
YPATINGOJI VEIKLA	0	0	0	0
Pagautė	0	0	0	0
Netekimai	0	0	0	0
PELNAS PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	-2,17	-10,93	11,34	-1,77
PELNO MOKESTIS	0	0	0	0
GRYNASIS PELNAS PASKIRSTYMIUI	-1,68	-9,25	12,30	1,38